

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně-ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Statistická analýza vývoje hospodaření veřejných rozpočtů
České republiky**

Bc. Pavel Žák

©2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra statistiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Žák Pavel

Podnikání a administrativa

Název práce

Statistická analýza vývoje hospodaření veřejných rozpočtů České republiky

Anglický název

Statistical analysis of public budgets economy development of the Czech Republic

Cíle práce

V diplomové práci bude hodnocen vývoj příjmů, výdajů a deficitu veřejného rozpočtu České republiky za vybrané časové období. Bude posuzován vliv relevantních faktorů na tyto ukazatele. V práci bude též analyzována struktura rozpočtu a bude provedeno i mezinárodní porovnání výsledků. Část řešení bude věnována podpoře soukromého sektoru. S pomocí statistických metod budou formulovány návrhy a doporučení z hlediska udržitelnosti a řešení deficitu.

Metodika

Získaná databáze bude analyzována statistickými metodami z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Harmonogram zpracování

Studium odborné literatury a odborných textů: 03/2012-09/2012

Předložení konečné podoby literární rešerše : 10/2012

Sběr a zpracování dat : 08/2012-01/2013

Předložení konečné podoby diplomové práce : 02/2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci „Statistická analýza vývoje hospodaření veřejných rozpočtů České republiky“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne

Poděkování

Touto cestou děkuji vedoucí mé práce, doc. Ing. Marii Prášilové, Csc., za její odborné vedení, pomoc, cenné rady, čas a trpělivost, které mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala.

Statistická analýza vývoje hospodaření veřejných rozpočtů České republiky

---

Statistical analysis of public budgets economy development of the Czech Republic

Souhrn

Cílem diplomové práce je analyzovat vývoj hospodaření veřejných rozpočtů v České republice v letech 1996 – 2013 a charakterizovat rozhodující faktory, které vývoj ovlivnily. Práce se nejprve zaměřuje na veřejné rozpočty jako celek, poté analyzuje vývoj v rámci jednotlivých částí (subsektorů) – státní rozpočet, státní fondy, územně-samosprávné celky a zdravotní pojišťovny. S využitím statistických metod z oblasti časových řad a indexní analýzy jsou hodnoceny celkové příjmy a výdaje, jednotlivé položky příjmů a výdajů, deficit a úroveň zadlužení. Zvláštní důraz je kladen na vývoj daňových příjmů. V závěru analytické části je provedeno mezinárodní porovnání. Na základě dosažených výsledků a odhadu budoucího vývoje jsou zpracovány návrhy opatření ke zlepšení zejména balance veřejných rozpočtů.

Summary

The aim of the diploma thesis is to analyze public budgets economy development of the Czech republic from 1996 to 2013 and to describe factors which affect development. Firstly, the thesis is focused on public budgets as a whole, then on subsectors – state budget, state funds, local government and public health system. Revenues, expenditures, deficit and debt are analyzed by statistical method for time series analysing. The special attention is paid to tax revenues. International comparasion is carried out at the end of analytical part. On the basic of analyses and prediction there are made proposal to stabilization of public budgets balance.

Klíčová slova

veřejný sektor, veřejné rozpočty, státní rozpočet, rozpočty územně samosprávních celků, daně, sociální dávky, sociální příspěvky

Keywords

public sector, public budgets, state budget, local government budgets, tax, social benefits, social contributions

Obsah:

1. Úvod.....	9
2. Cíl práce a metodika.....	10
2.1 Cíl práce.....	10
2.2 Metodika.....	10
3. Literární rešerše.....	14
3.1 Veřejný sektor	14
3.1.1 Veřejný sektor a jeho role v ekonomice	14
3.1.2 Funkce veřejného sektoru	15
3.2 Veřejné statky	16
3.3 Veřejné finance.....	18
3.3.1 Vymezení veřejných financí	18
3.3.2 Veřejné příjmy a jejich charakteristika	19
3.3.3 Veřejné výdaje a jejich charakteristika	21
3.4 Veřejné rozpočty a Evropská unie.....	22
3.5 Fiskální decentralizace	22
3.6 Rozpočtová a fiskální politika	23
3.6.1 Fiskální politika	23
3.6.2 Rozpočtová politika	26
3.7 Daňová teorie a politika.....	27
3.8 Sociální politika.....	29
3.8.1 Důchodové systémy	30
3.9 Fiskální nerovnováha a dluh veřejného sektoru	32
3.9.1 Fiskální nerovnováha	32
3.9.2 Deficit a dluh veřejného sektoru	33
3.10 Spolupráce s podnikatelským sektorem a jeho podpora.....	33
4. Charakteristika současného stavu řešené problematiky	35
4.1 Instituce veřejného sektoru v České republice.....	35
4.2 Rozpočtová soustava	35
4.3 Daňová soustava v České republice	36
4.4 Sociální systém	38
4.5 Systém veřejného zdravotního pojištění.....	40
4.6 Zaměstnanost a vzdělávání	41
5. Analýza vývoje hospodaření veřejných rozpočtů	42
5.1 Příjmy, výdaje a bilance veřejných rozpočtů.....	42
5.1.1 Celkové příjmy veřejného sektoru (metodika ESA 95).....	42
5.1.2 Celkové výdaje veřejného sektoru (metodika ESA 95).....	43
5.1.3 Bilance veřejných rozpočtů	45
5.1.4 Dluh veřejných rozpočtů.....	47
5.2 Celostátní daňové příjmy	49
5.3 Příjmy, výdaje a bilance státního rozpočtu.....	65
5.3.1 Příjmy státního rozpočtu a jejich struktura	65
5.3.2 Výdaje státního rozpočtu a jejich struktura	68
5.3.3 Bilance státního rozpočtu.....	79
5.4 Příjmy, výdaje a bilance hospodaření územních rozpočtů	81

5.5	Státní fondy	85
5.6	Systém veřejného zdravotního pojištění.....	86
5.7	Mezinárodní porovnání.....	88
5.8	Podpora soukromého sektoru	92
5.9	Perspektivy veřejných financí	94
6.	Závěr.....	100
	Seznam použitých zdrojů.....	104
	Seznam tabulek.....	110
	Seznam grafů	110
	Seznam zkratk.....	111
	Seznam příloh.....	112
	Přílohy	113

1. Úvod

Nemůže být pochyb o tom, že v soudobé společnosti zaujímá veřejný sektor významnou a nezastupitelnou roli. Od doby, kdy hlavní úkoly státu spočívaly především v zajištění obrany svého území a v udržení vnitřního pořádku, došlo k výraznému rozšíření funkcí veřejného sektoru. Jednotlivé vývojové fáze do značné míry ovlivnily v dané době převládající ekonomické teorie, přičemž jejich nástup v čase často závisel na stupni hospodářského rozvoje daného státu. I v současnosti jsou však patrné rozdíly, jež vyplývají z historie, tradic, ekonomické vyspělosti či postojů společnosti v jednotlivých státech.

Jednou z prvních oblastí, kde stát intenzivněji působil, představovalo například školství. Ve 2. polovině 19. století se významněji začaly prosazovat teorie podporující redistribuci zdrojů. V Německu tak vznikl vůbec první ucelený systém sociálního zabezpečení nemocných, invalidních a obyvatel v pokročilém věku. Před 2. světovou válkou již měla nějakou formu systému sociálního zabezpečení většina zemí v Evropě. Do vývoje rozsahu velikosti veřejného sektoru rovněž promluvily světové války, kdy dramaticky rostoucí válečné výdaje bylo nutné krýt rozšířením daňové základny. Po skončení války se však zpravidla příjmy nevrátily na původní úroveň a byly využity k rozšíření aktivit veřejného sektoru.

Zcela bezprecedentní nárůst vládních výdajů se odehrál po 2. světové válce. Pod vlivem Keynesiánských teorií a zkušeností z Velké hospodářské krize bylo připuštěno, že prostřednictvím vládních zásahů je možné ovlivňovat a stabilizovat ekonomický vývoj. Docházelo k dalšímu rozvoji sociálních systémů a funkcí veřejného sektoru, zvyšování zdanění a nárůstu transferů na úkor ostatních složek vládních výdajů. Později se objevila kritika vysokých vládních příjmů a výdajů a jejich vlivu na ekonomickou aktivitu, která v některých zemích našla odezvu.

Problematika veřejného sektoru zůstává díky jeho významu v ekonomice a vlivu na život lidí nadále více než aktuálním tématem. Vliv globalizace, udržitelnost veřejných financí v souvislosti se stárnutím populace, řešení deficitního hospodaření nebo zadlužení jsou zásadní otázky, s nimiž se bude nutné vyrovnat, a které nepochybně ovlivní budoucí fungování veřejného sektoru. Obzvlášť citlivé je toto téma v podmínkách České republiky, která v nedávné době prošla transformací ekonomiky z centrálně plánované na tržní se všemi klady i zápory tohoto procesu.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je analyzovat vývoj hospodaření veřejných rozpočtů České republiky v letech 1996 – 2013, stanovit rozhodující skutečnosti a faktory, jež měly na vývoj vliv a provést mezinárodní srovnání s vybranými státy. Hodnocení bude probíhat jednak z perspektivy soustavy veřejných rozpočtů jako celku a jednak se zaměří na hospodaření jednotlivých segmentů veřejných financí. Předmětem analýzy budou celkové příjmy a výdaje včetně jejich jednotlivých položek, bilance hospodaření a úroveň zadlužení. Práce si rovněž klade za cíl zhodnotit strukturu příjmů a výdajů. Speciální pozornost bude věnována daňovým příjmům. Na základě provedených analýz bude zpracován odhad vývoje v následujících letech a budou navržena opatření ke zlepšení především bilance veřejných rozpočtů.

Podkladová data budou získána zejména ze Státních závěrečných účtů a z materiálů a statistik resortu Ministerstva financí, České národní banky, Českého statistického úřadu a resortu Ministerstva práce a sociálních věcí. Data pro mezinárodní srovnání budou čerpána z údajů Evropského statistického úřadu a Organizace pro hospodářskou spolupráci.

2.2 Metodika

Získaná data budou analyzována statistickými metodami z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Časové řady

Časovou řadu je možné charakterizovat jako posloupnost věcně a prostorově srovnatelných pozorování, jež jsou jednoznačně uspořádána z hlediska času. Časové řady se dělí podle různých kritérií:

- a) z hlediska času na intervalové a okamžikové
- b) z hlediska periodicity, s níž jsou data v časové řadě sledována, na dlouhodobé (perioda alespoň jeden rok) a krátkodobé (perioda kratší než jeden rok)

- c) z hlediska druhu sledovaných ukazatelů na časové řady primárních (prvotních) ukazatelů a časové řady sekundárních (odvozených) ukazatelů [3]

Průběh časové řady lze charakterizovat pomocí následujících ukazatelů:

- a) *Koeficient růstu* charakterizuje relativní postupnou rychlost změn v časové řadě.

$$k_i = \frac{y_t}{y_{t-1}} \quad (2.1)$$

- b) *Průměrný koeficient růstu* se vypočítá jako geometrický průměr jednotlivých koeficientů růstu. Vzhledem k tomu, že jeho hodnota závisí na krajních hodnotách, je žádoucí, aby měla časová řada v zásadě monotónní průběh, případně je nutné časovou řadu rozdělit na několik úseků, které takový průběh mají.

$$\bar{k} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}} \quad (2.2)$$

- c) *Koeficient přírůstku*

$$\delta_i = \frac{d_i}{y_{t-1}} = k_i - 1 \quad (2.3)$$

- d) *Průměrný koeficient přírůstku*

$$\bar{\delta}_i = \bar{k}_i - 1 \quad (2.4)$$

- e) *Tempo přírůstku a průměrné tempo přírůstku (ukazatelé pod c) a d) v %)*

$$\text{tempo přírůstku} = 100\delta_i \quad (2.5)$$

$$\text{průměrné tempo přírůstku} = 100\bar{\delta}_i \quad (2.6)$$

Tradiční výchozí princip modelování časových řad představuje jednorozměrný model. Klasický model vychází z dekompozice řady na čtyři složky – trendovou, sezónní, cyklickou a náhodnou, přičemž není nezbytné, aby byly souběžně přítomny všechny. Trendová složka charakterizuje hlavní tendence vývoje ukazatele v čase. Sezónní složka je pravidelně opakující se odchylka od trendové složky, která se vyskytuje u krátkodobých časových řad

nebo u časových řad s periodou právě jeden rok. Cyklická složka zachycuje dlouhodobé kolísání okolo trendu. Náhodná složka zbývá po vyloučení ostatních složek a nelze ji popsat žádnou funkcí času. Za ideálních podmínek jsou jejím zdrojem drobné příčiny, jež jsou navzájem nezávislé. [3]

K zachycení dynamiky časové řady a její analýze slouží trendové funkce. Z mnoha známých funkcí patří k nejpoužívanějším lineární a kvadratická trendová funkce. Nejčastější metodu odhadu parametrů funkcí představuje metoda nejmenších čtverců.

$$\text{Lineární} \quad T_t = b_0 + b_1 \cdot t \quad (2.7)$$

$$\text{Kvadratická} \quad T_t = b_0 + b_1 \cdot t + b_2 \cdot t^2 \quad (2.8)$$

Mezi prvotní úkoly analytického vyrovnání časových řad patří volba vhodné trendové funkce. Pomocí věcně – ekonomických kritérií lze odhalit základní tendence pouze v hrubých rysech. Další možností je analýza grafu, která je však příliš subjektivní. Často používané východisko tak představují index determinace či jiná kritéria, jako například průměrná procentní chyba odhadu (ang. zkratka MAPE.). Za nejvhodnější se považuje funkce s nejvyšší dosaženou hodnotou indexu determinace. Hodnota kritéria MAPE je brána jako přijatelná, pakliže nepřekračuje 10 %. K vyjádření predikce budoucího chování časové řady může být využit bodový nebo intervalový odhad. Intervalový odhad stanovuje s určitou dostatečně velkou pravděpodobností rozmezí, v němž by se měly predikované hodnoty nacházet.

$$I^2 = \frac{\sum_{t=1}^n (\hat{T}_t - \bar{y})^2}{\sum_{t=1}^n (y_t - \bar{y})^2} \quad (2.9)$$

$$MAPE = \frac{100}{n} \sum_{t=1}^n \frac{|y_t - \hat{y}_t|}{|y_t|} \quad (2.10)$$

Indexní analýza

Jednoduché indexy, jež bezprostředně srovnávají hodnoty téhož ukazatele v čase t_1 (běžné období) a v čase t_0 (základní období), se často vyskytují soustředěné do časových řad. Jestliže jsou příslušné indexy určeny k proměnlivému základu, jedná se o řetězové indexy. Pokud jsou stanoveny vždy ke stejnému období, jde o bazické indexy. [3]

Řetězový index

$$k_i = \frac{y_i}{y_{i-1}} \quad (2.11)$$

Bazický index

$$BI = \frac{y_i}{y_0} \quad (2.12)$$

Při zpracování analýz ekonomických ukazatelů se často jeví jako vhodné měřit jejich reálný vývoj. Deflátoři, tedy nástroje k přepočtu ukazatelů z běžných do stálých hodnot, představují různé cenové indexy. K tomuto účelu je v práci použit úhrnný deflátor hrubého domácího produktu, jakožto komplexní ukazatel zohledňující růst cenové hladiny v ekonomice. [3]

Metodiky vykazování dat

Metodika ESA95 zachycuje operace na aktuálním principu, tedy v okamžiku, kdy se ekonomická hodnota vytváří či zaniká, příp. vzniká nebo zaniká pohledávka nebo závazek. V porovnání s metodikou GFS1986 vymezuje vládní sektor širěji (např. ČKA). Poskytuje tak komplexnější pohled, přičemž dluh a deficit vykázaný v metodice ESA95 představují podklad pro hodnocení spíše dlouhodobé udržitelnosti veřejných rozpočtů. Metodika GFS1986 je postavena na bázi peněžních toků a operace jsou zachyceny v době jejich realizace (hotovostní princip). Tato metodika je blízká národní metodice sledování příjmů, výdajů a deficitu státního rozpočtu a ostatních veřejných rozpočtů. [60]

3. Literární rešerše

3.1 Veřejný sektor

3.1.1 Veřejný sektor a jeho role v ekonomice

Každá lidská společnost se musí potýkat s omezenými zdroji k výrobě užitečných statků. Za předpokladu efektivního a úplného využití zdrojů lze vyprodukovat jen určité množství statků. Ve společnosti s neomezeným množstvím statků a tím pádem s plným uspokojením potřeb a přání každého jedince by veškeré statky byly zadarmo. Za těchto okolností by ekonomie, jež zkoumá, jak jsou dané zdroje využívány k výrobě statků a jak jsou rozdělovány mezi jednotlivce, ztratila svůj význam ve společnosti. V tomto ohledu představují určitou výjimku volně dostupné statky, které jsou užitečné, avšak nikoli vzácné (např. vzduch). Naproti tomu ekonomický statek je užitečný a vzácný. [2,15,17]

Předpokladem maximálního uspokojení potřeb je efektivní využití omezených zdrojů. Efektivitou je myšlen stav, kdy si nikdo nemůže polepšit, aniž by si někdo jiný nepohoršil. Každá společnost tak musí nalézt odpovědi na tři základní otázky - co vyrábět, jak vyrábět a pro koho vyrábět. Na základě způsobu řešení těchto otázek se vyvinuly tři ekonomické systémy, a to tradiční, příkazový a tržní. V dnešní době je však nejběžnější jistá kombinace uvedených systémů. Takový systém se označuje jako smíšená ekonomika. Ve smíšené ekonomice se většina rozhodnutí odehrává na trhu, nicméně má zde významný vliv také veřejný sektor. [15,17]

Smíšenou ekonomiku tvoří podsystem soukromý a podsystem veřejný. Oba sektory se navzájem ovlivňují. Veřejný sektor působí prostřednictvím regulačních opatření, právních předpisů, daní a dotací na chování subjektů soukromého sektoru a ovlivňuje tak výslednou produkci. Situace v soukromém sektoru následně ovlivňuje jak příjmy veřejného sektoru, tak také výdaje (podpora v nezaměstnanosti). [9,17]

Veřejný sektor představuje soustava subjektů, jejichž prostřednictvím jsou produkovány a poskytovány veřejné statky, prováděny transferové platby a spravovány věci veřejné. Zaměření a rozsah těchto činností se odvíjí od konkrétní veřejné politiky a jejich financování probíhá skrze soustavu veřejných rozpočtů. Rozhodování o podobě veřejné politiky probíhá ve veřejné volbě na základě kritéria veřejného zájmu. Přestože pojem veřejný zájem je

obtížně vymezitelný, obecně lze říci, že jde o takový zájem, který odpovídá zájmům většiny společnosti. [9]

Výběr vhodné varianty veřejné politiky může učinit jednotlivec nebo skupina. Rozhodování jednotlivce je většinou rychlejší a přináší nižší transakční náklady. Na druhou stranu je spojeno s vyšším rizikem odborného či morálního selhání jednotlivce. Skupinové hlasování může probíhat jednomyslně nebo většinově. Při jednomyslném nelze potlačit názor menšiny. Existuje však riziko, že jediný aktér znemožní dosažení dohody. Způsobů většinového hlasování je několik, ani jeden však nezaručuje bezproblémový a optimální způsob hlasování (např. Arrovův teorém). [2,9]

Průběh rozhodování ve veřejné volbě se navíc snaží ovlivňovat různé zájmové skupiny (odborníky, podnikatelská sdružení apod.). Ovlivnit veřejnou volbu se pokouší také jednotlivci či skupiny, které zpravidla nejsou oficiálně organizovány a často se snaží svoji činnost skrývat před veřejností. Svůj vliv na rozhodování uplatňuje rovněž byrokratický aparát. Obvykle se snaží maximalizovat rozpočet své organizace, čímž maximalizuje svůj užitek. To se projevuje tak, že byrokracie se snaží utratit veškeré finanční prostředky do konce rozpočtového období, aniž by zohledňovala efektivnost a účelnost jejich použití. [9]

3.1.2 Funkce veřejného sektoru

Názory na rozsah a míru vlivu veřejného sektoru se značně liší. V zásadě se odvíjí od postoje k důvodům jeho vzniku a rozvoje. V podstatě panuje shoda ohledně oprávněnosti tradičních funkcí státu, jako jsou obrana nebo tvorba právních předpisů a vynucování jejich dodržování. Názory se různí zejména v otázce jeho ekonomické funkce. Vedle krajních možností čistě tržní ekonomiky a centrálně řízené ekonomiky existují dva hlavní názorové proudy. První prosazuje omezenou roli státu, druhý významnou a aktivní roli. Je zřejmé, že významná a aktivní role státu vyžaduje vyšší míru přerozdělení bohatství. Obvykle využívaným měřítkem k určení míry přerozdělení je poměr příjmů/výdajů veřejného sektoru na hrubém domácím produktu. [16,17]

Nejčastěji uváděným důvodem pro existenci ekonomické funkce veřejného sektoru jsou tržní selhání. Trh selhává za situace, kdy není dosahováno efektivní alokace zdrojů (mikroekonomický problém), makroekonomické veličiny nedosahují stabilních a žádoucích parametrů (makroekonomický problém) a distribuce bohatství neprobíhá v souladu se společenskou představou o spravedlnosti (mimoekonomický problém).

K příčinám mikroekonomických selhání se řadí různé formy nedokonalé konkurence, neúplná informovanost, výskyt externalit a existence veřejných statků. Za těchto okolností dochází k deformaci tržních cen, což znemožňuje jejich uplatnění jako alokačního nástroje a systém není efektivní. V této oblasti se uplatňuje alokační funkce vlády. [17]

Externalita vzniká tehdy, když určitá činnost jednoho subjektu vyvolá nezamýšlený vliv na jiný subjekt, aniž byl tento vliv předmětem finančního či jiného vyrovnání mezi těmito subjekty. Vznikat může jak pozitivní, tak negativní externalita. Pozitivní externalita přináší nezamýšlený užitek určitému subjektu, aniž za něj zaplatil. Negativní externalita představuje újmu subjektu, přičemž nedošlo k jeho odškodnění původcem újmy. Externality lze řešit pomocí opatření vlády či působením samovolných tendencí trhu.

Stabilizační funkce vlády přispívá k řešení makroekonomického problému. Pomocí nástrojů fiskální a monetární politiky se vláda snaží dosáhnout makroekonomické stability a růstu. Mezi konkrétní cíle se řadí dosažení vysoké úrovně produktu, jeho stabilní růst, nízká úroveň nezaměstnanosti a stabilita cenové hladiny. [17]

Problematika distribuce bohatství a rovnosti patří ke kontroverzním tématům. Představa toho, co je spravedlivé a co není, se může lišit u každého jedince. Často využívanými nástroji k určení rozdělení důchodů a bohatství ve společnosti jsou Lorenzova křivka a Giniho koeficient. Vyskytují se země s nízkým koeficientem (skandinávské země), ale i státy s velmi vysokým koeficientem. Faktem zůstává, že působení trhu nemusí vést k spravedlivému rozdělení bohatství. Naopak i v sebeefektivnější ekonomice se může vyskytovat vysoká nerovnost. V prostředí velmi odlišných názorů tak společnost musí dospět ke kompromisu, jaká nerovnost je pro ni ještě přijatelná. Existence nepřijatelné nerovnosti je argumentem pro oprávněnost redistribuční funkce státu. Důležitou otázkou při využití nástrojů redistribuce je narušení efektivity, neboť dosažení vyšší rovnosti předpokládá obětování určité části efektivity. [16]

3.2 Veřejné statky

Základním kritériem členění statků v ekonomii je klasifikace podle původu na statky volné a ekonomické. Volný statek je dostupný bez omezení, nemusí být produkován a distribuován a jeho cena je tudíž nulová. Naproti tomu ekonomický statek je vzácný a představuje výsledek ekonomické činnosti člověka. Ekonomické statky je možné dále klasifikovat z hlediska

spotřeby na statky spotřební (slouží přímo ke spotřebě) a statky kapitálové (využívané k další výrobě).

Pro veřejný sektor je důležité především členění z hlediska institucionálního na čistě tržní statky, čistě netržní statky a polotržní statky. Čistě tržní statky jsou kupovány na trhu na základě svobodně sjednané ceny bez zásahu státu. O alokaci a produkci čistě netržních statků rozhoduje stát a jejich cena je nulová nebo administrativně stanovená jako poplatek. Polotržní statky sice procházejí trhem, ale ceny jsou ovlivňovány státem prostřednictvím opatření jako stanovení maximální ceny nebo rozdílné nepřímé daně. [9,17]

Dále se statky člení z hlediska způsobu rozhodování a jejich financování na statky veřejné a soukromé. O produkci a spotřebě soukromých statků rozhodují soukromé subjekty na základě individuálních preferencí, tržních cen a rozpočtových omezení. Jejich snahou je maximalizace užitku. V případě veřejných statků se rozhoduje veřejnou volbou, financování probíhá veřejnými rozpočty a uspokojují potřeby celé společnosti. [2]

Z ekonomického hlediska se statky dělí na čistě veřejné, smíšené veřejné a čistě tržní. Čistě veřejný statek se liší od čistě tržního statku několika podstatnými charakteristikami a to nedělitelností, nevylučitelností ze spotřeby a nerivalitní spotřebou. Pokud je statek nedělitelný (množstvím a kvalitou), není možné určit podíl konkrétního jedince na spotřebě statku. Z toho plyne, že spotřebu nelze ocenit cenou, případně ani poplatkem za užití. Vyloučení jedince ze spotřeby je tak technicky nemožné či velmi nákladné. Vzhledem k nulovým mezním nákladům spotřeby statků každým dalším uživatelem to není ani žádoucí. Nedělitelné statky jsou spotřebovávány všemi spotřebiteli v úhrnu, přičemž spotřeba jedné osoby nesnižuje dostupnost statku komukoli jinému. Za těchto okolností se nevyskytuje rivalita mezi spotřebiteli a je prakticky vyloučena možnost rozhodování o alokaci zdrojů prostřednictvím cenového mechanismu. Tím pádem nelze spotřebitele donutit, aby projevil své preference prostřednictvím cen a pokud odmítá zaplatit, není možné jej ze spotřeby vyloučit – problém tzv. černého pasažéra. Převážná většina statků však ve skutečnosti nesplňuje zcela alespoň jedno z kritérií čistě veřejného statku. Často se lze setkat například se situací, kdy v důsledku vysoké poptávky dochází přinejmenším ke snížení kvality poskytované služby (dopravní zácpa, špička v hromadné dopravě) a tzv. efektu přetížení. Smíšený statek je definován jako statek dělitelný množstvím a nedělitelný kvalitou. Efektu přetížení se tedy lze vyhnout vyloučením přebytečného spotřebitele prostřednictvím přidělového systému nebo cenového mechanismu. [2,17]

V každém případě není jednoduché rozhodnout, které statky poskytovat veřejně a za jakých podmínek. Mimo jiné musí společnost a její zástupci nalézt odpovědi na otázky, zda statky přímo produkovat veřejným sektorem nebo je pouze zabezpečovat ze strany veřejného sektoru, v jakém množství a struktuře je poskytovat, jak rozdělit náklady mezi jednotlivé spotřebitele a jak dosáhnout efektivní alokace zdrojů na jejich produkci. [9,17]

3.3 Veřejné finance

3.3.1 Vymezení veřejných financí

Pod pojmem veřejné finance rozumíme specifické finanční vztahy a operace, jež probíhají v ekonomice mezi subjekty veřejného sektoru a ostatními ekonomickými subjekty. Obsahem finančních vztahů a operací je zabezpečení veřejných statků, financování transferů a stimulace ekonomických subjektů k určitému chování. Finanční vztahy a operace jsou ve veřejném sektoru založeny na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. Subjekt, který přispívá do veřejných rozpočtů tak zpravidla nečiní dobrovolně a v daném okamžiku neví, jaký objem veřejných statků a transferů obdrží zpět. [9,12]

Veřejné finance slouží k financování cílů veřejných politik, které probíhá prostřednictvím fiskálního systému (veřejná rozpočtová soustava). Konkrétní veřejné politiky by měly vycházet z reálného odhadu schopnosti rozpočtové soustavy vytvořit odpovídající objem veřejných příjmů k financování veřejných rozpočtů. V podmínkách České republiky se veřejné rozpočty sestávají z rozpočtů centrální vlády a rozpočtů místních. [1,2]

Kontrola fungování systému veřejných financí náleží v České republice Poslanecké sněmovně, Nejvyššímu kontrolnímu úřadu a Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. V Poslanecké sněmovně se jedná především o politickou kontrolu. Dodržování předpisů a hodnocení efektivnosti při nakládání s veřejnými prostředky má v kompetenci Nejvyšší kontrolní úřad. Jeho postavení vymezuje Ústava ČR. NKÚ není oprávněn provádět kontrolu hospodaření obcí a krajů, s výjimkou dohledu nad dotacemi ze státního rozpočtu. Podle zákona č. 166/1993 Sb. se kontrolní činnost vztahuje také na další instituce hospodařící s veřejnými prostředky, jako jsou zdravotní pojišťovny. ÚHOS dohlíží na dodržování podmínek zákona o veřejných zakázkách. [1]

Principy racionální využití zdrojů vymezuje zákon č. 330/2001 Sb., o finanční kontrole, který řeší zejména problematiku realizace veřejných výdajových programů. Po vstupu do EU se ČR stala příjemcem prostředků poskytovaných ze strukturálních fondů, čímž se dále zvýšila

důležitost optimální alokace zdrojů. Požadavky na provádění veřejných výdajových programů a obecně nároky na ekonomicky racionální využití zdrojů řeší řada dalších předpisů, které zapracovávají legislativu EU v této oblasti.

3.3.2 Veřejné příjmy a jejich charakteristika

Daně představují nejvýznamnější položku veřejných příjmů. Další prostředky veřejný sektor získává ve formě nedaňových příjmů, jimiž jsou například výnosy z prodeje a pronájmu majetku, výnosy z poplatků nebo dotace a transfery z rozpočtů mezinárodních institucí. Nelze opomenout ani pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Zde však neexistuje jasná hranice mezi daní a poplatkem a platba má charakter zčásti daňový a zčásti nedaňový. Někteří autoři zařazují mezi příjmy také prostředky získané prostřednictvím úvěrů a půjček. Vzhledem k tomu, že je jejich typickým znakem návratnost, lze považovat jejich zařazení mezi příjmy přinejmenším za diskutabilní. [2,7]

Daně a další příjmy, které se určitým způsobem opakují, se označují jako běžné příjmy. Oproti tomu příjmy spíše jednorázové se nazývají kapitálové (výnos z prodeje majetku).

Daně

Pod pojmem daň se rozumí povinná, nenávratná, neúčelová, neekvivalentní a zákonem stanovená platba do veřejného rozpočtu. Příslušná částka není po určité době vrácena daňovému poplatníkovi (nenávratnost) a není předem dáno, jak bude využita (neúčelovost). Ačkoliv stát poskytuje svým občanům veřejné statky, nelze daně považovat jako cenu za tyto statky. Nárok na veřejné statky se totiž neváže na placení daní. Navíc nemusí platit úměra mezi výší odvedené daně a množstvím poskytovaného statku (neekvivalence). Funkce daní plyne z hlavních ekonomických funkcí veřejného sektoru. Jedná se o již zmíněné funkce alokační, redistribuční a stabilizační. [7]

Základní členění daní vychází z různých hledisek. Podle vazby na důchod poplatníka se daně třídí na přímé a nepřímé. Daně přímé dopadají přímo na důchod poplatníka a nelze je přenést na jiný subjekt. Nepřímé daně odvádí subjekt, který je neplatí z vlastního důchodu, nýbrž je přenáší na subjekt jiný prostřednictvím zvýšení ceny. [2,7]

Podle objektu se daně dělí na daně z důchodu, spotřeby a majetku. Z hlediska míry adresnosti se člení na daně osobní a na věc. Rozdíl spočívá ve skutečnosti, v jaké míře se zohledňuje platební schopnost poplatníka. Důležité je také členění dle druhu použité sazby. Daň

stanovená ad valorem neboli k hodnotě se zvyšuje s rostoucí cenou zboží. Specifické daně jsou určeny podle množství jednotek. Náleží sem spotřební daně. Za účelem dosažení jednotnosti a mezinárodního srovnání se používá klasifikace daní OECD.

Jelikož stát nevybírá jednu univerzální daň, ale jednotlivé typy daní kombinuje, vzniká systém označovaný jako daňová soustava státu. Daňový mix se liší stát od státu. V některých zemích zaujímají vyšší podíl spotřební a majetkové daně, jinde zase daně z důchodu v kombinaci s příspěvky na sociální zabezpečení. Využití konkrétních daní se odvíjí od jednotlivých politik, tradic nebo argumentů týkajících se vlivu daní na ekonomiku. K mezinárodní komparaci daňového zatížení se sleduje ukazatel daňové kvóty. Vypočítá se jako poměr celkové daňové povinnosti k hrubému domácímu produktu. Čistá daňová kvóta zahrnuje pouze ty odvody, které vymezuje daňový řád. Složená daňová kvóta obsahuje další povinné odvody (např. sociální a zdravotní pojištění) a je obecně užívanějším ukazatelem. [7]

Poplatky

Poplatek je na rozdíl od daně platbou za konkrétní statek poskytovaný veřejným sektorem. Občan tedy ví, za co platí (účelovost) a za svoji platbu obdrží předem definovanou službu. V řadě případů je však poplatek oprávněně vnímán spíše jako daň. Nelze asi nic namítat například proti poplatku v obecní knihovně nebo dálničnímu poplatku, nicméně někdy bývá účel definován tak obecně, že občan nemůže vědět, kam vybrané prostředky směřují a jakou za ně obdrží protihodnotu. Navíc u některých poplatků probíhá platba za službu, kterou vlastně občan nepotřebuje a plní pouze svoji zákonnou povinnost (správní poplatek). Další nejednoznačnou skupinu představují místní poplatky, v literatuře označované jako místní daně, u nichž lze jen obtížně rozlišit poplatek od daně.

Ačkoliv poplatek může sloužit jako forma úhrady výdajů spojených se zajištěním veřejného statku, nemusí jeho výše odpovídat ceně za jeho poskytnutí. Vyšší cena se uplatní v případě, že existuje zájem spotřebu statku snížit a naopak nižší cena má motivovat k vyšší spotřebě. Rozhodnutí tedy závisí na preferencích společnosti. Výnosy některých poplatků bývají příjmem konkrétních účelových fondů a představují podstatnou část zdrojů k uskutečnění záměrů těchto fondů. [2]

Sociální a zdravotní pojištění

Sociální pojištění má znaky jak daňového, tak nedaňového příjmu. Zahrnuje důchodové pojištění, pojištění v nezaměstnanosti, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku

zaměstnanosti. Systém sociálního pojištění v omezené míře obsahuje prvek zásluhovosti a ekvivalence. Pojištěnec musí splnit určité podmínky pro přiznání dávky (určitá doba pojištění, věk), přičemž se výše dávky do určité míry odvíjí od předchozí výše odvodů, případně délky pojištění. Zdravotní pojištění je příjmem zdravotních pojišťoven. Oblast veřejného zdravotního pojištění a obecně zdravotnictví silně ovlivňuje stát prostřednictvím regulačních opatření a proto lze veškeré finanční toky v rámci tohoto systému zařadit do veřejných financí. V případě zdravotního pojištění v podstatě neexistuje žádná proporce mezi množstvím a kvalitou poskytované péče na straně jedné a odvody do systému na straně druhé. Zcela oprávněně je tak pojištění považováno spíše jako „zdravotní daň“. [7,17]

3.3.3 Veřejné výdaje a jejich charakteristika

Veřejné výdaje se člení na dvě hlavní skupiny – vládní výdaje a transfery. Vládní výdaje se oproti transferům realizují za účelem produkce veřejných statků a mohou být spotřebního nebo investičního charakteru. Souvisí především s alokační funkcí státu, tedy zajištěním veřejných služeb vlastní produkcí, případně prostřednictvím neveřejných subjektů (veřejné zakázky). Transfery jsou finanční prostředky vyplácené určitým subjektům s konkrétním cílem, kdy nevzniká žádné protiplnění. Transfery tak souvisí zejména s redistribuční funkcí státu. [2]

Veřejné výdaje slouží nejen k financování provozu státních institucí, ale také k uskutečňování veřejných projektů a veřejných výdajových programů. Projekt se zaměřuje na realizaci konkrétní záležitosti v určité oblasti, zatímco výdajový program se týká financování v rámci celé oblasti (např. sociální). Výdajové programy se člení na dělitelné a nedělitelné. [8]

Institucionální hledisko dělí veřejné výdaje na celkové výdaje veřejného sektoru, výdaje centrální vlády a výdaje místní vlády. Uplatní se také rozdělení na výdaje mandatorní, kvazi-mandatorní a nemandatorní. Mandatorní výdaje stát vyplácí ze zákona a jejich objem je možné ovlivnit pouze změnou legislativy (důchody). Kvazi-mandatorní výdaje mohou vyplývat rovněž ze zákona, ale jejich výše je zčásti ovlivnitelná (platy státních zaměstnanců). Pro účely analýz lze dále využít například členění výdajů podle pevně dané klasifikace rozpočtové skladby ČR nebo mezinárodní klasifikace podle metodiky GFS, která třídí výdaje z hlediska funkčního (dle účelu a odvětví, do nichž směřují) a ekonomického. Existuje však celá řada dalších klasifikací s různým stupněm agregace a podle různých hledisek. [2]

3.4 Veřejné rozpočty a Evropská unie

Vstupem do Evropské unie se Česká republika stala na jedné straně příjemcem z rozpočtu Unie, na straně druhé však také přispěvatelem do rozpočtu. Veškeré finanční toky mezi ČR a EU probíhají většinou prostřednictvím státního rozpočtu. Z něj jsou pak na základě splnění podmínek finanční prostředky dále distribuovány do ostatních veřejných rozpočtů nebo soukromým subjektům. Cílem politiky Unie je podpora vyrovnávání rozdílů mezi regiony z hlediska životní úrovně a konkurenceschopnosti (politiky soudržnosti) a dále podpora inovací v různých oborech, jako ochrana životního prostředí, informační a komunikační technologie nebo energetika, s důrazem na zvyšování konkurenceschopnosti a trvale udržitelný rozvoj. Financování politiky podpory regionů probíhá ze dvou strukturálních fondů, a to Evropského fondu pro regionální rozvoj a Evropského sociálního fondu. Často diskutovaným a kontroverzním tématem v EU i mimo ni je Společná zemědělská politika. Již poměrně dlouhou dobu prochází řadou menších či větších reforem s cílem snížit její náročnost na rozpočet a přesunout její těžiště od podpory produkce potravin směrem k mimoprodukčním funkcím zemědělství. [2,5]

Hlavní zdroj financování politiky Unie představuje příspěvek jednotlivých členských států stanovený na základě podílu státu na hrubém národním produktu Evropské unie. Členské země dále odvádí podíl na výnosu z výběru daně z přidané hodnoty, výnos cla vybraného při obchodu s třetími zeměmi a zemědělské poplatky. Výdaje směřují do základních oblastí, které Unie považuje v daném období za prioritní. Oblasti vymezuje Finanční perspektiva, která je jedním z klíčových materiálů pro fungování Evropské unie. Schvaluje se na dobu sedmi let a stanovuje mimo jiné maximální celkové příjmy a výdaje rozpočtu, jakož i limity výdajů v jednotlivých oblastech. [5,9]

3.5 Fiskální decentralizace

Decentralizace je považována za nástroj dosažení vyšší efektivity a transparentnosti veřejného sektoru. Vychází se z předpokladu, že nižší vládní úroveň by měla lépe znát potřeby svých obyvatel a měla by tak poskytovat veřejné statky ve struktuře a objemu odpovídajícím jejich poptávce. Přesun kompetencí (věcná decentralizace) z vyššího na nižší správní celek musí doprovázet alespoň decentralizace rozpočtových zdrojů, v lepším případě decentralizace fiskálních pravomocí. Jedině tak může místní úroveň převzít odpovědnost za rozhodování a zabezpečování veřejných statků, včetně zajištění potřebných zdrojů. Je

nezbytné upozornit, že pouhé pověření nižší úrovně poskytovat veřejné statky od centrální vlády bez přenesení rozhodovacích pravomocí o objemu a struktuře není decentralizací, ale dekoncentrací. [2,13]

Otázkou zůstává, za jakých podmínek je decentralizované poskytování služeb efektivnější než centralizované. Z Oatsova decentralizačního teorému plyne, že čím jsou preference po statku mezi jednotlivými regiony (komunitami) rozdílnější, tím dochází k vyšším ztrátám blahobytu při centralizovaném poskytování veřejného statku. Jinými slovy, je-li diverzita v preferencích vysoká, pak je výhodnější poskytovat veřejné služby na místní úrovni, kde se navíc uplatní lepší znalost místních poměrů (informační výhoda). Proti decentralizaci naopak hovoří výnosy z rozsahu. Lze očekávat, že při centralizovaném zajištění (tedy ve větším rozsahu) jsou marginální náklady nižší a poplatek za užití statku může být tedy rovněž nižší. Rozhodující však je, který z těchto dvou efektů převáží. Teorie klubů (Buchanan) řeší další problematický okruh, a to stanovení optimální velikosti komunity a optimálního množství poskytovaného statku. Je však zřejmé, že místní vláda musí poskytovat více veřejných statků, přičemž je pravděpodobné, že optimální velikost komunity nemusí být pro každý statek stejná. V literatuře lze nalézt řadu dalších teorií zabývajících se danou oblastí, které hovoří jak pro, tak proti fiskální decentralizaci. [13,17]

Model fiskálního federalismu ovlivňuje nejen počet vládních úrovní, ale též jejich struktura. V českých podmínkách představují nižší vládní úrovně kraje a obce. V České republice se uplatňuje kombinovaný typ fiskálního federalismu, kdy nižší celky mají jednak vlastní příjmy a zároveň plynou do jejich rozpočtů dotace a transfery z rozpočtů vyšších celků (stát, kraj v případě obce). Nutno podotknout, že v oblasti fiskálních pravomocí je prostor pro vlastní politiku nižších celků značně omezen. [2]

3.6 Rozpočtová a fiskální politika

3.6.1 Fiskální politika

Fiskální politika představuje součást hospodářské politiky centrální vlády, jejímž cílem je ovlivňování a stabilizace vývoje základních makroekonomických veličin – produkce, zaměstnanosti a cenové hladiny. Volba nástrojů a intenzita provádění fiskální politiky se odvíjí od cílů hospodářské politiky vlády a názorů na účinnost konkrétních opatření. Právě v otázce účinnosti a efektivnosti fiskální politiky nepadají mezi ekonomy, politiky a obecně ve společnosti shoda. Vyskytují se dokonce natolik názorově vyhraněné skupiny, které použití

fiskální politiky odmítají a považují ovlivňování ekonomiky ze strany státu za škodlivé a nežádoucí. [15]

Podstata fungování fiskální politiky spočívá ve změně struktury a objemu veřejných příjmů a výdajů a tím ovlivnění agregátní poptávky a nabídky. Z modelu rovnováhy agregátní nabídky a poptávky (model AS – AD) plyne, že v důsledku změn agregátní nabídky a poptávky dochází k změnám v úrovni výstupu a úrovni cenové hladiny. Změna výstupu následně ovlivňuje úroveň zaměstnanosti. Názorová rozdílnost se mimo jiné odráží v otázce tvaru křivky agregátní nabídky. Klasická ekonomie tvrdí, že je nabídková křivka svislá (zcela neelastická) v krátkém i dlouhém období a skutečný výstup se pohybuje na úrovni potenciálního produktu. V ekonomice se nevyskytuje nedobrovolná nezaměstnanost. Podle některých Keynesianců může být křivka AS vodorovná (zcela elastická), v situaci kdy se produkt nachází hluboko pod svým potenciálem. Hlavní ekonomický proud připouští, že v krátkém období je křivka agregátní nabídky rostoucí za předpokladu, že skutečný výstup se nachází pod úrovní potenciálního. S tímto názorem se lze ztotožnit, neboť je vcelku pravděpodobné, že v ekonomice, která se nachází pod svým potenciálem, se vyskytují nevyužité zdroje a tlak na růst cenové hladiny je omezený. Je také pravděpodobné, že se v ekonomice vyskytují faktory, jež zapříčiňují, že má křivka agregátní nabídky rostoucí tvar. S tím jak se mezera produktu vyplňuje, se také snižuje množství nevyužitých zdrojů a tlak na růst cenové hladiny roste. Pokud se produkt nachází na úrovni nebo dokonce nad úrovní svého potenciálu, je možné očekávat, že zvýšení agregátní poptávky povede pouze k růstu cenové hladiny a minimální nebo žádné změně produktu. Nachází-li se ekonomika v hluboké recesi a mezera produktu je velká, lze očekávat, že se naopak tlaky na růst cenové hladiny v ekonomice nevyskytují a křivka AS je téměř vodorovná. V dlouhém období se předpokládá, že růstu produktu lze dosáhnout pouze zvýšením množství nebo produktivity výrobních faktorů. Tím dochází ke zvýšení potenciálního produktu a posunu křivky agregátní nabídky. V průběhu času sice skutečný výstup může oscilovat oběma směry okolo potenciálního výstupu, v dlouhém období jsou však reálné možnosti ekonomiky dány svým potenciálem a křivka AS je tudíž svislá. [4,15,17]

Model však nebere v úvahu změny reálných úrokových sazeb a jejich vliv na investiční aktivitu firem. S rostoucí reálnou úrokovou mírou klesá investiční aktivita a naopak. Zejména je-li fiskální expanze doprovázena deficitním hospodařením a schodek se kryje emisí dluhopisů, může dojít k ovlivnění úrokové míry směrem nahoru či vytěsnění soukromých

žadatelů o úvěr. Dluhopisy státu jsou obecně považovány jako méně rizikové než například dluhopisy podnikové. Nelze opomenout ani vliv monetární politiky a situace na peněžním trhu na účinnost fiskální politiky. Problematiku ilustruje model IS – LM pro uzavřenou ekonomiku, který řeší současnou rovnováhu na trhu zboží a služeb a peněžním trhu. Pro otevřenou ekonomiku lze využít model IS – LM – BP, vycházející z IS – LM. [4,15]

Další argument zastánců fiskální politiky vychází ze základního modelu makroekonomické rovnováhy, respektive existence multiplikačního účinku. Multiplikační efekt závisí na hodnotě výdajového multiplikátoru. Výsledkem multiplikačního efektu je vyšší růst produktu, než činilo zvýšení vládních výdajů, za předpokladu, že je hodnota výdajového multiplikátoru vyšší než jedna. Tento předpoklad však nemusí být vždy splněn. Teoretická východiska a odvození lze nalézt v některé z učebnic mikroekonomie. [11,15]

Ačkoliv zmíněné modely mají nedostatky, popisují některá rizika a problémy spojené s realizací fiskální politiky. Tím však nelze říci, že by fiskální politika neměla opodstatnění jako makroekonomický nástroj. Zvláště pak v případě hluboké recese, může výrazně pomoci k nastartování ekonomiky. K jejímu uskutečňování je nutné vždy přistupovat zodpovědně a mít na paměti, že její úspěch předpokládá existenci produkční mezery v ekonomice, existenci multiplikačního efektu a výskyt nevyužitých zdrojů v ekonomice.

K realizaci fiskální politiky má vláda k dispozici opatření jak na straně výdajů, tak na straně příjmů. Na výdajové straně se jedná o změny ve vládních výdajích a o změny transferů, na příjmové straně pak o úpravy daní. Změny vládních výdajů se označují jako nástroj přímý, jelikož působí přímo na agregátní poptávku. Ostatní nástroje mění výši disponibilního důchodu spotřebitelů a jejich vliv na poptávku je nepřímý, neboť závisí ještě na rozhodnutí spotřebitelů. Nástroje fiskální politiky mohou mít povahu diskrečních opatření nebo automatických stabilizátorů. Diskreční opatření jsou zpravidla jednorázového charakteru a reagují na krátkodobé výkyvy veličin. Řadí se mezi ně daňové změny či změny vládních výdajů. Nevýhoda diskrečních opatření spočívá v časovém nesouladu mezi vznikem potřeby a realizací opatření, respektive působením účinku. Automatické stabilizátory jsou dlouhodobého charakteru a působí automaticky, bez politického rozhodování. V době recese podporují ekonomiku (např. podpora v nezaměstnanosti) a zabraňují tak ještě hlubšímu propadu ekonomiky. Pakliže se ekonomika nachází ve fázi konjunktury, vestavěné stabilizátory naopak působí restriktivně. Příkladem může být progresivní daň z příjmu, kdy přesuny do vyšších pásem omezují agregátní výdaje a poptávku. Opatření s cílem zvýšení produktu a

zaměstnanosti jsou nástroje expanzivní fiskální politiky a pojí se s nimi riziko růstu cenové hladiny. Opatření opačného charakteru vláda provádí při realizaci restriktivní fiskální politiky. [15,17]

3.6.2 Rozpočtová politika

Rozpočtová politika představuje druh veřejné politiky a zároveň nástroj k uskutečnění veřejných politik. K financování jednotlivých politik (výdajová stránka rozpočtové politiky) je nezbytné zajistit odpovídající veřejné zdroje (příjmová stránka rozpočtu). Analýza obsahu a struktury rozpočtové politiky umožňuje poměrně dobře zjistit, do jaké míry jsou plněny stanovené cíle. Taktéž vypovídá o sociálně-politické orientaci vlády. Liberální orientace prosazuje co nejmenší přerozdělování bohatství. Veřejné rozpočty financují pouze nezbytné statky (obrana, vnitřní bezpečnost) a podporu jedinců, kteří se dostali do velmi vážné životní situace. Sociálně orientovaná vláda naopak prosazuje štedré výdaje, bohaté transfery a plošné poskytování veřejných statků. Je zjevné, že takový přístup vyžaduje výrazné přerozdělování. Konzervativní vlády prosazují cílené financování poskytování veřejných statků a transferů. Předpokládá se spoluodpovědnost občana za financování. [9]

Stávající způsob rozpočtování lze označit jako tzv. institucionální financování. Institucionální financování se zaměřuje na financování institucí, nikoliv programů (cílů). Prostředky institucím jsou poskytovány zejména proto, že existují. Takový přístup může vést k upřednostňování provozních výdajů před kapitálovými. Platí, že nejdříve je nezbytné zabezpečit provoz a poté se řeší další výdaje. Zatímco informace o vstupu jsou podrobné, o výsledcích takřka žádné nejsou. Z hlediska vztahů mezi příjmy a výdaji se nadále uplatňuje systém tzv. brutto rozpočtování. Systém nemotivuje správce kapitol k efektivnějšímu hospodaření se svěřenými prostředky a k dosažení úspor. Současná pravidla neumožňují, aby správce kapitoly samostatně rozhodl o použití rezervního fondu ve prospěch vlastní kapitoly. Další problém tohoto způsobu spočívá v tzv. nabídkovém přístupu k tvorbě rozpočtu. Nabídkový přístup neprověřuje skutečné potřeby příjemců veřejných statků. Absence prvotního zjišťování poptávky při sestavování rozpočtu může vyústit v nabídku, která neodpovídá skutečné poptávce. [2,9]

Alternativu k institucionálnímu financování představuje rozpočtování cílově orientované. Nový přístup vyžaduje transformaci rozpočtových institucí na nákladová střediska a přechod na nákladové účetnictví. Za takových okolností bude možné ekonomicky hodnotit dosažené

výsledky a informovat o účelu a efektivnosti vynaložených nákladů. Při sestavování rozpočtu je klíčové získat informace o reálné poptávce po veřejných statcích a tyto informace zahrnout do úvah při vytváření cílů veřejných politik. Cíle politik pak ovlivňují samotné sestavování rozpočtu. Dále se předpokládá přechod na tzv. netto rozpočtování. Takový způsob umožní v případě úspor z iniciativy správců kapitol použití části prostředků k motivaci pracovníků a jako bonusový příjem kapitoly. Zároveň se doporučuje přechod na delší střednědobý výhled. [9]

3.7 Daňová teorie a politika

Daňová politika je soubor veškerých aktivit, opatření a předpisů státu souvisejících s daněmi, jejich správou a výběrem. Představuje nástroj k ovlivňování ekonomických a sociálních otázek ve společnosti. Odrazem daňových politik jsou pak jednotlivé podoby daňových systémů. Jejich aktuální podoba je dána nejen současnými potřebami státu, politickým cyklem či stavem hospodářství, ale také tradicemi a politicko-ekonomickým vývojem daného státu v minulosti. K tomu se přidává dynamický vývoj daňové teorie a názorů na optimální podobu zdanění. Ekonomové se v zásadě shodují na daňových požadavcích spravedlnosti a efektivnosti. Existuje celá řada dalších daňových principů, jako stabilita systému z hlediska legislativy, jednoduchost či pružnost daňového systému. [7]

Poněkud problematičtější otázkou vyvstává u toho, co se rozumí daňovou spravedlností. Lidé zřejmě budou vnímat daně jako spravedlivé tehdy, když redistribuce bohatství probíhá v souladu s jejich představou o spravedlnosti. Podle daňové teorie může být pohled na danou věc dvojitý, a to z hlediska prospěchu a hlediska platební schopnosti. V prvním případě se daně považují za spravedlivé v situaci, kdy se užitek poplatníka, jež plyne z poskytování veřejných statků, vyrovná újmě vzniklé v důsledku placení daní. Daně jsou tak v podstatě cenou za veřejné statky. Vyvstává však otázka, jak stanovit užitek z poskytování veřejných statků a tomu odpovídajícímu zdanění. V druhém případě je spravedlnosti dosaženo tehdy, když se míra zdanění odvíjí od schopnosti poplatníka daně platit. [2,7,17]

Existence zdanění je spojena s dodatečnými náklady a určitou mírou ztráty efektivity ekonomického systému. Daňový systém je efektivní, pokud jsou tyto náklady co nejmenší. Dodatečné náklady se dělí do dvou hlavních skupin. Zřejmě si nelze představit, že by se fungování systému obešlo bez administrativních nákladů. Ty však nevznikají pouze veřejnému sektoru, ale část z nich je přenesena na daňové subjekty. Navíc se obtížně

stanovuje jejich výše a přesáhnou-li únosnou mez, dochází k neochotě poplatníků daň přiznávat nebo v krajním případě i k ohrožení jejich činnosti. Relativně dobře se naopak dají vyčíslit náklady na straně veřejného sektoru. Jedná se především o provozní výdaje daňových institucí. [7]

Další skupinu dodatečných nákladů představuje tzv. nadměrné daňové břemeno. Ačkoliv se týká většiny užívaných daní, existují daně, u kterých nevzniká. Nadměrné břemeno vyjadřuje celkovou ztrátu efektivnosti, k níž došlo v důsledku zdanění. Změna či zavedení nové daně způsobují změny v relativních cenách statků, na což subjekty reagují snížením spotřeby zdaněného statku a jeho nahrazením statkem jiným. Tato substituce vede k odlišné struktuře výroby a spotřeby v porovnání se situací před zavedením či změnou daně. Jelikož takovou strukturu již nelze považovat za optimální, efektivnost ekonomického systému se snižuje. Ztrátu efektivnosti je možné vyjádřit jako ztrátu přebytku výrobce a spotřebitele. [7,9]

Výše těchto ztrát závisí na velikosti daně a elasticitě nabídky a poptávky. Platí, že vyšší daň je spojena s většími náklady a zpravidla tempo jejich růstu převyšuje navýšení samotné daně. Proto se jako vhodnější jeví použití určitého počtu menších daní, nežli jedné a vysoké daně. Při nulové elasticitě nabídky či poptávky nedochází k substituci a tudíž nevzniká žádná ztráta. S rostoucí hodnotou elasticity se nadměrné daňové břemeno zvyšuje. Velikost celkového nadměrného břemene nezáleží na tom, které straně trhu je daň uložena.

Z hlediska dopadu břemene na jednotlivé subjekty záleží opět na elasticitě nabídky a poptávky. Pokud elasticita nabídky převyšuje elasticitu poptávky, větší náklad nesou spotřebitelé. Je zřejmé, že u statků základní spotřeby má výrobce mnohem větší prostor přenést břemeno na spotřebitele a naopak spotřebitel se jen omezeně může vyhnout placení daně substitucí. V opačném případě je vyšší ztráta přebytku na straně prodávajícího. [7]

Každá daň způsobuje důchodový efekt, čili pokles reálného důchodu poplatníka. Nezáleží na tom, zda je daň uvalena přímo na důchod nebo nepřímo prostřednictvím zdanění statků. Výsledek je vždy stejný, a to snížení kupní síly. Náhradu za tuto újmu představují veřejné statky.

Již zmíněný substituční efekt se netýká pouze paušálních daní. Těmto daním se nelze vyhnout, neboť dopadají ve stejné výši na každý subjekt či statek. Daň z přidané hodnoty má sice podobné znaky, zpravidla však platí rozdílná sazba pro určité produkty a tudíž může docházet k přesunu spotřeby statků s vyšší sazbou k statkům se sazbou nižší. Spotřební daně se týkají jen některých statků, z čehož plyne, že se poplatníci mohou vyhnout placení daní

jejich substitucí za produkty jiné. Účel spotřebních však spočívá právě v ovlivnění chování ekonomických subjektů směrem k jejich nižší spotřebě. V tomto ohledu mohou mít daně pozitivní účinek a zvyšovat společenský užitek. Jejich zavedení tak sice způsobí absolutní ztrátu užítku v důsledku dodatečných nákladů, avšak pokud pozitivní účinek převýší tyto ztráty, může být konečný užitek vyšší než před zavedením daně. [7]

Substituční efekt se dotýká například také daní z příjmů. Každý jedinec do určité míry volí mezi prací a volným časem. Při nadměrném zdanění příjmů může raději upřednostnit volný čas před výdělečnou činností a vyhnout se tak placení daně. Taktéž nelze pochybovat o tom, že zdanění práce obecně snižuje motivaci k práci. Odlišná situace nastane tehdy, když uvažujeme specifický tvar křivky nabídky práce. U zpětně zakřivené křivky nabídky se oproti klasické křivce množství nabízené práce od určité úrovně mzdy snižuje. Za těchto okolností by vyšší zdanění znamenalo pokles skutečného příjmu a zvýšení nabídky práce.

Ukazuje se, že problematika daní zůstává v řadě otázek otevřená a nalezení optimálního daňového systému je nelehkým úkolem. Samo o sobě zajištění spravedlivého a zároveň efektivního daňového systému představuje velmi obtížný cíl. Dosažení vyšší spravedlnosti vyžaduje vyšší míru přerozdělování (daňového zatížení), čímž ale nastává odklon od tržního rozdělení a snížení efektivnosti. Naopak zlepšení efektivnosti předpokládá nižší míru redistribuce a spravedlnosti. Jinými slovy je nutné nalézt rovnováhu mezi těmito dvěma principy a počítat s tím, že pro zvýšení jednoho z nich musí být obětována část druhého. [7,16]

3.8 Sociální politika

Širší pojetí definuje sociální politiku jako konkrétní počínání státu a dalších nevládních subjektů, jehož cílem je ovlivnit sociální sféru společnosti a zajistit určitou úroveň životních podmínek obyvatelstva. Působnost sociální politiky se tak rozšiřuje do oblastí zdravotnictví, vzdělávání, bydlení či zaměstnanosti. V užším slova smyslu se sociální politika zaměřuje pouze na tvorbu a realizaci opatření, jež zmírňují sociální dopad a tvrdost fungování tržního mechanismu.

Aktivní sociální politika se soustředí na realizaci opatření, jež mají zabránit sociálním událostem ještě před jejich vznikem. Naproti tomu pasivní politika reaguje na již vzniklé problémy a řeší jejich důsledky. Ačkoliv může být výsledná účinnost aktivní politiky dopředu

nejistá, v případě jejího úspěchu mohou být náklady na uskutečnění menší než náklady na řešení negativních jevů po jejich vzniku. [6]

Existuje několik základních myšlenkových konceptů ve vztahu k sociální politice, na základě nichž lze charakterizovat jednotlivé typy sociální politiky. V redistributivním typu zaujímá rozhodující roli stát. Role nestátních subjektů je omezená, neboť většina odpovědnosti leží na bedrech veřejného sektoru. Dávky jsou poskytovány v hojné míře, velmi často plošně a bez ohledu na individuální možnosti a potřeby jejich příjemců. Neadresnost a rozsah poskytované podpory dělá takový systém značně náročným na ekonomické zdroje. Z tohoto důvodu se do systémů začleňují prvky adresnosti a zásluhovosti. Jejich zavedení v rozumné míře nenaruší redistribuční funkci systému, podpora se dostane ke skutečně potřebným a celkové náklady se sníží. Výkonový typ je postaven na principu, který říká, že míra uspokojení potřeb by se měla odvíjet především od zásluh. Účast státu se omezuje na zabezpečení minimálního, společensky ještě přijatelného životního standardu. Reziduální typ prosazuje individuální odpovědnost za uspokojení potřeb. Role státu a jeho institucí je minimální a nastupuje až v případě selhání tržních řešení či řešení v rámci rodiny. Se snižujícím rozsahem a štedrostí dávek se přirozeně zmenšují náklady a míra redistribuce a solidarity. [6]

Sociální politika plní ve společnosti řadu funkcí. Řeší vzniklé sociální problémy a zmírňuje či odstraňuje jejich důsledky. Tím poskytuje členům společnosti určitou ochranu. Redistribuční funkce nespočívá pouze v přerozdělení důchodů, ale umožňuje taktéž spravedlivější rozdělení podmínek a předpokladů k osobnímu rozvoji a zlepšení životní úrovně. Cílem však není vyrovnání životních podmínek, nýbrž odstranění zjevně neodůvodněných rozdílů a poskytnutí základních životních podmínek a rovných příležitostí. Smyslem stimulační funkce je podpora a podněcování určitého chování, naproti tomu preventivní funkce má zabraňovat nežádoucím sociálním jevům. [6]

3.8.1 Důchodové systémy

Vzhledem k důležitosti důchodového systému a jeho rozdílnosti v jednotlivých zemích je vhodné popsat alternativy konstrukce systému z různých hledisek.

Způsob financování důchodového systému. Financování může probíhat přímo ze státního rozpočtu, kdy jsou zdrojem prostředků daně z příjmů nebo příspěvky na sociální důchodové pojištění. Výše příspěvku se stanovuje jednotným procentem z výdělku. Oba způsoby se

vyznačují vysokou mírou solidarity, neboť osoba s vyšším příjmem odvádí do systému více, avšak obdrží relativně méně než osoba s příjmem nižším. Progresivní daň z příjmu tuto míru ještě zvyšuje. Další možnost představuje fond oddělený od státního rozpočtu. V něm se shromažďují příjmy z příspěvků, přičemž se nevytváří kapitálová rezerva. Tento systém představuje klasický případ průběžného financování důchodů (PAYG). Klade důraz na mezigenerační solidaritu, kdy pracující odvádí příspěvky a z nich se financují dávky současným důchodcům. Náklady systému jsou však vyšší než v předchozích případech v důsledku administrativních nákladů na provoz fondu. Rovněž se může jednat o fond, v němž se vytváří kapitálová rezerva. To znamená, že část příspěvků je dlouhodobě investována a k vytvoření rezervy musí příjmy trvale převyšovat výdaje. V čistě fondovém systému si pojištěnec svými příspěvky vytváří vlastní kapitálové rezervy, z nichž mu bude v budoucnu vyplácen důchod. Příkladem budiž systém penzijního připojištění. Příspěvky do systému mohou být povinné či dobrovolné. Poslední dva způsoby se vyznačují relativně vysokými náklady a vyšší rizikovostí. [6]

Volba typu penzijního plánu. Dávkově definované systémy zaručují jistou výši dávek, která se odvíjí od počtu let účasti v systému a dosahovaných příjmech za určité období. Příspěvkově definované systémy se vyznačují tím, že budoucí penze závisí na velikosti odvodů a míře výnosu z investovaného kapitálu. V hypoteticky příspěvkově definovaném systému se vytváří každému účastníku individuální hypotetické účty. Na účet se připisují příspěvky odvedené konkrétním jedincem a zhodnocení těchto příspěvků. Nejedná se však o míru výnosu dosahovanou na trhu, nýbrž o míru růstu základu, z něž se platí příspěvky. Výše dávek se odvíjí od hypotetických úspor na individuálním účtu a očekávané délce dožití nastupující generace důchodců.

Způsob konstrukce důchodu. V tzv. Bismarckově pojistném systému výše dávky závisí na zaplaceném pojistném a to tak, že se určí procentem (odvozen od doby pojištění) z průměrného výdělku za dostatečně dlouhé období. V tzv. Beveridgově systému je stanovena jednotná výše důchodu, která platí pro všechny či se odvíjí od doby pojištění. V systému nevznikají rozdíly mezi nově přiznávanými důchody a již přiznanými. K dosažení odpovídajícího hmotného zabezpečení se musí pojištěnci dále připojišťovat v jiných systémech soukromého rázu. V rámci dvousložkové konstrukce se důchod sestává ze dvou složek (pevné, procentní). V případě zvýšení pevné částky se důchod zvyšuje všem příjemcům stejně. Systém se stanoveným minimem umožňuje přiznání minimální důchodu při

dosažení stanovené doby pojištění bez ohledu na výši zaplacených příspěvků. Vyplácené důchody lze zvyšovat procentní sazbou a zároveň o určenou minimální částku. [6]

3.9 Fiskální nerovnováha a dluh veřejného sektoru

3.9.1 Fiskální nerovnováha

Následkem mnoha okolností může docházet k nesouladu příjmů a výdajů, neboli saldu veřejných rozpočtů. Převyšují-li příjmy výdaje, jde o přebytek rozpočtu, v opačném případě se jedná o deficit. Nevyrovnané hospodaření v krátkém období se označuje jako krátkodobá fiskální nerovnováha. Jestliže se salda veřejných rozpočtů vyskytují několik období po sobě (v dlouhém období) dochází k dlouhodobé fiskální nerovnováze. Opakující se deficity rozpočtů jsou rozhodujícím, nikoliv však jediným přispěvatelem k růstu veřejného dluhu. [17] Pro analýzu udržitelnosti veřejných rozpočtů a faktorů ovlivňujících vznik nevyrovnaného hospodaření se v praxi využívá několik typů salda. Strukturální saldo vzniká očištěním skutečného salda o vliv hospodářského cyklu a úpravou o mimořádné jednorázové operace. Jedná se o určení salda, jakého by bylo dosaženo za situace, když by se skutečný výkon ekonomiky nacházel na úrovni potenciálního. Rozdíl mezi skutečným a strukturálním saldem (též cyklicky očištěným saldem) představuje cyklické saldo. Jak napovídá název, strukturální saldo indikuje vnitřní problémy rozpočtu v jeho struktuře, ať na výdajové či příjmové straně. Nelze jej však považovat za zcela výstižný ukazatel, neboť i přes odstranění vlivu mimořádných operací může zahrnovat položky, které jsou sice spíše jednorázového charakteru, nicméně metodicky nenáleží do jednorázových mimořádných operací. Jeho vypovídací schopnost rovněž ovlivňuje přesnost určení výše potenciálního produktu a následně cyklického salda. V každém případě se však jedná o způsob eliminace vlivu ekonomického kolísání a o indikátor rizika dlouhodobější fiskální nerovnováhy. Primární deficit se vypočítá odečtením úrokových plateb od skutečného salda. Ukazuje, zda je veřejný sektor schopen pokrýt vlastní výdaje příjmy a jeho schopnost obsluhy veřejného dluhu. Primární strukturální deficit se určí stejným způsobem, avšak skutečné saldo se nahradí strukturálním saldem. [9,17]

3.9.2 Deficit a dluh veřejného sektoru

Ke krytí časového nesouladu mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu v průběhu fiskálního období slouží především státní pokladniční poukázky. Jedná se o obligace s dobou splatnosti maximálně jeden rok. Územní samosprávné celky řeší tento nesoulad zejména půjčkami od bank, kde zpravidla mají otevřený úvěr s určeným limitem čerpání. Financování deficitu veřejných rozpočtů dále probíhá prostřednictvím střednědobých (do 10 let) a dlouhodobých dluhopisů, půjček od specializovaných institucí a úvěry u komerčních bank. Bankovními úvěry většinou financují konkrétní projekty územní celky. Stát využívá v drtivé většině emisí státních dluhopisů na kapitálovém trhu. [2,9]

Souhrn těchto a dalších finančních závazků vzniklých při financování operací vládního sektoru vůči ostatním subjektům představuje dluh veřejného sektoru. Bývá vykazován jako hrubý veřejný dluh, to znamená bez ohledu na výši jeho pohledávek. Zohledněním pohledávek se určí čistý veřejný dluh. S určením velikosti pohledávek však souvisí několik problémů, jimiž jsou otázka jejich vymahatelnosti, volba aktiv a způsob ocenění. Vzhledem k rozdílnému přístupu jednotlivých států k těmto problémům, nelze ukazatel čistého dluhu využít k mezinárodnímu porovnání. K mezistátnímu srovnání slouží poměrový ukazatel dluhové kvóty, stanovený jako poměr veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu. Vyjadřuje míru dluhového zatížení a je jedním z ukazatelů udržitelnosti veřejných financí. [9,15]

Velmi důležitým aspektem je řízení veřejného dluhu. Existence dluhu je totiž spojena s řadou rizik. Vláda by měla zvážit, jaké úvěrové nástroje zvolit, zda zvolit domácí nebo zahraniční měnu, jakou stanovit délku splatnosti apod. tak, aby dosáhla co nejnižších nákladů s přijatelnou mírou rizika. Je zjevné, že v tomto ohledu má mnohem větší manévrovací prostor centrální vláda v porovnání s obcemi. Ministerstvo financí má k řízení státního dluhu zřízen samostatný odbor, který garantuje maximální odbornost při jednotlivých operacích. [9]

3.10 Spolupráce s podnikatelským sektorem a jeho podpora

Kooperace veřejného a soukromého sektoru se projevuje především v oblasti veřejných zakázek. Rozsah veřejného sektoru v tržní ekonomice neumožňuje zajištění celé řady nezbytných vstupů a produkce veřejných statků vlastními silami. Veřejná instituce též může usoudit, že zajištění externím subjektem je výhodnější a efektivnější. Pravidla a postupy

zadávaní veřejných zakázek upravuje zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách. Požadavky na zadání a průběh veřejné zakázky se odvíjí od její předpokládané hodnoty. Nejvyšší požadavky jsou kladeny na tzv. nadlimitní zakázky, naopak v případě zakázek malého rozsahu má zadavatel relativní volnost. Například může oslovit přímo konkrétního dodavatele a nemusí tak proběhnout složité výběrové řízení. [9,10]

Další poměrně nový způsob pro externí zajištění veřejných statků představují tzv. projekty partnerství veřejného a soukromého sektoru (PPP projekty). Oproti klasické veřejné zakázce realizace neprobíhá za úplatu, nýbrž externí subjekt získává tzv. koncesi neboli právo vybírat od uživatelů veřejného statku poplatky. Hraniční případ představují tzv. kvazikoncese, kdy úplata probíhá ve splátkách a během doby splácení poskytuje dodavatel určité doprovodné služby. [9]

Podpora podnikatelského sektoru probíhá prostřednictvím finančních prostředků získávaných z fondů EU a finanční i nefinanční podpory na národní úrovni. Z národních zdrojů se jedná například o programy podpory malého a středního podnikání, podpory průmyslového výzkumu a vývoje, různé formy podpory investování nebo různé nástroje podpory exportu.

V rámci podpory vývozu zajišťuje podporu vývozních úvěrů Česká exportní banka formou záruk nebo poskytnutí úvěrů. Podporu pojištění vývozu zabezpečuje EGAP. Důvodem je především skutečnost, že v důsledku teritoriálních rizik neexistuje v dané oblasti komerční pojištění. V případě podpory investování jde především o investiční pobídky, které zahrnují slevu na dani z příjmu PO až na dobu 10 let, finanční podporu vytváření pracovních míst v závislosti na míře nezaměstnanosti v regionu a podporu na školení a rekvalifikace opět dle nezaměstnanosti v regionu. Základní podmínkou poskytnutí představuje určitý objem investice v závislosti na regionu (od 50 mil. Kč). Cílem investičních pobídek je podpora regionů s vysokou nezaměstnaností a nižší ekonomickou úrovní. [9]

4. Charakteristika současného stavu řešené problematiky

4.1 Instituce veřejného sektoru v České republice

Základní právní předpis, který mimo jiné vytváří pravidla výkonu státní moci, představuje Ústava ČR (zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů). Ústava svěřuje zákonodárnou Parlamentu ČR a moc soudní soudům. Vrcholným orgánem výkonné moci je vláda ČR a prezident.

Z hlediska správy státu jsou vládní ministerstva ústředními orgány státní správy. Kromě ministerstev náleží do této skupiny ještě ostatní ústřední orgány státní správy. Ústřední orgány odpovídají za uskutečňování veřejných politik ve své oblasti působnosti a jsou organizačními složkami státu. Roli těchto institucí vymezuje zákon č. 2/1969 Sb., v aktuálním znění. Ústředním orgánům jsou podřízeny další organizační složky státu a státní příspěvkové organizace. Jedná se o zvláštní typ organizací, jejichž postavení a fungování je zakotveno v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku státu ČR a jejím vystupování v právních vztazích a v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Organizační složky zastupují stát ve vymezených oblastech veřejné správy. Nemají právní subjektivitu, avšak často jsou samostatnou účetní jednotkou. Příspěvkové organizace plní úkoly ve veřejném zájmu a přísluší jim právní subjektivita. Určitým formám řízení dále podléhají státní účelové fondy, veřejné výzkumné instituce a státní podniky.

Podle Ústavy existují v České republice dva stupně územní samosprávy. Základní stupeň představují obce, jejichž fungování upravuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. Kraje jsou vyšším územně samosprávným celkem a řídí se zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích. Hlavní město Praha je zároveň obcí i krajem a jeho roli a pravidla působení upravuje zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. Jak obce, tak kraje jsou zřizovateli příspěvkových organizací a organizačních složek. Do skupiny územně – samosprávných celků se obvykle řadí také Regionální rady regionu soudržnosti, které plní funkci řídicího orgánu regionálních operačních programů (zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje).

4.2 Rozpočtová soustava

Rozpočtovou soustavu představuje soustava veřejných rozpočtů, vztahů mezi těmito rozpočty a institucí spravujícími veřejné rozpočty. Soustava veřejných rozpočtů je v České republice

tvořena rozpočty centrální vlády a rozpočty místními. V mezinárodní metodice ESA 95 náleží do veřejných rozpočtů rovněž rozpočty fondů sociálního zabezpečení (v ČR systém veřejného zdravotního pojištění). Centrální rozpočty tvoří státní rozpočet a mimorozpočtové fondy. K mimorozpočtovým fondům se řadí státní účelové fondy, státní fondy k podpoře podnikání, státní privatizační fond, státní svěřenecké fondy a ostatní fondy. Místní rozpočty zahrnují rozpočty krajů, obcí a regionálních rad regionů soudržnosti.

Způsob hospodaření v rámci rozpočtové soustavy a pravidla rozpočtového procesu upravuje zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Základní požadavky na konstrukci veřejného rozpočtu a rozpočtový proces shrnují rozpočtové zásady. [1,2]

Rozpočtová skladba stanovuje jednotné povinné třídění peněžních operací většiny veřejných rozpočtů. Rozpočtová skladba se nevztahuje na zdravotní pojišťovny, Národní fond a příspěvkové organizace. Je stanovena vyhláškou MF (č. 332/2003 Sb., v aktuálním znění) a obsahuje několik hledisek třídění – odpovědností, druhové, odvětvové a konsolidační.

Z hlediska odpovědnostního se příjmy a výdaje třídí podle kapitol. Za plnění rozpočtu zodpovídá správce kapitoly. Hledisko druhové třídí příjmy a výdaje na základě příjmových a výdajových druhů. Jednotky třídění se nazývají rozpočtová třída, seskupení rozpočtových položek, podseskupení rozpočtových položek a rozpočtové položky. Z hlediska odvětvového se příjmy a výdaje člení dle odvětví národního hospodářství, kam směřují. Výdaje se třídí všechny, z příjmů pouze nedaňové a kapitálové příjmy obcí a krajů. Konsolidační hledisko třídí výdaje vynakládané uvnitř rozpočtové soustavy a příjmy vzniklé v rozpočtové soustavě na záznamové jednotky. [1]

4.3 Daňová soustava v České republice

1.) Přímé daně

a) Daně z příjmu

Daň z příjmu fyzických osob upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Předmětem zdanění jsou příjmy ze závislé činnosti (zaměstnanci), příjmy OSVČ, příjmy z kapitálových výnosů a další příjmy fyzických osob. Zákon obsahuje řadu výjimek vylučujících některé příjmy ze zdanění a vymezuje odečitatelné položky, o něž

může být snížen daňový základ. Fyzické osoby mohou podle zákona uplatňovat slevy na dani. Sazba daně činí 15 %.

Daň z příjmu právnických osob vymezuje zákon č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů. Předmětem daně jsou příjmy právnických osob. Právnické osoby mohou podle zákona uplatnit odečitatelné položky a slevy na dani. Sazba daně je 19 %, pouze některé instituce finančního trhu (např. investiční společnosti) mají sazbu ve výši 5 %.

b) Daně majetkové

Daň z nemovitostí je upravena zákonem č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, v aktuálním znění. Předmětem zdanění jsou budovy, pozemky a bytové jednotky.

Daň silniční se řídí podle zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční, v aktuálním znění. Zdanění podléhají pouze automobily určené k podnikání. Sazba daně je pevná, stanovená podle objemu motoru (OA) nebo počtu náprav a celkové hmotnosti (NA).

Daň z nabytí nemovitých věcí nahradila od roku 2014 na základě zákonného opatření Senátu č. 340/2013 Sb. dřívější daň z převodu nemovitostí. Sazba daně činí 4 % z ceny nemovitosti.

Daň dědická a darovací je od roku 2014 nově zakotvena v zákoně č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů. Výše daně závisí na hodnotě majetku a vztahu mezi dědicem/obdarovaným a zemřelým/dárce. Nejbližší příbuzní jsou od daně osvobozeni.

2.) Nepřímé daně

a) Všeobecné daně

Daň z přidané hodnoty je vymezena zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Základní sazba daně je 21 %, snížená 15 %. Nižší sazbě podléhají například potraviny, léky, veřejná doprava či ubytovací služby.

b) Selektivní daně

Spotřební daně upravuje zákon č. 353/2003 Sb. o daních spotřebních. V České republice do této skupiny náleží daň z minerálních olejů, daň z tabákových výrobků, daň z lihu, daň z piva a daň z vína. Sazba daně je stanovena v pevné výši za jednotku množství. Pouze daň z tabákových výrobků je dvousložková – pevná částka a procentuální z konečné MO ceny.

Ekologické daně jsou součástí daňového systému na základě zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Zdanění podléhá elektřina, zemní plyn a pevná paliva. Sazba daně je určena jako pevná částka za jednotku množství.

3.) Ostatní daňové příjmy

Do této skupiny náleží například místní poplatky (zákon č. 565/1990 Sb. v aktuálním znění) a správní poplatky (zákon č. 634/2004 Sb. v aktuálním znění). Poplatky a odvody za znečištění životního prostředí by bylo možné svým charakterem zařadit do nepřímých daní. [7,14]

4.4 Sociální systém

Z hlediska řešené sociální situace, způsobu financování a organizačního zabezpečení existuje v České republice několik relativně samostatných systémů, a to systém sociálního pojištění, systém sociální podpory, systém sociální péče a systém pomoci v hmotné nouzi.

System sociálního pojištění

Důchodové pojištění

System důchodového pojištění pokrývá především rizika související se stářím a invaliditou. Účast v něm je povinná pro všechny ekonomicky aktivní osoby. Podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, se poskytují 4 druhy dávek – starobní důchod, invalidní důchod, sirotčí důchod a vdovský a vdovecký důchod. Vznik nároku na starobní důchod je podmíněn splněním potřebné doby pojištění a dosažením určitého věku. Na invalidní důchod má nárok pojištěnec, který splnil potřebnou dobu pojištění a z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35 %, přičemž podle rozsahu snížení schopnosti se zařadí do jednoho ze tří stupňů invalidity. Důchody se vždy skládají ze dvou složek – základní a procentní. Základní výměra je pro všechny příjemce stejná, procentní výměra se odvíjí od počtu let pojištění. U pozůstalostních důchodů závisí procentní výměra na výši procentní výměry, na kterou měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti, přičemž pozůstalému přísluší pouze její část dle zákona. [2,6]

Nemocenské pojištění

Účelem nemocenského pojištění je zejména hmotné zajištění pojištěného za situace jeho dočasné pracovní neschopnosti. V České republice se poskytují na základě zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, 4 druhy peněžitých dávek, a to nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství, ošetřovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Účast v systému je pro osoby v zaměstnaneckém poměru povinná, osoby samostatně výdělečně činné se mohou do systému přihlásit dobrovolně. [2]

Systém státní sociální podpory

Systém sociální podpory tvoří především dávky určené rodinám s nezaopatřenými dětmi. Účelem dávek je zabezpečení určitého standardu v oblastech základních životních potřeb rodiny, bydlení a potřeb dítěte. Podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, se poskytuje přídavek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné (příjmově testované dávky). Rodičovský příspěvek je plošně poskytovanou dávkou rodiči, který pečuje o dítě do 4 let věku. Dávku lze čerpat v několika variantách a podmínkou přiznání je účast na nemocenském pojištění po určitou dobu v předcházejícím období. Do této skupiny dávek náleží také pohřebné, na nějž vzniká nárok pouze za podmínek stanovených v zákoně. Dávky péčovské péče již od roku 2013 nespádají přímo do systému sociální podpory. Jejich poskytování se řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, v platném znění.

Systém sociální péče

Sociálně péče je v České republice postavena na dvou základech. První z nich představuje podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, přímá finanční podpora osobám, jimž jejich dlouhodobě nepříznivý stav neumožňuje zvládnutí základních potřeb. Výše příspěvku se odvíjí od stupně závislosti na pomoci cizí osoby. Vedle toho může osoba se zdravotním postižením při splnění podmínek získat další příspěvky podle zákona č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Druhý pilíř spočívá v poskytování či podpoře sociálních služeb, provozování sociálních zařízení či poskytování výhod. Zařízení či služby zajišťují přímo subjekty veřejného sektoru anebo jiné subjekty za finanční podpory veřejných institucí. [2,6]

Systém pomoci v hmotné nouzi

Systém se zaměřuje na pomoc osobám v situacích, kdy jejich příjem a majetkové poměry neumožňují zajištění základních životních potřeb na úrovni, která je ještě akceptovatelná pro společnost. Jeho smyslem je zabránit sociálnímu vyloučení a umožnit osobám překonat obtížnou životní situaci. Rozsah pomoci je však omezen tak, aby podněcoval příjemce k aktivní snaze řešit situaci vlastním přičiněním. Systém je postaven na principu, že každá

osoba, která pracuje, se musí mít lépe než ta, která nepracuje. Podle zákona č. 111/2006 Sb. se vyplácí příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. Přiznání příspěvku na živobytí je podmíněno dosažením stavu hmotné nouze. Za osobu v hmotné nouzi se považuje osoba, jejíž příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí, jehož výše se odvíjí od částek existenčního a životního minima a stanovuje se individuálně. Doplatek na bydlení se poskytuje za předpokladu, že vlastní příjmy osoby včetně příspěvku na bydlení ze systému státní sociální podpory nepostačují k úhradě odůvodněných nákladů na bydlení. Mimořádná okamžitá pomoc je vyplácena v zákonem vymezených situacích. [6]

4.5 Systém veřejného zdravotního pojištění

Systém zdravotní péče je v České republice postaven na principu solidarity mezi zdravými a nemocnými, vícezdrojovém financování s převažujícím podílem veřejného zdravotního pojištění a principu stejné dostupnosti zdravotní péče pro všechny pojištěnce.

Podle zákona 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, je účastníkem systému každá osoba s trvalým pobytem na území České republiky, osoba bez trvalého pobytu pracuje – li pro zaměstnavatele se sídlem na území České republiky. Sazby pojistného stanovuje zákon č. 592/1992 Sb. Za státní pojištěnce (důchodci, nezaměstnaní v evidenci úřadu práce atd.) odvádí pojistné stát v jednotné výši stanovené vládou. Finanční tok mezi pojištěným a poskytovatelem služby zabezpečují zdravotní pojišťovny. Podmínky fungování těchto institucí upravuje zákon č. 551/1991 Sb. o Všeobecné zdravotní pojišťovně a zákon č. 280/1992 Sb. o resortních, oborových, a dalších zdravotních pojišťovnách. Tento klíčový zdroj financování dále doplňují prostředky z veřejných rozpočtů a přímé platby obyvatel. Regulace rozsahu výdajů na zdravotní péči probíhá zejména prostřednictvím vyhlášek ministerstva zdravotnictví. Ministerstvo stanovuje výši úhrad za léčiva, určuje rozsah péče placené z veřejného pojištění a výši úhrad za její poskytnutí. Silnou roli veřejného sektoru ve zdravotnictví podtrhuje skutečnost, že zřizovatelem řady nemocnic na našem území je stát či územní celky. Krajské a obecní nemocnice fungují jako příspěvkové organizace či jako jimi vlastněné obchodní společnosti. [9]

4.6 Zaměstnanost a vzdělávání

Zaměstnanost

Politika zaměstnanosti se dělí na aktivní a pasivní. Aktivní politika spočívá v realizaci opatření podporujících vznik pracovních míst, optimální využití pracovních sil a dosažení rovnováhy nabídky a poptávky na trhu práce. Konkrétní podmínky podpor a dalších opatření obsahuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Pasivní politika zaměstnanosti především reaguje na již vzniklou situaci na pracovním trhu a eliminuje důsledky nezaměstnanosti. Úřady práce poskytují nezaměstnaným poradenské služby a jsou zprostředkovatelem zaměstnání. Nezaměstnaným uchazečům se vyplácí po omezenou dobu podpora v nezaměstnanosti za podmínek stanovených zákonem o zaměstnanosti. [6]

Vzdělávání

Školský systém v České republice lze z hlediska financování a organizace rozdělit na regionální školství a terciální vzdělávání. Regionální školství zahrnuje předškolní, základní a střední vzdělávání. Zřizovatelem předškolních zařízení a základních škol jsou v drtivé většině obce, u středních škol převážně kraj. Zřizovatelem může být rovněž soukromý subjekt. Finanční prostředky plynou do systému zejména ve formě transferů ze státního rozpočtu na neinvestiční výdaje a dotací z rozpočtu veřejného zřizovatele na investiční a neinvestiční výdaje. Ze státního rozpočtu jsou rovněž poskytovány dotace soukromým zřizovatelům. Terciální vzdělávání je podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, tvořeno relativně samostatnými institucemi – veřejnými vysokými školami. Zdroj financování představují dotace ze státního rozpočtu na běžnou činnost a investice a vlastní příjmy. [9]

5. Analýza vývoje hospodaření veřejných rozpočtů

5.1 Příjmy, výdaje a bilance veřejných rozpočtů

5.1.1 Celkové příjmy veřejného sektoru (metodika ESA 95)

Celkové příjmy veřejných rozpočtů se od roku 1996 do roku 2013 zvýšily reálně o 55,0 %. Poněkud rychlejší dynamika oproti vývoji reálného hrubého domácího produktu (46,1 %) znamenala nárůst podílu veřejných příjmů na HDP z 38,5 % na 40,9 %. Z tabulky č. 1 je patrné, že dominantní běžné příjmy vykazovaly jen nepatrně nižší dynamiku než celkové příjmy. Daňové příjmy a příjmy ze sociálních příspěvků, jež představovaly necelých 90 % běžných příjmů, na tom byly velmi podobně, rozdily však panovaly u jednotlivých složek. Pomalejší nárůst přímých daní (34,0 %) sice kompenzovalo rychlejší tempo nepřímých daní (57,8 %), přesto však celkové daňové příjmy vzrostly jen o 48,1 %. U sociálních příspěvků bylo zaznamenáno zvýšení o 56,0 %.

Tabulka č. 1: Změny příjmů veřejných rozpočtů (reálně)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996
Úhrnný deflátor HDP	18,3%	8,7%	7,8%	3,5%	2,6%	2,6%	50,9%
HDP reálný	-1,0%	9,2%	11,0%	20,8%	0,9%	-0,1%	46,1%
Celkové příjmy	-2,1%	9,8%	17,2%	20,4%	-2,2%	4,5%	55,0%
<i>Celkové běžné příjmy</i>	-1,9%	9,3%	17,0%	19,1%	-4,1%	6,0%	52,0%
<i>Celkové kapitálové příjmy</i>	-45,1%	191,5%	45,3%	162,1%	91,6%	-33,4%	678,9%
Celkové běžné příjmy	-1,9%	9,3%	17,0%	19,1%	-4,1%	6,0%	52,0%
<i>Přímé daně</i>	-0,4%	13,3%	22,1%	19,3%	-22,5%	5,2%	34,0%
<i>Nepřímé daně</i>	-9,3%	8,5%	17,7%	17,2%	4,2%	11,5%	57,8%
<i>Sociální příspěvky</i>	0,6%	10,1%	14,5%	23,1%	-2,3%	2,3%	56,0%
Daně celkem	-5,7%	10,6%	19,7%	18,1%	-8,0%	9,1%	48,1%
Daně a soc. přisp.celkem	-3,0%	10,3%	17,4%	20,2%	-5,5%	6,0%	51,5%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní výpočty

Výrazná disproporce mezi vývojem přímých a nepřímých daní nastala v období 2008 – 2010, konkrétně v souvislosti s daňovými změnami, jež vstoupily v platnost od začátku roku 2008 a citelným propadem přímých daní, především pak daně z příjmu právnických osob, v důsledku celosvětové hospodářské krize. Ze stejného důvodu rovněž došlo v témže období k poklesu reálných příjmů veřejných rozpočtů. Naposledy se tak stalo v období 1997 – 1998

v souvislosti s nepříznivou ekonomickou situací na konci 90. let. Trend upřednostňování nepřímých daní pokračoval, i když méně výrazně, také v dalším období. Zřejmá preference vlády směrem k nepřímým daním tak vystřídala období rychlejšího růstu přímých daní, které trvalo od roku 1998.

Navzdory menším či větším rozdílům je zřejmé, že celkové příjmy či jednotlivé složky příjmů do značné míry kopírovaly trend vývoje ekonomiky. Podrobnější analýza faktorů, jež ovlivnily daňové příjmy a sociální příspěvky, je obsažena v podkapitole 5.2. Analogicky s výše uvedeným se vyvíjely podíly jednotlivých položek na HDP, přičemž u přímých daní došlo k poklesu z 8,0 % na 7,3 % a u nepřímých daní naopak k nárůstu z 11,5 % na 12,4 %. Jejich vzájemný poměr se nejprve sblížoval s maximem v roce 2003, kdy přímé daně tvořily 46,4 % celkových daňových příjmů, poté se držely na úrovni okolo 45 % a od roku 2008 zásluhou již zmíněných faktorů kleslo zastoupení přímých daní na 37,0 % (2013). Sociální příspěvky vykázaly v roce 1996 podíl 14,6 %, v roce 2013 pak 15,6 %. Z hlediska zastoupení jednotlivých druhů příjmů k významnějším změnám nedošlo. Běžné příjmy se po celé sledované období podílely na celkových příjmech z více než 95 %. V rámci běžných příjmů se daňové příjmy držely okolo úrovně 50 % a sociální příspěvky těsně pod hranicí 40 %. Za zmínku snad stojí pokles o 2,4 p.b. u přímých daní. Vývoj struktury příjmů v jednotlivých letech zachycuje příloha č. 2 a 3.

Hodnoty vykazované u kapitálových příjmů jsou vzhledem k jejich nízkému objemu a jednorázovým příjmům značně zkresleny. Přesto je nutné poukázat na jejich nárůst po vstupu do EU. Například ve vztahu k HDP se podíl kapitálových příjmů vyšplhal na více než 1 %, a i přes určitý pokles v posledních letech, dosahoval jejich objem v roce 2013 právě 1,0 % HDP.

5.1.2 Celkové výdaje veřejného sektoru (metodika ESA 95)

Celkové výdaje veřejného sektoru se za období let 1996 až 2013 reálně zvýšily o 48,5 %, což v porovnání s dynamikou reálného HDP (46,1 %) představuje jen nepatrně vyšší tempo růstu (tabulka č. 2). Rozhodující složka celkových výdajů, jimiž byly běžné výdaje (80 – 90 %), vykázaly nárůst 66,5 %. Vývoj ovlivnily především výdaje na sociální transfery (78,8 %), které stabilně tvořily okolo 50 % běžných výdajů, přičemž v posledních letech bylo patrné mírné zvyšování jejich významu. Zmíněný trend je logickým důsledkem demografického

vývoje v ČR a jeho dopadu především na objem vyplácených penzí (v metodice ESA 95 zvýšení o 125 %).

Tabulka č. 2: Změny výdajů veřejných rozpočtů (reálně)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996
HDP reálný	-1,0%	9,2%	11,0%	20,8%	0,9%	-0,1%	46,1%
Celkové výdaje	2,0%	11,7%	9,4%	14,6%	7,5%	-3,3%	48,5%
<i>Celkové běžné výdaje</i>	-0,5%	14,5%	12,9%	17,0%	9,6%	0,7%	66,5%
<i>Celkové kapitálové výdaje</i>	12,4%	0,8%	-5,8%	2,1%	-5,0%	-30,7%	-28,2%
Celkové běžné výdaje	-0,5%	14,5%	12,9%	17,0%	9,6%	0,7%	66,5%
<i>Sociální transfery</i>	3,8%	14,0%	10,5%	19,0%	12,1%	2,4%	78,8%
<i>Úroky</i>	-5,2%	-4,2%	23,3%	21,7%	25,0%	2,8%	75,2%
<i>Platy</i>	-9,9%	17,8%	19,2%	16,8%	3,7%	0,1%	53,4%
<i>Mezispotřeba</i>	1,1%	22,5%	16,9%	9,5%	4,7%	-10,5%	48,5%
Celkové kapitálové výdaje	12,4%	0,8%	-5,8%	2,1%	-5,0%	-30,7%	-28,2%
<i>Vládní investice</i>	-7,6%	-18,9%	54,8%	19,7%	2,4%	-34,3%	-6,6%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní výpočty

Zhruba 20 % běžných výdajů vydávaly instituce veřejného sektoru každoročně na platy zaměstnanců a související výdaje, přičemž reálné zhodnocení o 53,4 % znamenalo mírný ústup významu této položky (21,3 % oproti 19,6 %). V letech 2010 a 2011 byla tehdejší vládou realizována opatření k regulaci a snížení výdajů státního rozpočtu určených na platy, což podstatně přispělo k výraznému zpomalení dynamiky za veřejný sektor jako celek oproti předešlým obdobím. Poměrně varovné je reálné zvýšení o 75,2 % u úrokových plateb. Objemově šlo zatím sice relativně o nízké hodnoty (3 – 4 % běžných výdajů), nicméně je nutné si uvědomit, že tempo růstu dluhu veřejného sektoru dosahovalo vysokých hodnot a vyššímu růstu úrokových plateb zabránila poměrně dobrá situace na finančních trzích, resp. nízké úrokové sazby.

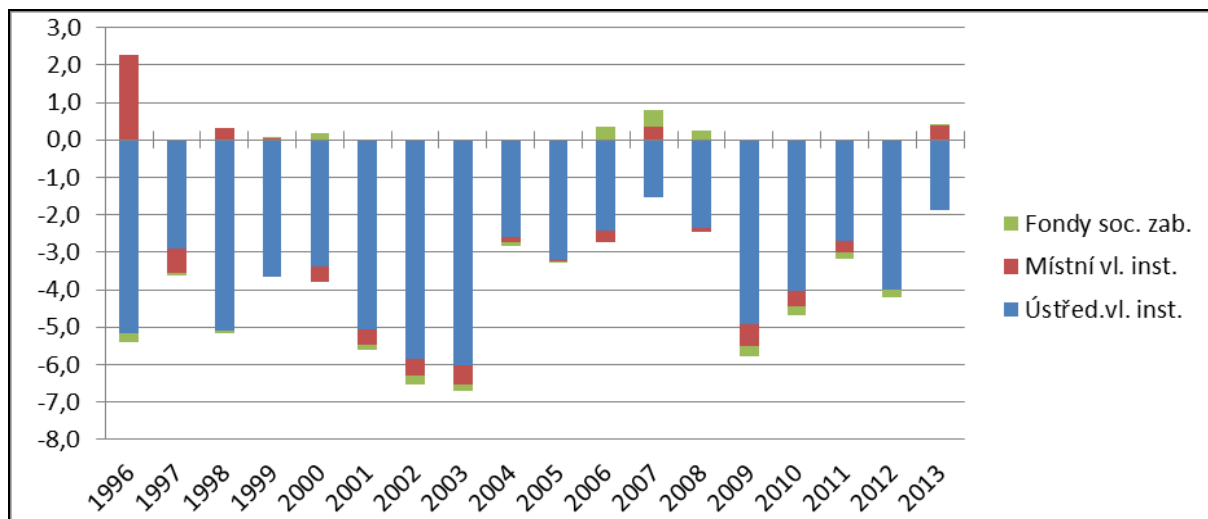
Kapitálové výdaje vykazované v metodice ESA 95 mohou být ovlivněny jednorázovými operacemi a tudíž zkresleny. Pokud se do úvahy vezmou pouze vládní investice, je patrné rychlé tempo růstu v letech 2002 – 2007 a výrazný propad v období 2011 – 2013 v souvislosti s úspornými opatřeními s cílem snížení schodku státního rozpočtu. Přestože nominálně investice mezi léty 1996 – 2013 vzrostly, v reálném vyjádření poklesly. Vzhledem ke struktuře veřejných výdajů se obecně jedná o preferovanou položku v případech nezbytnosti úspor.

Ve vztahu k HDP se podíl běžných výdajů zvýšil z 33,7 % na 38,5 %, přičemž rozhodujícím způsobem k tomu přispěly sociální transfery (16,4 % oproti 20,0 %). U položky úrokových plateb a výdajů na platy se podíl zásadním způsobem nezměnil. V roce 2013 představoval objem vládních investic 2,8 % HDP. Průběh změn struktury výdajů ilustrují přílohy č. 2 a 4.

5.1.3 Bilance veřejných rozpočtů

Na grafu č. 1 je zachycen vývoj schodku veřejných financí v metodice ESA 95. Strukturální problémy české ekonomiky se začaly projevovat již ke konci roku 1996 výrazným zpomalením růstu HDP, posléze v letech 1997 a 1998 hospodářským poklesem. Vyrovnané hospodaření státního rozpočtu z 1. pol. 90. let se tak především v důsledku nenaplnění příjmů změnilo na deficitní.

Graf č. 1: Vývoj deficitu subsektorů veřejných rozpočtů (% HDP)

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní zpracování

Trend schodkového hospodaření pokračoval i po oživení ekonomiky v průběhu roku 1998. Na jedné straně se promítala do hospodaření rozpočtu dříve nastavená struktura výdajů (vysoký podíl mandatorních výdajů), na straně druhé uvolněnější fiskální politika vlády. Tehdejší vláda čelila nepříznivé ekonomické situaci, nedostatečnému profinancování investic a nepříznivému vývoji v oblasti důchodů. V předchozích letech se sice bilance státního rozpočtu udržovala vyrovnaná, avšak zčásti za cenu podfinancování investic a poklesu reálné hodnoty průměrné výše důchodu pod úroveň dosahovanou v roce 1989. Vzhledem k demografické situaci a zvyšujícímu se počtu odchodů do předčasného důchodu,

představoval důchodový systém fiskální riziko i pro následující období. Samostatnou kapitolu představovaly náklady vzniklé v souvislosti s transformací ekonomiky (např. sanace bank). V metodice ESA95 jsou tyto výdaje zachycovány v době jejich vzniku (např. převzetí záruky) a jsou součástí deficitu veřejných rozpočtů. Podle materiálů Ministerstva financí dosáhly v rozmezí let 1991 – 2005 náklady transformace po odečtení výnosu z realizace aktiv 546 mld. Kč (+ cca 130 mld. Kč ostatních nákladů). Velmi často jsou zastánci způsobu provedení transformace zmiňovány příjmy z privatizace, které podle všeho skutečně překročily tyto náklady, nicméně je nutné upozornit, že samotná privatizace je v metodice ESA95 z hlediska bilance neutrální (dochází pouze k přeměně jednoho aktiva za jiné). Svým způsobem je tak tomu správně, jelikož náklady byly ve značném rozsahu hrazeny právě z privatizačních příjmů a konečným výsledkem byl tedy pouze pokles majetku státu.

V souhrnu se tak deficit ústředních vládních institucí dále prohluboval. Zmíněný trend však nelze zdůvodňovat pouze výše uvedenými faktory, neboť především deficity centrálních rozpočtů vykázané v letech 2001 až 2003 svědčí o nepřilíš odpovědné politice vlády. K tomu se navíc přidalo trvale schodkové hospodaření i u ostatních subsektorů, od roku 2000 místní vládní instituce a od roku 2001 též fondy sociálního zabezpečení (veřejné zdravotní pojištění). Deficit veřejných financí tak přesáhl v roce 2002 hranici 6 % HDP, a jelikož nepříznivá situace pokračovala rovněž v roce následujícím, přistoupila vláda k souboru opatření s cílem stabilizovat veřejné finance. V kombinaci se zrychlujícím výkonem hospodářství se podařilo v roce 2004 snížit schodek pod 3 % HDP. Přestože se prohlubovala kladná mezera produktu a kladné cyklické saldo, vykazovaly veřejné finance i nadále schodek na úrovni 2 – 3 % HDP. Za vysoce pozitivní lze považovat uklidnění situace v oblasti hospodaření zdravotních pojišťoven. Vytvořené přebytky v letech 2006 – 2008 byly v převážné většině použity k tvorbě rezerv, jež byly velmi brzy čerpány v době, kdy v souvislosti s nepříznivou ekonomickou situací zpomalil výběr pojistného a příjmy pojišťoven tak nedokázaly pokrýt výdaje na zdravotní péči. Celkově však nutno konstatovat, že zejména centrální vláda nevyužila prostor, který jí poskytl příznivý hospodářský vývoj, ke konsolidaci veřejných financí a provedení reformy v klíčových oblastech, jako jsou důchodový systém a zdravotnictví.

Propad příjmů a realizace expanzivní fiskální politiky vedly v roce 2009 k prudkému zhoršení deficitu veřejných rozpočtů. Schodek přesáhl úroveň 200 mld. Kč (téměř 6 % HDP). Výpadek příjmů se týkal především přímých daní a sociálních příspěvků. Fiskální expanze byla zase

poměrně logickým krokem vlády, jímž se snažila podpořit ekonomiku nacházející se v poměrně hluboké recesi. Vysoké tempo růstu státního dluhu a riziko zvýšení objemu nákladů na dluhovou službu přimělo vládu v následujících letech k úsporným opatřením. Na výdajové straně došlo k výraznému krácení kapitálových výdajů, u běžných výdajů se úspory dotkly spíše provozních nákladů. V souhrnu se celkové výdaje držely v nominálním i reálném vyjádření těsně pod úrovní roku 2009 a stagnovaly. Na straně příjmů však nebylo dosahováno ani zdaleka tak vysoké dynamiky jako tomu bylo před krizí, a proto se schodky veřejných rozpočtů dařilo snižovat jen postupně. Navzdory těmto okolnostem se podařilo snížit deficit na 1,5 % HDP. Odchylka od trendu byla v roce 2012 způsobena jednorázovým započtením nákladů církevních restitucí (60 mld. Kč). Bez tohoto vlivu by schodek dosáhl pouze 2,6 % HDP. Z grafu č. 1 je rovněž zřejmé, že deficitní hospodaření územních celků se postupně vyrovnalo a v roce 2013 zaznamenaly územní celky dokonce přebytek. Zlepšila se i bilance zdravotních pojišťoven (fondy sociálního zabezpečení), jejichž dříve vytvořené rezervní prostředky byly již v průběhu roku 2012 z větší části vyčerpány.

5.1.4 Dluh veřejných rozpočtů

Dlouhodobě deficitní hospodaření veřejných rozpočtů se promítlo také na vývoji dluhu veřejného sektoru. Z tabulky č. 3 je zřejmé, že nárůst dluhu výrazně předčil zvýšení hrubého domácího produktu (751 % oproti 120 %, oba ukazatelé v nom. vyjádření). Průměrné tempo meziročního růstu dluhu dosahovalo v letech 1996 – 2013 hodnoty 13,4 %, přičemž u ústředních vládních institucí 14,0 % a u místních vládních institucí 8,6 %. Hrubý domácí produkt vykázal 4,8 %. Pomalejší dynamiku v porovnání s hrubým domácím produktem vykázal dluh veřejných rozpočtů pouze v období let 2005 – 2007.

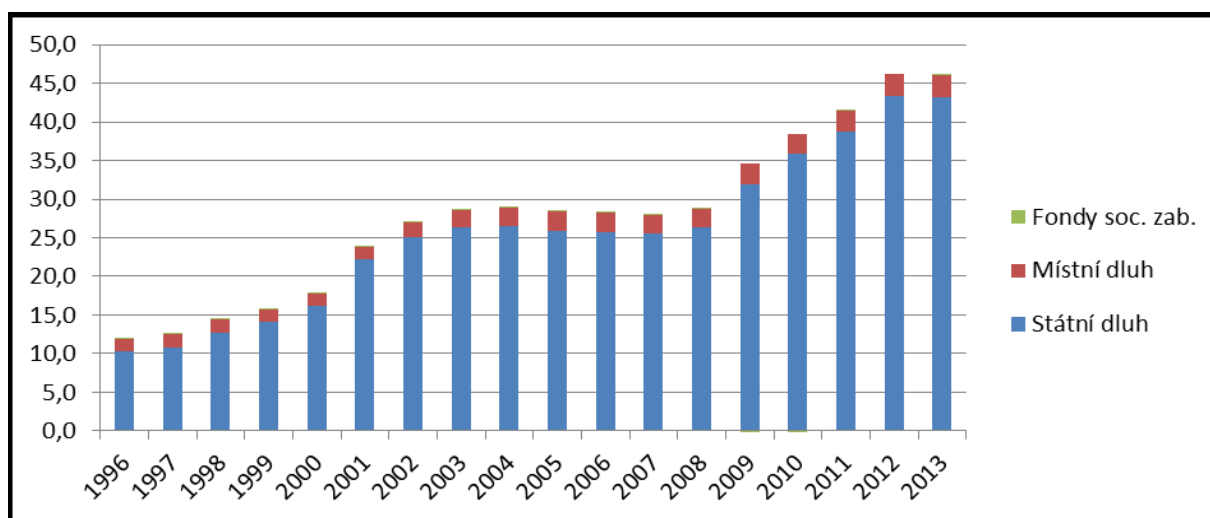
Tabulka č. 3: Změny dluhu veřejných rozpočtů (nominálně)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996	Pr. tempo 2013/1996
Veřejný sektor	42,1%	95,9%	44,9%	20,7%	42,1%	23,0%	751,1%	13,4%
<i>Ústřední vládní instituce</i>	44,4%	108,3%	42,6%	20,6%	45,2%	23,4%	826,7%	14,0%
<i>Místní vládní instituce</i>	31,6%	12,1%	77,7%	22,7%	9,8%	14,2%	303,5%	8,6%
HDP nom.	17,0%	18,8%	19,6%	25,0%	3,5%	2,4%	120,4%	4,8%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní výpočty

Z hlediska ukazatele poměru dluhu k hrubému domácímu produktu je možné rozdělit sledované období na tři období (graf č. 2). V prvním, ohraničeném roky 1997 – 2004, se podíl dluhu nejprve zvyšoval postupně, později v důsledku prohlubujících se deficitů akceleroval a ke konci období se zásluhou zpomalení dynamiky dluhu a zrychlení HDP ustálil pod hranicí 30 %. Na této úrovni se pohyboval i ve druhém období (2004 – 2008). Ekonomika nacházející se na vrcholu cyklu dokázala generovat dostatečné příjmy k pokrytí tehdy nejrychleji rostoucí výdajů za celé sledované období. K výraznému zhoršení došlo v souvislosti s již v předcházející podkapitole zmíněnými faktory. Zatímco v roce 2008 činil dluh veřejného sektoru 28,7 %, v roce 2012 to bylo 46,2 % HDP. Stagnace poměru v roce 2013 byla způsobena čerpáním státních finančních aktiv, resp. snížením stavu finančních prostředků na účtech státu.

Graf č. 2: Vývoj dluhu veřejných rozpočtů (% HDP)

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní zpracování

Vzhledem k podstatě rychlejší dynamice dluhu ústředních vládních institucí nemůže být překvapením, že došlo k prohloubení podílu zastoupení státního dluhu na celkovém z 86 % v roce 1996 na bezmála 94 % v roce 2013. Fondy sociálního zabezpečení nevytvářely v metodice ESA95 prakticky žádný dluh. Vyplývá to z jejich specifického postavení, kdy se schodkové hospodaření projevovalo prodloužením splatnosti úhrad poskytovatelům zdravotní péči, které stát musel dříve či později začít řešit a snížit objem závazků po lhůtě splatnosti. Ukazuje se, že se zdánlivě klidná situace týkající se bilance a dluhu může v podstatě z roku na rok velmi rychle změnit. Proto je důležité nepřipustit deficitní hospodaření v období vrcholící konjunktury, či spíše ještě lépe vykázat mírný přebytek (max. v desetinách procenta) nebo

provést nezbytné reformy, jež jsou velmi těžko realizovatelné v období recese či stagnace ekonomiky.

5.2 Celostátní daňové příjmy

Daň z příjmu fyzických osob

Daň z příjmu fyzických osob patří v daňovém systému k nejsložitějším. Předmětem daně jsou příjmy z různorodých zdrojů. Rozdílný způsob výpočtu základu daně, existence daňových pásem, rozdílných sazeb, odpočtů a daňových slev komplikuje provádění analýz. Ministerstvo financí ve výkazech dělí celkovou daň na tři skupiny – daň z příjmů ze závislé činnosti, daň vypočtenou na základě podaných přiznání a daň z kapitálových výnosů.

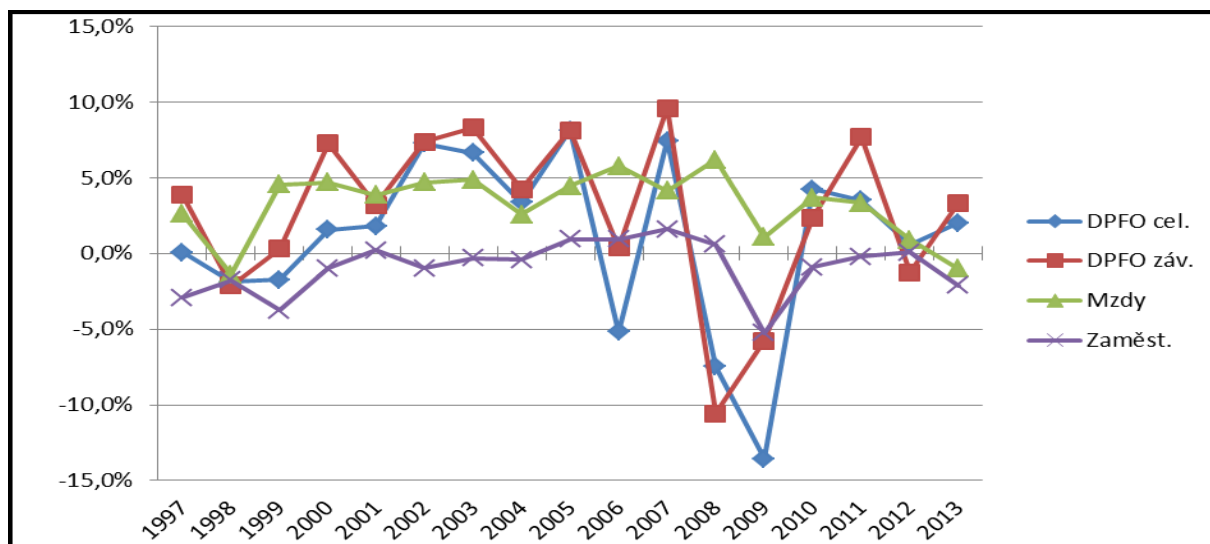
Daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti

Příjmově nejvydatnější skupinu představovala po celé sledované období daň z příjmů ze závislé činnosti. Od roku 1996, kdy podíl na celkovém inkasu dosahoval 66 %, se zvýšil na téměř 90 % v roce 2013 (příloha č. 6). Vývojové tendence daně z příjmů ze závislé činnosti tak byly rozhodujícím činitelem, který ovlivnil výnos daně jako celku. Přesto nelze opomenout ostatní složky, neboť například daň z kapitálových výnosů zaznamenala v určitém časovém úseku zcela opačný trend.

Inkaso daně z příjmů ze závislé činnosti se při jinak neměnných podmínkách (sazba atd.) primárně odvíjí od výše vyplácených mezd zaměstnancům a počtu zaměstnaných osob, tedy od situace na trhu práce. Růst mezd a zaměstnanost je silně provázána s hospodářským vývojem. Na grafu č. 3 je například patrné zpomalení (v roce 1998 pokles) meziročního tempa růstu výnosu daně v důsledku hospodářského útlumu na konci 90. let. Významně k tomu přispěla zaměstnanost, která vykázala záporné hodnoty růstu čtyři roky po sobě. Ačkoliv se zpravidla zlepšení ukazatele dostavuje po oživení ekonomiky s určitým zpožděním a až po dosažení určité úrovně růstu ekonomické aktivity, je nutné hledat příčiny dlouhodobého snižování zaměstnanosti nejen ve vývoji výkonu ekonomiky. Trh práce se v tehdejší době totiž vyznačoval některými strukturálními problémy, mezi něž patřily regionální a kvalifikační nevyváženost a nedostatečná tvorba pracovních míst, a jež se naplno projeví až s příchodem recese. To ostatně potvrzuje fakt, že po stagnaci v roce 2001 pokračoval pokles zaměstnanosti, i když podstatně méně intenzivní, až do roku 2004.

Naproti tomu reálné mzdy se vrátily k růstu již v roce 1999, což se pozitivně promítlo na příjmech z titulu daně. Přestože ještě v roce 1999 výnos daně v podstatě stagnoval zásluhou snížení zaměstnanosti o téměř 4 %, o rok později již vykázal reálný nárůst přesahující 5 %.

Graf č. 3: Meziroční změny celostátního inkasa DPFO (reálně, r/r)

Zdroj: SZÚ, MFČR, ČSÚ, vlastní výpočty

Na grafu č. 3 je dobře vidět, že v letech 2000 až 2008 dynamika reálných mezd oscilovala okolo úrovně 4,5 %. V období vrcholící ekonomické konjunktury (2005 – 2008) bylo dosaženo dokonce hodnot ještě o něco vyšších. Vynikající hospodářská situace se odrazila také na vývoji zaměstnanosti a ukončila tak negativní trend, jež trval od roku 1997. Růst reálného inkasa daně se zásluhou uvedených faktorů pohyboval v rozmezí 5 – 10 %.

Výjimku představovaly pouze roky 2001, 2006 a 2008, kdy došlo k legislativním změnám. Zpomalení v roce 2001 bylo způsobeno valorizací všech daňových pásem přibližně o 7 % a razantním zvýšením odpočtů u úroků z úvěrů a životních pojistek. Zrušení 5. daňového pásma o rok dříve se na výběru daně nemohlo příliš odrazit. Týkalo se totiž omezené skupiny osob s velmi vysokými příjmy, přičemž dopad byl pouze takový, že příjem dříve zdaněný 40 % se nově danil 32 %. Snížení daňových sazeb ve dvou nejnižších pásmech společně se zavedením nového systému pro zvýhodnění poplatníků vyživujících nezaopatřené dítě (daňová sleva, daňový bonus) znamenaly výpadek cca 15 mld. Kč v roce 2006. Na daňový bonus dosáhne poplatník, jehož daňová povinnost je po zohlednění všech slev rovna nule a nevyčerpal v plné výši slevu na dítě. Prakticky tak platí zápornou daň. K poklesu výnosu daně nedošlo jen díky tomu, že značný počet poplatníků (především s vyššími příjmy) přesunul vypořádání daňové

povinnosti ze zaměstnavatelů na sebe z důvodu uplatnění výhod, jež přineslo nově zavedené společné zdanění manželů. Zálohy odvedené v průběhu roku tak šly ve prospěch účtu daně ze závislé činnosti, zatímco daňové přeplatky při ročním zúčtování se vracely z účtu daně z podaných přiznání. Poměrně radikální změna ve způsobu konstrukce a výpočtu daně nastala v roce 2008. Jednak šlo o zavedení jednotné sazby daně ve výši 15 % a jednak o zavedení nového způsobu určení základu daně. Základ daně již netvořila hrubá mzda, nýbrž tzv. superhrubá mzda (hrubá mzda navýšená o sociální pojištění placené zaměstnavatelem). Ve skutečnosti tak daňová sazba činila 20 % namísto zmíněných 15 %. K eliminaci dopadu této změny na poplatníky s nižšími příjmy se sice razantně zvýšily daňové slevy, daňových úspor však dosáhly především plátcí s nadprůměrnými až vysokými příjmy. Nová úprava však byla výhodná, i když samozřejmě v menším rozsahu, i pro skupinu poplatníků s nižšími příjmy a vyživovanými dětmi, neboť se rozšířil okruh osob s nárokem na daňový bonus. V souhrnu dosáhl výpadek daně v roce 2008 v důsledku těchto změn cca 20 mld. Kč, přičemž inkaso kleslo reálně o 10,6 %.

Na grafu č. 3 si rovněž nelze nevšimnout, že dynamika růstu výnosu daně zpravidla převyšovala tempo růstu reálných mezd, a to i v době, kdy se snižovala zaměstnanost a byl by tedy očekávatelný negativní dopad na daňové inkaso. Stejně tak pokračující trend zvyšování daňových odpočtů uplatňovaných z titulu zaplacených úroků z úvěrů na bydlení a zaplacených příspěvků na životní a penzijní pojištění dále prohluboval snižování daňového základu. V tomto ohledu působil pozitivně progresivní způsob zdanění, za předpokladu, že nedocházelo k valorizacím daňových pásem. S rostoucí mzdou se totiž stále více poplatníků posouvalo do pásem s vyšší sazbou daně, což vede k nárůstu výnosu, který převyšuje růst mezd. Při nahlédnutí do historie vývoje daňových pásem je možné zjistit, že valorizace skutečně proběhla naposledy v roce 2001 a poté až v roce 2006.

Celosvětová hospodářská krize vedla v roce 2009 k citelnému poklesu zaměstnanosti (-5,8 %) a zpomalení růstu reálných mezd (1,1 %). Rozšíření počtu poplatníků uplatňujících slevu na manžela (navýšení limitu pro maximální příjem manžela) a daňový bonus na dítě již pouze podtrhl celkový pokles výnosu daně o 5,8 %. V následujících dvou letech se sice dynamika mezd ustálila okolo 3,5 %, pokračoval však mírný úbytek zaměstnanosti. V roce 2010 bylo mírně navýšeno daňové zvýhodnění na dítě. Objem daňových bonusů dosáhl 11,1 mld., resp. 13,5 mld. v roce 2011. Rovněž pokračoval trend stoupajícího objemu přeplatek z ročního vyúčtování plynoucích z uplatnění slev na manžela a odpočtů na základě úroků z úvěrů,

plateb životního pojištění a penzijního připojištění. Podstatně rychlejšího tempa dosáhlo daňové inkaso v roce 2011 především díky snížení slevy na poplatníka s dopadem přibližně + 5 mld. Reálná mzda byla v roce 2013 v porovnání s rokem 2008 o 9,0 % vyšší, zatímco zaměstnanost poklesla o 6,3 %. Výnos daně vzrostl 2,6 %.

Daň z příjmu fyzických osob z kapitálových výnosů

Příjmy z daně z kapitálových výnosů vykazovaly v období let 1997 až 2004 vesměs negativní trend. V roce 2004 byl v porovnání s rokem 1996 daňový výnos reálně nižší o 58,8 %. Poklesl rovněž podíl daně na celkovém inkasu daně z příjmu fyzických osob ze 14 % na 5 %. Za vývojem především stály klesající úrokové sazby u vkladových produktů (daň z úroků) a odliv individuálních investorů k výnosnějším produktům. Stabilizace úrokových sazeb a nárůst zdanění dividend vedly v dalších letech k obratu ve vývoji této daně. V roce 2012 byly o 88,4 % vyšší než v roce 2004, nicméně stále o 22,5 % nižší než v roce 1996.

Daň z příjmu fyzických osob na základě podaných přiznání

Do skupiny daně z příjmu FO na základě podaných přiznání spadají především příjmy z podnikání osob samostatně výdělečně činných. Ačkoliv je řada faktorů ovlivňujících vývoj společná s daní ze závislé činnosti, v mnoha ohledech lze vysledovat podobné vlivy jako u daně z příjmu právnických osob. Výnos daně je v daném roce určen odvedenými zálohy, jejichž výše závisí na hospodářských výsledcích předchozího roku a zčásti roku předloňského. Legislativní změny se tak projeví nikoliv ihned, ale až přibližně s ročním zpožděním. Na OSVČ se sice vztahují stejné daňové sazby, odpočty a daňové slevy, nicméně určení daňového základu a možnost uplatnit výdajové paušály či ztrátu minulých let přibližují daň ke zdanění právnických osob.

Jako u většiny ostatních daní je obecný trend vývoje objemu daňových odvodů determinován především ekonomickou situací. Zhoršení hospodářských výsledků v důsledku nepříznivé ekonomické situace, která se začala projevovat již v závěru roku 1996, vyústilo v pokles inkasa reálně o 12,1 % v průběhu let 1997 a 1998. V dalším období je patrné znatelné zlepšení v souvislosti se zotavením ekonomiky a zlepšením finanční situace OSVČ. Zvýšená hospodářská aktivita a postupný pokles objemu uplatňovaných ztrát vedly k nárůstu daňového výnosu o 23,0 % mezi roky 2004 a 1999. V roce 2005 se na vývoji pozitivně odrazilo zavedení minimálního základu daně. Stát tak reagoval na situaci, kdy početná skupina individuálních podnikatelů dlouhodobě vykazovala ztrátu. Za dramatickým poklesem v roce

2006 stálo rozšíření výdajových paušálů (výpadek 2,5 mld.), zrychlení odpisů a zavedení společného zdanění manželů, jehož důsledky již byly popsány v rámci daně ze závislé činnosti. Pro úplnost je vhodné dodat, že počet daňových přiznání se meziročně zvýšil o 700 tisíc (tj. cca 1/3). Dopad činil přibližně 6 mld. Kč. Vliv těchto faktorů pokračoval také v roce následujícím. Také zde se negativně projevíly důsledky legislativních změn provedených v roce 2006 (změny sazeb, změny daňových úlev atd.), zvýšení objemu odpočtů z titulu úroků, životního pojištění atd. Naopak pro růstově působila vynikající hospodářská situace a pokles subjektů uplatňujících ztrátu.

Zcela zásadně ovlivnila výnos daně ekonomická krize v roce 2009. V rámci stabilizačních opatření přijala vláda nařízení umožňující podnikatelům s maximálně 5 zaměstnanci pozastavit odvod záloh v průběhu celého roku. Přímý dopad byl odhadnut na minus 8 mld. Kč. Změny platné pro zdaňovací období 2008, jež se projeví až v tomto roce, znamenaly společně s důsledky krize výpadek 6 mld. Kč. Přidá-li se k tomu ztráta 1 mld. Kč v důsledku schválených úprav záloh, činil výsledný propad 15 mld. Kč. Nominálně pokleslo inkaso o 12 mld. Kč, přičemž tento rozdíl způsobil pozitivní efekt zrušení společného zdanění manželů. V roce 2010 zčásti proběhla jednorázová úhrada záloh za rok 2009. Mimořádné odpisy, zavedení paušálu na dopravu, rostoucí počet podnikatelů uplatňujících daňovou ztrátu a především špatné hospodářské výsledky včetně rozšíření výdajových paušálů však vedly k tomu, že daňový výnos zůstal v reálném vyjádření na úrovni pouhých 45 % roku 2008. Situace se nezlepšila ani v následujících letech. V roce 2013 tak podíl na celkové dani z příjmu fyzických osob poklesl na 2 %.

Ukazuje se, že podpora podnikatelů je nastavena příliš velkoryse. Příjmy tak naplňují zaměstnanci, jejichž daňový základ tvoří tzv. superhrubá mzda, přičemž nemohou uplatnit výdajové paušály, vykázat daňovou ztrátu, ani odečíst ztráty. Nepoměr mezi těmito dvěma skupinami existoval po celé analyzované období, nicméně navýšení paušálů ve dvou fázích, legislativní změny a ekonomická situace tento rozdíl dále prohloubily. Je pravdou, že například povinné pojistné si individuální podnikatelé nemohou zahrnout do výdajů a v řadě případů je jejich finanční situace obtížná, přesto by mělo v poměrně krátké době dojít k úpravě stávajícího stavu.

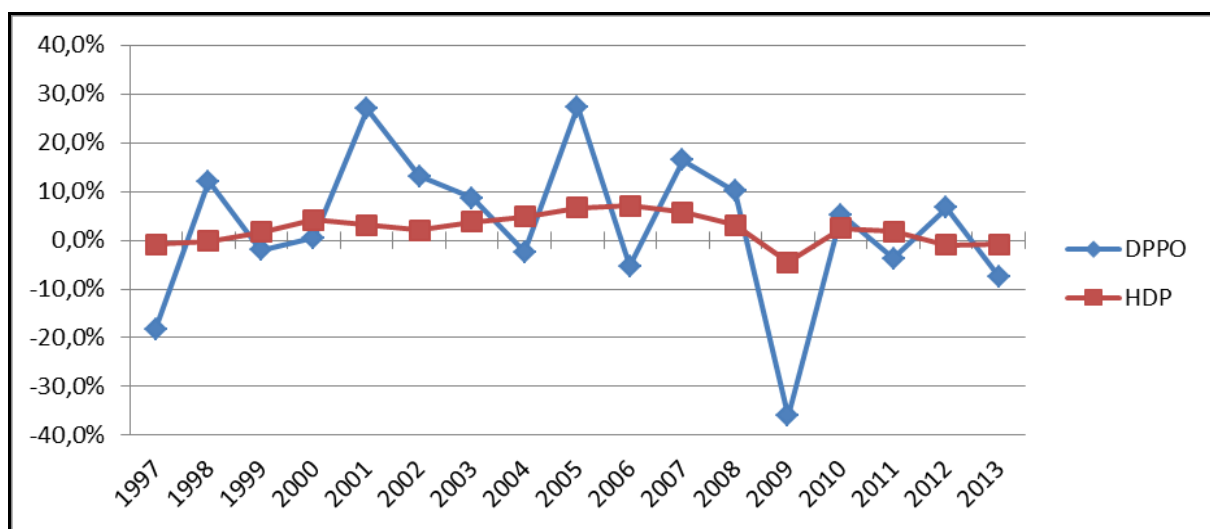
Vývoj dynamiky reálného inkasa DPFO za stejné období jako tomu bylo u příjmů a výdajů veřejných rozpočtů jako celku, je možné nalézt v příloze č. 31.

Daň z příjmu právnických osob

Obdobně jako je tomu u zdanění osob samostatně výdělečně činných, je inkaso daně z příjmu PO dáno výší záloh, které se stanovují na základě hospodářských výsledků předešlého roku a zčásti roku předloňského. Veškeré změny mající vliv na hospodaření podniků a určení základu daně se tedy na příjmech odrazí přibližně s ročním zpožděním.

Daň z příjmu právnických osob se ve sledovaném období zvýšila reálně o 35,6 %. Snížení daňové sazby z 39 % na 19 % a postupné zužování základu daně (např. zrychlení odpisů) bylo vykompenzováno podstatně lepšími hospodářskými výsledky podniků (vyšší daňový základ). Z dlouhodobého hlediska se také pozitivně projevilo zpřísnění legislativy v oblasti tvorby opravných položek a rezerv nebo postihů za daňové úniky a neplacení daně. Při pohledu na graf č. 4 je zřejmá rozkolísanost vývoje meziročních změn inkasa daně. Daňový výnos totiž mohou v určitých letech ovlivnit mimořádné výsledky jednoho podniku či více podniků v určitém odvětví nebo odvětvích. Daň z příjmu právnických osob je také v poměrně velkém měřítku závislá na odvodech významných plátců. Například v roce 2003 odvedlo pouhých pět podniků 17 % celoročního výnosu, v roce 2009 to byly dokonce pouze tři firmy. Z tohoto důvodu je nutné počítat s jednorázovými výkyvy a rozdělit časovou řadu na určitá období.

Graf č. 4: Meziroční změny inkasa DPPPO (reálně, r/r)

Zdroj: SZÚ, MFČR, ČSÚ, vlastní výpočty

Ekonomické problémy ke konci 90. let, probíhající restrukturalizace podnikatelského sektoru a nedobré hospodaření podniků, ať už v důsledku působení jednoho či obou těchto faktorů, se podepsaly na reálném poklesu inkasa o 9,9 % v průběhu let 1997 až 2000. Nelze opomenout

ani vliv snížení sazby (1996 a 1998), jež se projevilo na daňových příjmech zejména v letech 1997 a 1999. K nezvykle vysokému tempu v letech 2001 a 2002 zásadním způsobem přispěly mimořádné okolnosti. Bez mimořádného zisku dvou podniků by inkaso daně v roce 2001 stoupl v porovnání s předchozím rokem o cca 10 %, namísto skutečně vykázaných téměř 30 %. V roce 2002 stály za vysokou dynamikou mimořádně dobré výsledky několika významných plátců. Podařilo se tak vykompenzovat snížení sazby platné od roku 2000. V dalších letech se již podobné situace neopakovaly a meziroční růst inkasa daně zpomalil. Návrat k ekonomickému růstu a stabilizace prostředí v podnikatelském sektoru se odrazilo také na hospodaření firem. Nárůst plátců s daňovou povinností, růst ziskovosti, pokles uplatňovaných ztrát vedly společně se zprůsněním legislativy (opravné položky, tvorba rezerv), postihů a kontroly k nárůstu výnosu daně reálně o 52,1 % mezi roky 2000 a 2004. Daňové inkaso naplňovaly především podniky z odvětví energetiky a telekomunikací. Velmi často šlo a stále jde o síťové monopoly a podniky působící na ne zcela konkurenčních trzích. Nelze opomenout ani zlepšenou situaci ve finančním sektoru, především pak v bankovníctví. Banky a pojišťovny stále ve větší míře vykazovaly kladný hospodářský výsledek a staly se tak stabilním a nezanedbatelným přispěvatelem do veřejných rozpočtů (v roce 2004 činila daňová povinnost 10 mld.). Změna zákona č. 593/1992 Sb., o rezervách, výrazným způsobem zprůsnila tvorbu zákonných rezerv a opravných položek. Pozitivní dopad této změny na výnos daně byl odhadován na několik miliard korun.

Vrcholící ekonomická konjunktura v letech 2005 až 2008 vedla k dalšímu nárůstu ziskovosti v podnikatelském sektoru, rozšíření počtu plátců vykazujících daňovou povinnost a poklesu uplatňovaných ztrát. Daňové inkaso bylo v roce 2008 v porovnání s rokem 2004 vyšší o 54,4 %. Za výrazným nárůstem výnosu v roce 2005 stála především mimořádně vysoká dynamika výsledků hospodaření podniků, jež zcela zastínila výpadek způsobený snížením daňové sazby z 31 % na 28 % (- 15 mld. Kč). O významu velkých plátců svědčí údaj, že odvod první stovky nejvýznamnějších poplatníků činil v roce 2005 již 63 mld. Kč, tj. 44 % celkového inkasa. Další pokles daňové sazby o 2 p.b., zrychlení odpisů a možnost uplatnit odpočet nákladů na vývoj a výzkum znamenaly v roce 2006 v souhrnu výpadek 20 mld. Kč. Ani pozitivní vliv ekonomické situace tak nedokázal zabránit poklesu inkasa daně v nominálním i v reálném vyjádření. V letech 2007 a 2008 dosahovaly příjmy veřejných rozpočtů z titulu daně z příjmu právnických osob historicky nejvyšších hodnot. Zasluhou rostoucího výkonu ekonomiky se dále zvyšoval počet subjektů s daňovou povinností a

snižoval se objem uplatňovaných ztrát (efekt na inkaso po oba roky + 3 mld. Kč). Pokles daňové sazby o další 2 p.b. tak pouze zpomalil meziroční nárůst.

Dopady hospodářské krize, protikrizových opatření a legislativních změn zapříčinily v roce 2009 dramatický propad výnosu daně reálně o 36 %. V absolutním vyjádření činil pokles nominálně 63 mld. Kč. Protikrizové opatření, které spočívalo ve zrušení povinnosti firem s maximálně 5 zaměstnanci (cca 20 tisíc subjektů) odvádět zálohy a v kladném vyřízení žádostí (cca 20 tisíc subjektů) o změny záloh, případně zrušení povinnosti odvodu, znamenalo pokles odvedených záloh o 37 mld. Kč. Důsledky dalšího snížení daňové sazby z 24 % na 21 % činily 21 mld. Kč. Vzhledem k přetrvávajícím dopadům krize na subjekty podnikové sféry zůstalo protikrizové opatření v platnosti také v roce 2010, přičemž na zálohách bylo odvedeno o 16 mld. Kč méně, než by činila jejich zákonná výše. Je nepochybné, že tento krok umožnil řadě firem se lépe vypořádat s nastalou situací a zachovat pracovní místa. Zároveň upravená výše záloh mnohem více odpovídala reálné situaci podniků a veřejné rozpočty se tak vyhnuly vysokým vratkám při ročním zúčtování za daňové období 2009 a 2010. Zálohy na daň odváděné v roce 2011, jež byly stanoveny na základě hospodářských výsledků roku 2010 a zčásti roku 2009, již v zásadě korespondovaly se skutečným stavem. Například propad hospodářského výsledku činil za období roku 2010 v porovnání s předchozím rokem 330 mld. Kč při snížení úhrnu zisků o 34 mld. Kč a nárůstu úhrnu ztrát o 314 mld. Kč. Tyto ztráty navíc mohou podniky uplatnit jako daňový odpočet v následujících pěti letech a snížit tak svoji daňovou povinnost. Je tedy zřejmé, že se vliv hospodářské krize na inkasu daně odráží po dobu několika následujících let. Přidá – li se k tomu snížení daňové sazby o 1 p.b. v letech 2010 a 2011 (pokaždé výpadek 7 mld. Kč) a stagnující ekonomika, není překvapivé, že byl výnos daně v roce 2013 o 36 % nižší než v roce 2008 a nacházel se tedy přibližně na úrovni roku 2009.

Vývoj dynamiky reálného inkasa DPFO za stejná období jako tomu bylo u příjmů a výdajů veřejných rozpočtů jako celku, je možné nalézt v příloze č. 31.

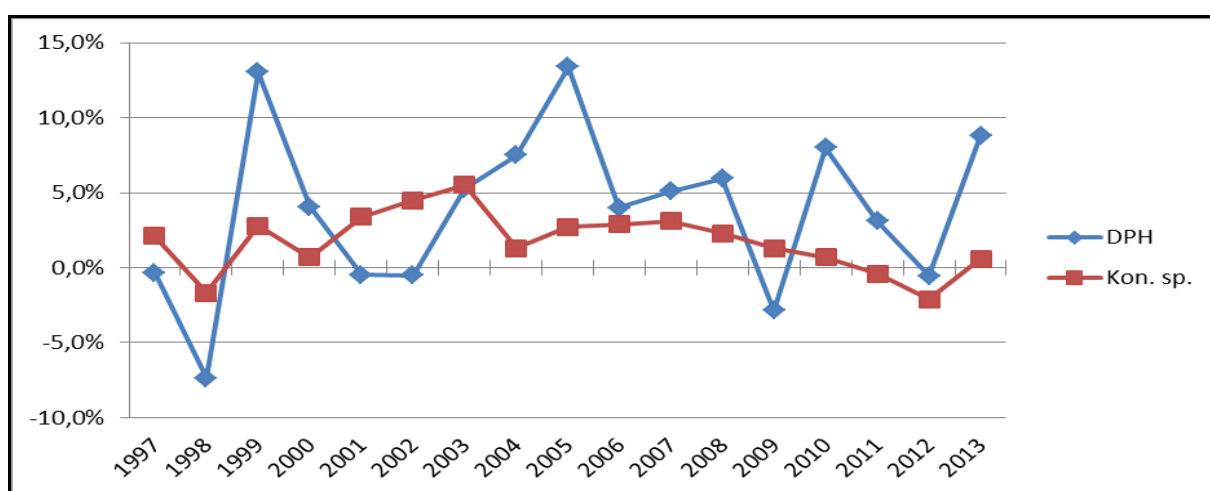
Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty je možné na základě techniky výběru rozdělit do tří částí – daň ze zboží a služeb prodávaných v tuzemsku, daň z dováženého zboží a nadměrné odpočty. O trendu vývoje příjmů z DPH rozhodují za jinak neměnných podmínek především změny objemu konečné spotřeby (domácnosti, vláda, neziskové organizace) či změny ve struktuře spotřeby. Nelze vyloučit ani významné pohyby objemu nadměrných odpočtů.

Stejně jako u předcházejících daní bylo inkaso DPH negativně ovlivněno recesí v letech 1997 a 1998 (graf č. 5). Snížení objemu nadměrných odpočtů stálo za prudkým nárůstem inkasa v roce 1999. V roce 1999 započal trend přesunu spotřeby k položkám s nižší sazbou. To vedlo k poklesu průměrné efektivní sazby a ke zvýšení podílu inkasa daně ve snížené sazbě z 22 % na 25 % v roce 2003. Později se navíc přidalo zvyšování nadměrných odpočtů, a to především zásluhou růstu dovozu (např. 2001). Navzdory těmto okolnostem se mezi roky 2003 a 1996 výnos daně zvýšil reálně o 13,2 %, a to především díky nárůstu konečné spotřeby o 17,8 %.

Graf č. 5: Meziroční změny celostátního inkasa DPH (reálně, r/r)

Zdroj: SZÚ, MFČR, ČSÚ, vlastní výpočty

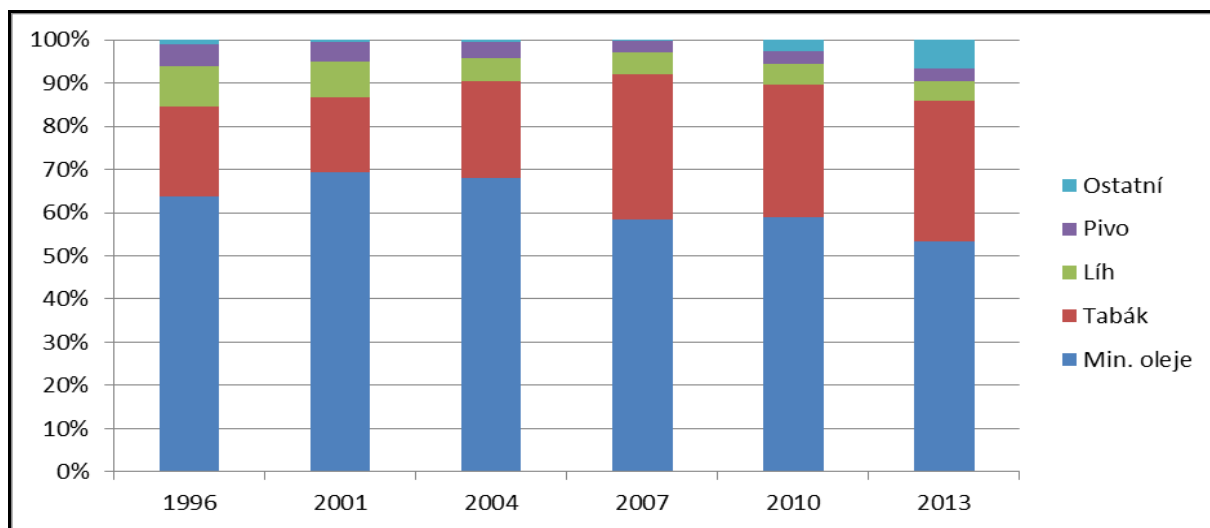
V souvislosti se vstupem do EU od 1. května 2004 došlo k přesunu početné skupiny spotřebních položek do základní sazby a podíl snížené sazby na inkasu klesl na 15 %. Snížení základní sazby z 22 % na 19 % poněkud utlumilo účinky této změny. Z legislativního hlediska se jednalo o největší zásah od přijetí zákona v roce 1992. Daňové inkaso vzrostlo v roce 2004 o 7,5 % (účinnost od 1.5.), v roce 2005 o 13,5 %. V dalších letech pokračoval růst především zásluhou dynamiky výdajů na konečnou spotřebu. Zvýšení dolní sazby od roku 2008 vyústilo v poněkud rychlejší tempo růstu daňového inkasa. Dopady hospodářských problémů v roce 2009 se promítly také na konečné spotřebě a poklesu výběru DPH o 2,9 %. Oživení ekonomiky a zvýšení obou sazeb o 1 p.b. o rok později vedly k silnému nárůstu inkasa o 8,0 %. Další zvyšování sazeb realizované v letech 2011 a 2012 nepřinesly v důsledku slabé spotřeby očekávaný efekt.

Průběh změn DPH za stejná období jako tomu bylo u příjmů a výdajů veřejných rozpočtů jako celku, je možné nalézt v příloze č. 31.

Spotřební daně

Příjmově nejvýznamnější položku spotřebních daní představovala po celé sledované období daň z minerálních olejů (dříve z uhlovodíkových paliv). Z grafu č. 6, který zachycuje vývoj struktury jednotlivých druhů spotřebních daní na celkovém inkasu, je patrná poměrně razantní ztráta podílu z bezmála 70 % na hodnotu jen o něco převyšující 50 %. Naopak na významu získávala podstatně rychleji rostoucí daň z tabáku a tabákových výrobků, jejíž výnos dosáhl v roce 2013 již 1/3 celkového inkasa spotřebních daní, přitom ještě v roce 2004 se jednalo pouze o 22 %. V roce 2004 začala platit novela zákona, jež zvýšila daňové sazby u téměř všech komodit a zavedla nová pravidla (daňový sklad, odložená daňová povinnost) nezbytná pro fungování České republiky v rámci Jednotného evropského trhu. V přístupových smlouvách se rovněž Česká republika zavázala dosáhnout minimálních sazeb spotřebních daní stanovených Evropskou unií nejpozději do začátku roku 2008. Nejvíce se to dotklo právě daně z tabáku a tabákových výrobků, jejíž sazba se od roku 2004 zvýšila ještě několikrát.

Graf č. 6: Vývoj zastoupení jednotlivých druhů spotřebních daní na celkovém inkasu

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

K poklesu zastoupení daně z minerálních olejů nepochybně přispělo i zavedení nových spotřebních daní. Od roku 2008 náleží do spotřebních daní také energetické daně (okolo 3 %) a od roku 2011 příjmově o něco vydatnější odvod z elektřiny ze slunečního záření (okolo 6 %). Nutno podotknout, že k zavedení této daně došlo v souvislosti s problémy okolo slunečních elektráren a státem garantovaných výkupních cen, přičemž platnost zdanění byla omezena do konce roku 2013. Ostatní daně patřící do skupiny spotřebních daní (z lihu, z piva

a z vína) zaznamenaly vesměs pokles podílu na celkovém výnosu. U daně z piva je v posledních letech znatelná stabilizace nebo mírný nárůst, u daně z lihu pak zpomalení poklesu podílu. Daň z vína patřila od začátku k fiskálně nevýznamným příjmům (do 1 mld. Kč) a tento stav se dále prohluboval.

Celkové inkaso spotřebních daní se od roku 1996 do roku 2013 reálně zvýšilo o 55,4 %, tj. přibližně stejně jako příjmy veřejného sektoru a o 2 p.b. pomaleji než daně nepřímé. Přestože spotřební daně patří k daním přinejmenším méně citlivým na ekonomický a cenový vývoj, je patrné z tabulky č. 4, že v době hospodářského zpomalení či dokonce recese klesá rovněž dynamika růstu inkasa spotřebních daní.

Tabulka č. 4: Změny celostátního inkasa spotřebních daní (reálně)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996
HDP reálný	-1,0%	9,2%	11,0%	20,8%	0,9%	-0,1%	46,1%
Celkem	-6,4%	3,5%	16,7%	39,9%	-3,0%	1,1%	55,4%
<i>Min. oleje</i>	-6,8%	13,4%	14,3%	19,9%	-1,9%	-8,3%	30,5%
<i>Tabák</i>	-6,2%	-14,5%	51,5%	111,1%	-11,9%	7,3%	142,3%

Zdroj: SZÚ, ČSÚ, vlastní výpočty

Jak bylo naznačeno v předchozím textu, výrazně vyšší dynamikou se od roku 2001 v porovnání s daní z minerálních olejů vyznačovala daň z tabáku a tabákových výrobků. Díky tomu dosáhl nárůst příjmů za celé období hodnoty 142,3 % (reálně), přitom ještě v roce 2001 byl výnos v reálném vyjádření téměř o 1/5 nižší než v roce 1996. Rozhodujícím faktorem, který určoval tento trend, bylo již zmíněné razantní navyšování daňové sazby. Určitý vliv mělo také zpřísnění a zvýšení počtu kontrol stánkového prodeje cigaret (pašované cigarety) a zavedení dvousložkové sazby daně (2001). Později se na vývoji negativně podepsal pokles průměrné spotřeby cigaret na osobu, jež započal v roce 2008. Zřejmě se tak začaly na chování spotřebitelů projevovat důsledky rostoucích cen cigaret (snížení spotřeby nebo odklon k substitutům s nižší sazbou daně). Nelze opomenout ani nepříznivou hospodářskou situaci, která s dvouletou přestávkou trvala od konce roku 2008. Vývoj spotřeby cigaret v letech 2001 – 2007 naznačuje, že v období příznivé ekonomické situace nedokáže odradit spotřebitele od nákupu cigaret ani poměrně drastické zvyšování daně a ceny statku. Podle dat ČSÚ se zvýšila průměrná spotřeba z 1 700 kusů cigaret na osobu a rok na 2 350 kusů cigaret.

Je však nutné upozornit, že nárůst reálného inkasa mezi léty 2005 až 2007 uvedený v tabulce zčásti zkreslilo předzásobení (2007) v souvislosti s očekávanou změnou sazeb od ledna 2008. Po očištění by nárůst dosáhl přibližně 80 % namísto skutečně vykázaných 111 %. I přesto se výnos daně za pouhých 6 let zvýšil reálně o úctyhodných 172 %. Při pohledu před rok 2001 je patrný pokles inkasa daně (nominálně výnos stagnoval), přestože již i v průběhu tohoto období citelně vzrostla daňová sazba. Příčinou vývoje byla nižší spotřeba cigaret, pravděpodobně v důsledku ekonomické nejistoty obyvatelstva ke konci 90. let.

Příjmy z titulu daně z minerálních olejů byly v roce 2013 s porovnáním s rokem 1996 o 30,5 % vyšší, což je o 25 p.b. méně než u celkového výnosu spotřebních daní, avšak po vyloučení daně z tabáku se jednalo o téměř stejnou hodnotu (32,6 %). Inkaso daně patří v rámci spotřebních daní k nejsilněji navázaným daním na ekonomickou aktivitu a změnu cen. To ostatně dokazuje reálný pokles výnosu během let, kdy se ekonomika nacházela v recesi či stagnovala. K mírnějšímu poklesu za období 2008 - 2010 došlo především zásluhou navýšení sazeb daně o cca 10 % od roku 2010 a zčásti díky stabilizaci hospodářství po hluboké recesi z roku 2009. Přesto inkaso roku 2010 zůstalo hodně za očekáváním. Pokračující problémy v Evropské unii vedly k tomu, že objem tranzitní dopravy přes ČR se nevrátil na předkrizovou úroveň. V roce 2012 se navíc přidala dlouhá a mělká recese domácí ekonomiky. Negativně se na příjmech daně odrazil také dlouhodobý trend růstu spotřeby nafty (nižší sazba) na úkor benzínu a stále silnější preference alternativních paliv či paliv zatížených nižší sazbou. Tranzitu neprospěly ani poměrně vysoké ceny PHM na našem území v relaci s okolními státy. Proti růstu cen nepůsobil rovněž nepříznivý kurz koruny vůči dolaru či ceny ropy, jež se vrátily znovu nad úroveň 100 dolarů za barel. Celkový reálný pokles tak v letech 2011 – 2013 dosáhl bezmála 9 %, přičemž ke snížení došlo i nominálně.

Značně rozdílný vývoj bylo možné zaznamenat v rozmezí let 1999 až 2007. Po období utlumené poptávky v souvislosti s recesí (1997, 1998) nastalo oživení výkonu hospodářství a o něco později k postupnému posilování koruny vůči dolaru, což mělo pozitivní vliv na ceny pohonných hmot. Na přijatelných úrovních zůstávaly také ceny ropy. Navýšení daňových sazeb v roce 2000 a 2004 se sice promítlo do cen pohonných hmot, poptávku to však kriticky neovlivnilo. Po vstupu do EU se skokově zvýšila tranzitní doprava přes ČR a vrcholící hospodářská konjunktura dále působila v pozitivním slova smyslu na výnos daně. V daném období se tak inkaso daně zvýšilo o 55,4 %.

Pokud jde o ostatní příjmově méně významné daně (z lihu, z piva), pak byl vývoj ovlivněn především stagnací či poklesem spotřeby. Zvýšení daňových sazeb u obou komodit v roce 1998, u lihu pak ještě v roce 2007 a u piva v roce 2010 (o 33,3 %) vždy výnos sice navýšily a stabilizovaly, nicméně se vrátil velmi brzy původní trend odvislý od vývoje spotřeby. Objem příjmů z obou daní byl sice v roce 2013 v nominálním vyjádření vyšší než v roce 1996, reálně však šlo v obou případech o pokles. Na druhou nelze význam těchto daní podceňovat, neboť v roce 2013 přinesly do rozpočtu 11 mld. Kč.

Pojistné na sociální zabezpečení

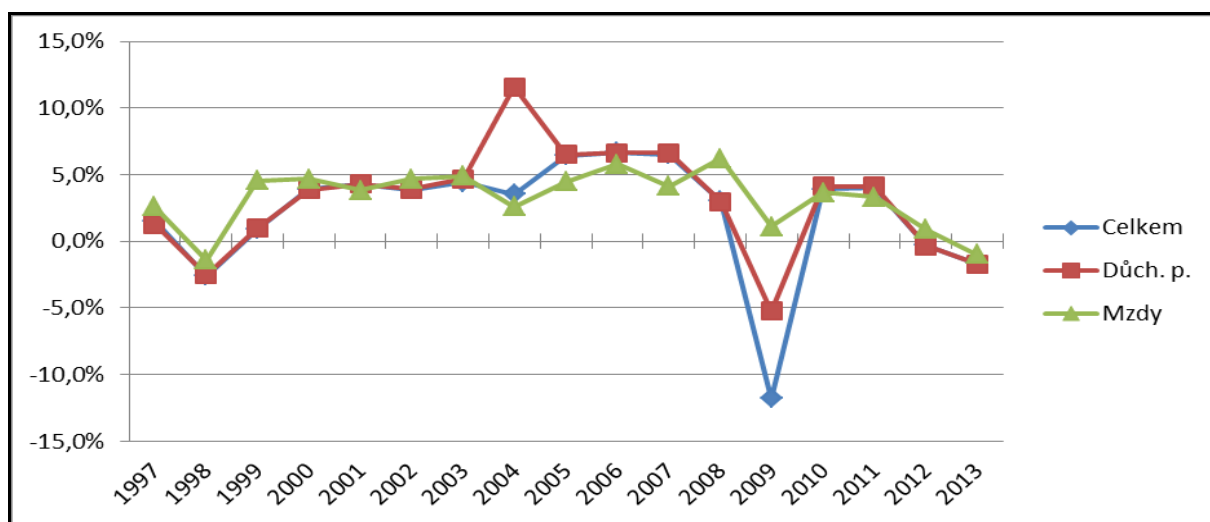
Pojistné na sociální zabezpečení se skládá z důchodového pojištění, nemocenského pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. V porovnání například se zdaněním příjmů nebyly příjmy z pojistného ovlivněny v průběhu analyzovaného období takovým počtem změn.

V letech 2004 až 2006 byl postupně navýšen minimální procentní podíl při stanovení vyměřovacího základu osob samostatně výdělečně činných z původních 35 % na 50 % (z hodnoty příjmů po odečtení výdajů). Zároveň je od roku 2004 stanoven minimální vyměřovací základ, pod něhož nesmí základ poklesnout. Počínaje rokem 2008 se nově začal uplatňovat maximální vyměřovací základ pro zaměstnance a pro OSVČ byl stanoven na stejnou úroveň jako u zaměstnanců. Maximální vyměřovací základ činil 48násobek průměrné mzdy na roční bázi. Výjimku představovaly pouze roky 2010 a 2011, kdy se přechodně zvýšil na 72násobek průměrné mzdy. Změna výše sazeb celkového pojistného se odehrála pouze v roce 2009, kdy se úhrnný odvod zaměstnavatele a zaměstnance snížil z 34 % na 31,5 % hrubé mzdy, přičemž sazba důchodového pojištění zůstala beze změny, sazba nemocenského pojištění klesla z 4,4 % na 2,3 % a sazba příspěvku na státní politiku zaměstnanosti se snížila z 1,6 % na 1,2 %. Stejná změna byla realizována taktéž u OSVČ s tím rozdílem, že sazba nemocenského pojištění činila v letech 2009 a 2010 pouze 1,4 %. Nemocenské pojištění je však pro OSVČ dobrovolné a objem příjmů z tohoto pojištění nepřekračoval 1 mld. Kč. Změna sazeb bez vlivu na jeho úhrnnou výši se uskutečnila v roce 2004. Snížení sazby příspěvku na státní politiku zaměstnanosti o 2 p.b. (z 3,6 % na 1,6 %) ve prospěch důchodového pojištění (z 26 % na 28 %) si kladlo za cíl stabilizovat bilanci důchodového účtu. V souvislosti se zavedením II. důchodového pilíře od roku 2013 byly jeho účastníkům převáděny 3 % ze sazby důchodového pojištění na individuální účty. Vzhledem k nezájmu obyvatelstva a plánům na zrušení pilíře nebyl dopad na příjmy nijak dramatický.

Drtivá většina příjmů plynula do systému z příspěvků poplatníků v zaměstnaneckém poměru a z příspěvků jejich zaměstnavatelů. Podíl plateb OSVČ na celkovém objemu se pohyboval pouze okolo 5 %. V rámci jednotlivých pojištění není vzhledem k poklesu sazeb u nemocenské a státní politiky zaměstnanosti překvapující, že podíl příjmů důchodového pojištění vzrostl ze 77 % v roce 1996 na 89 % v roce 2013 (příloha č. 7). Rozhodující faktor, který ovlivňuje vývoj objemu plateb pojistného, tak podobně jako u daně z příjmu fyzických osob představuje objem mezd a zaměstnanost, resp. počet pojištěnců.

Z grafu č. 7 je patrné, že vývoj celkového inkasa z pojištění na sociální zabezpečení skutečně do značné míry kopíroval vývoj mezd a zaměstnanost. Vzhledem k totožnosti vyměřovacího základu u všech složek pojištění není překvapující, že reálné meziroční změny dominantního důchodového pojištění byly až na výjimky prakticky stejné jako u celkového výnosu. Reálný pokles výkonu ekonomiky v letech 1997 – 1998 se odrazil na dynamice příjmů z pojištění jejich zpomalením a v roce 1998 dokonce reálným poklesem.

Graf č. 7: Meziroční změny inkasa pojištění a mezd (reálně)

Zdroj: SZÚ, ČSÚ, vlastní výpočty

Po odeznění recese sice pokračovalo mírné snižování zaměstnanosti, nicméně oživení dynamiky růstu mezd vedlo k meziročním nárůstům plateb každoročně o cca 4 %. V roce 2004 byly reálné mzdy v porovnání s rokem 1999 o 23 % vyšší a pojistné pak o 21,7 %. Legislativní změny platné od začátku roku 2004, jež se týkaly OSVČ, se na příjmech z pojistného, i vzhledem k malému podílu této skupiny plátců, příliš neprojevíly. Oproti tomu změna sazeb vedla k přesunu přibližně 17 mld. Kč z plateb na státní politiku zaměstnanosti do příjmů důchodového pojištění. V letech 2005 – 2008 se díky silnému ekonomickému růstu

obrátil trend poklesu zaměstnanosti, která při porovnání let 2008 a 2004 byla o 6,3 % vyšší. Reálné mzdy vzrostly o 22,4 % a vybrané pojistné o 24,6 %. Bez zavedení maximálních vyměřovacích základů od roku 2008, jež znamenalo výpadek 6 mld. Kč, by byl nárůst pojistného ještě o 1,5 p.b. vyšší.

Pokles sazeb a nepříznivý hospodářský vývoj (především pokles zaměstnanosti) představovaly rozhodující faktory citelného propadu výběru pojistného o 11,8 % v roce 2009. Důsledek změn sazeb nemocenského pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti lze vyčíslit přibližně na ztrátu 25 mld. Kč, ekonomická krize pak přidala dalších 10 mld. Kč. U důchodového byl meziroční pokles mírnější (reálně -5,2 %). Po odeznění krize se sice výnosy z pojistného vrátily k růstu, nicméně v důsledku další mělké recese (2012 – 2013) výběr pojistného stagnoval či slabě klesal. Trend vývoje reálných změn za víceletá období zachycuje příloha č. 31.

Majetkové daně (bez silniční daně)

Rozhodující položku celkového inkasa majetkových daní představovala daň z převodu nemovitostí (více než 90 %). Příjmy z daně dědické a darovací byly vzhledem k rozsáhlým osvobozením fiskálně zanedbatelné a zpravidla nepřesáhly 1 mld. Kč. Legislativní změny v rámci zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, rozsah osvobození dále prohloubily. V roce 2013 se na dani dědické a darovací vybralo pouze necelých 0,2 mld. Kč. Za přechodným navýšením inkasa u daně darovací v letech 2011 a 2012 stály odvody za bezúplatné nabytí emisních povolenek.

Výnos daně z převodu ovlivňuje především vývoj na realitním trhu, respektive počet převodů a hodnota nemovitostí. Snížení daňové sazby z 5 % na 3 % pro převody uskutečněné od počátku roku 2004 se na inkasu projevilo až v roce 2005 (-20,6 %), a to díky změně (zrychlení) režimu placení. Do výnosu za rok 2004 totiž náležely odvody nejen za převody z roku 2003, ale také již odvody za převody realizované v roce 2004. Negativní dopady hospodářské krize na trh nemovitostí se odrazily poklesem o 23 % v roce 2009. Zvýšení daňové sazby na 4 % pro převody uskutečněné po 1.1.2013 se promítlo na prudkém meziročním nárůstu o 14 % v roce 2013.

Daň z nemovitostí

Daň z nemovitostí byla a je výhradním příjmem obecních rozpočtů. Novela zákona, jež se naplno projevila v rozpočtech roku 2009, zvýšila autonomii obcí z hlediska stanovení výše

daně. Prostřednictvím stanovení místního koeficientu v obecní vyhlášce mohou obce do určité míry ovlivnit výsledné inkaso daně. Další novelizace s účinností od ledna 2010 dvojnásobně navýšila sazbu daně u většiny nemovitostí. Výsledkem těchto změn se příjmy obcí z titulu daně z nemovitostí zvýšily v průběhu let 2009 a 2010 reálně o 67 %. Skončilo tak období stagnace či mírného poklesu, jež trvalo od roku 1996. Nominálně se sice výnos zvýšil, nicméně po očištění o změnu cenové hladiny byl výnos v roce 2008 o 12 % nižší.

Navzdory posílení autonomie obcí zůstává úprava daně z nemovitostí prakticky plně v režii centrální zákonodárné moci a rozhodně ji nelze považovat za nejlepší fiskální decentralizace.

Clo

Výnos cla vykazoval od roku 1996, kdy dosáhl maximální výše bezmála 20 mld. Kč, vesměs klesající trend. V souvislosti s liberalizací obchodu a realizací dohod o oblastech volného obchodu se postupně zvyšoval podíl zboží, na něž se vztahovaly preferenční sazby. Celní incidence, jež činila 4,9 % v roce 1993, poklesla na pouhých 0,8 % v roce 2003. Vstupem do Evropské unie od 1. května 2004 se 75 % výnosu cla stalo předmětem odvodu do evropského rozpočtu. Zbýlých 25 % zůstalo v národním rozpočtu ke krytí nákladů spojených s výběrem. V roce 2005 příjem z cel dosáhl pouhých 2,5 mld. Kč, tj. oproti roku 2003 snížení o 7,5 mld. V dalších letech výběr cla stagnoval a pohyboval se okolo 2 mld. Kč. Od ledna 2012 již není clo v rámci rozpočtové soustavy součástí daňových příjmů a spadá do nedaňových příjmů.

Ostatní

Úhrnná výše celostátního inkasa ostatních daňových příjmů vzrostla z 15 mld. Kč v roce 1996 na 34 mld. Kč v roce 2013. Do této kategorie je mimo jiné zařazena silniční daň (5,3 mld. Kč v roce 2013), dálniční poplatek (4,1 mld. Kč), správní poplatky (4,1 mld. Kč), odvody v oblasti životního prostředí (4,6 mld. Kč), odvody z loterií (8,1 mld. Kč) a místní poplatky (5,1 mld. Kč). Některé položky byly v průběhu období metodicky přeřazeny do kategorie nedaňových příjmů, jiné naopak byly nově zavedeny. Například se jedná o poplatek za uložení jaderného odpadu (2001) či odvody z loterií (2012). Z hlediska podílu jednotlivých veřejných rozpočtů připadalo v roce 2013 na Státní fond dopravní infrastruktury 28 % příjmů, na státní rozpočet 25 % a na rozpočty obcí 47 %.

V příloze č. 30 je možné nalézt hodnoty reálných meziročních změn inkasa vybraných daní za celé sledované období. Podkladová data jsou zachycena v příloze č. 5.

5.3 Příjmy, výdaje a bilance státního rozpočtu

5.3.1 Příjmy státního rozpočtu a jejich struktura

Celkové příjmy státního rozpočtu byly v roce 2013 v porovnání s rokem 1998 reálně vyšší o 59,2 %. Daňové příjmy, jež se dominantně podílely na příjmech SR, vzrostly pouze o 41,8 %. To naznačuje posun směrem k menší závislosti rozpočtu na daňových příjmech. Příčiny lze hledat na jedné straně v posílení ostatních příjmů a na straně druhé také v přesunu části daňových výnosů do místních rozpočtů a centrálních mimorozpočtových fondů. Především šlo o změny vyplývající z úprav rozpočtového určení daní, které byly zpravidla na úkor státního rozpočtu a přesunu výnosu silniční daně, dálničního poplatku a podílu na výnosu daně z minerálních olejů přímo do příjmů Státního fondu dopravní infrastruktury (2001). Přestože byl později podíl SFDI na výnosu daně z minerálních olejů pokrácen zhruba o polovinu, v souhrnu dosahovaly tyto položky v roce 2013 nezanedbatelných 15 mld. Kč. Za navýšením na straně ostatních příjmů stály rozhodujícím způsobem transfery z rozpočtu EU, které začaly plynout do státního rozpočtu po vstupu České republiky v roce 2004. Zastoupení daňových příjmů na celkových příjmech se tak snížilo z 95 % na 85 %, naopak přijaté transfery tvořily v roce 2013 již 12 % příjmů. Vývoj struktury celkových příjmů státního rozpočtu zachycuje příloha č. 13.

Tabulka č. 5: Změny příjmů státního rozpočtu (reálně)

	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1998
Celkové příjmy	7,2%	13,9%	28,9%	-5,0%	6,4%	59,2%
<i>Daňové příjmy</i>	8,1%	11,2%	21,2%	-6,6%	4,1%	41,8%
<i>Nedaňové a ost. příjmy</i>	-9,7%	74,0%	136,3%	6,5%	21,1%	379,2%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Vzhledem k tomu, že rozhodující faktory, které ovlivnily vývoj jednotlivých daňových výnosů, byly popsány v předcházející kapitole, následující text se bude věnovat převážně dopadům změn rozpočtového určení daní na příjmy státního rozpočtu včetně rozboru struktury daňových příjmů.

Daňové příjmy vykazovaly s výjimkou období let 1998 – 2001 pomalejší dynamiku růstu než příjmy celkové (tabulka č. 5). Při porovnání s hodnotami vývoje reálného hrubého domácího

produktu je vidět určitou shodu z hlediska celkového trendu. Bez vlivu změn rozpočtového určení daní a převodu části některých daňových výnosů do příjmů SFDI z roku 2001 by vykázaný nárůst za první období dosáhl 9,5 % (oproti 8,1 %) a byl by téměř shodný se zvýšením HDP. Paradoxní však je, že ve vztahu k územním rozpočtům si státní rozpočet v porovnání se stavem v roce 2000 naopak polepšil (10 mld. Kč). Příčinou byla především metodická změna, podle níž se příjmy okresních úřadů staly po přechodnou dobu příjmem státního rozpočtu v rámci kapitoly Okresní úřady. K poklesu tak došlo pouze v souvislosti se zajištěním příjmů nově vzniklého Státního fondu dopravní infrastruktury (- 17 mld. Kč). Jak ilustruje tabulka č. 6, další změny rozpočtového určení daní ÚSC již znamenaly snížení dynamiky růstu daňových příjmů v období 2002 – 2004 o 2,3 p.b. Nutno upozornit, že údaj zahrnuje výhradně vliv změn, jež nastaly v průběhu daného období. Komplexní určení dopadů vyjadřuje údaj v posledním sloupci, jež porovnává skutečné daňové inkaso v roce 2013 s hypotetickým inkasem, kterého by bylo dosaženo za legislativního stavu, jež platil před rokem 2001.

Tabulka č. 6: Dopad změn určení daní na vývoj daňových příjmů

	1999 - 2001	2002 - 2004	2005 - 2007	2008 - 2010	2011 - 2013	1999 - 2013
Daňové příjmy SR skutečnost	8,1%	11,2%	21,2%	-6,6%	4,1%	41,8%
Dopad změn RUD	-1,4%	-2,3%	-2,8%	-0,4%	0,3%	-11,3%
Daňové příjmy SR bez vlivu změn RUD	9,5%	13,5%	24,0%	-6,2%	3,8%	53,1%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

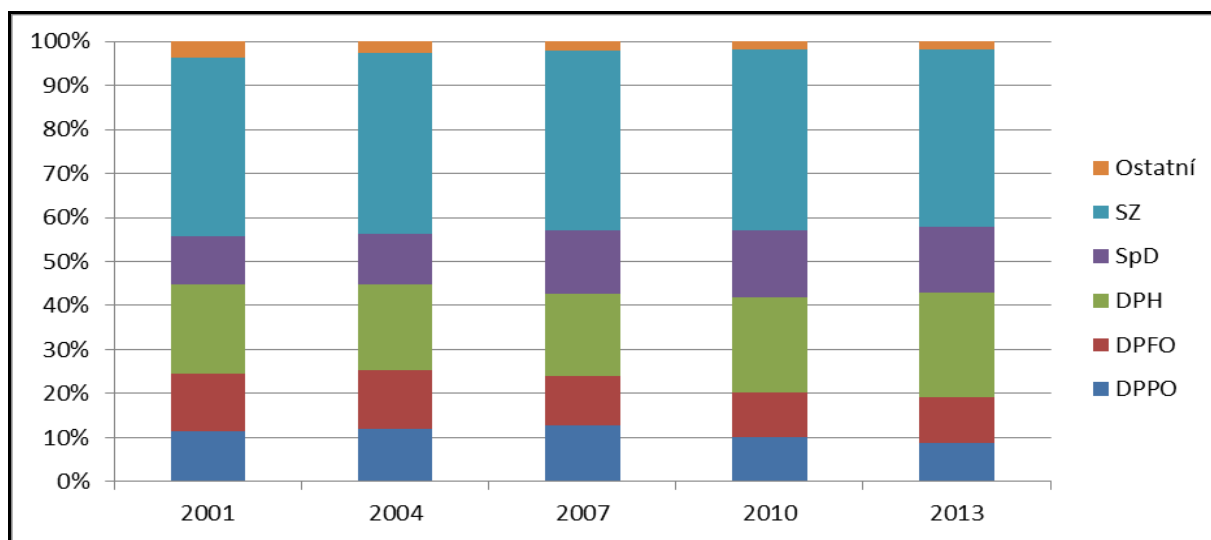
Nejsilněji se na příjmech státního rozpočtu odrazily změny, které proběhly v letech 2005 – 2007, a to i přes citelné snížení podílu SFDI na výnosu daně z minerálních olejů. Po očištění o tyto úpravy by údaj o růstu daňových příjmů činil 24,0 %, tedy o 2,8 p.b. více. V dalších letech již novelizace zákona o rozpočtovém určení daní nepřinesly tak významné dopady, v posledním sledovaném období došlo dokonce ke zlepšení pozice státního rozpočtu. V každém případě by daňové příjmy státního rozpočtu v roce 2013 za legislativního stavu z roku 2000 byly o 75 mld. vyšší, než tomu bylo ve skutečnosti. Na výnosu daně z přidané hodnoty by pak stát vyinkasoval o 89 mld. více, u daně z příjmu právnických osob by šlo o 15 mld. Kč. Znatelně méně by státní rozpočet obdržel z výnosu daně z příjmu fyzických osob, a to o 44 mld. Kč. Do Státního fondu dopravní infrastruktury dorazilo v roce 2013 z daňových

příjmů, jež podle dříve platné legislativy náležely do státního rozpočtu, celkem 15 mld. Kč (příloha č. 34). Reálný nárůst daňových příjmů by tak činil 53,1 %, což je o 11,3 p.b. více než tomu bylo ve skutečnosti.

Ukazuje se, že reformu veřejné správy se z hlediska nastavení a vztahů státního rozpočtu a místních rozpočtů podařilo doladit, o čemž svědčí méně významné dopady změn RUD, jež proběhly v posledních 6 letech. Ačkoliv ztráta ve výši 75 mld. Kč by v roce 2013 téměř pokryla schodek státního rozpočtu a jedná se asi o 7 % celkových příjmů rozpočtu, je nutné si uvědomit, že rozšíření agendy krajů a obcí bylo nutné adekvátním způsobem pokrýt. Veškeré úvahy je navíc nezbytné dát do kontextu se změnou objemu transferů ze státního rozpočtu rozpočtům ÚSC.

Graf č. 8 zachycuje vývoj struktury daňových příjmů státního rozpočtu. Na celkových příjmech z daní se po celé období nejvíce podílelo pojistné na sociální zabezpečení (okolo 40 %). Zastoupení pojistného se na rozdíl od ostatních složek udržovalo prakticky na stejné úrovni. Více než jednu pětinu výnosů tvořila v roce 2013 daň z přidané hodnoty (24 %). Z počátku se sice její podíl nepatrně snižoval, nicméně navyšování sazeb realizované po roce 2007 zapříčinilo návrat k původním hodnotám a později i k jejich překonání.

Graf č. 8: Vývoj struktury daňových příjmů státního rozpočtu

Zdroj: SZÚ, vlastní zpracování

Spotřební daně si především zásluhou vysoké dynamiky daně z tabáku a tabákových výrobků upevňovaly pozici a jejich podíl dosahoval ke konci období 15 % (v roce 2001 jen 11%). Svoji roli sehrálo také snížení účasti SFDI na výnosu daně z minerálních olejů a zavedení

nových spotřebních daní. Dohromady tak tyto dvě rozhodující složky nepřímých daní představovaly již bezmála 40 % z celkových daňových výnosů (31 % v roce 2001). Naproti tomu ztratily daně přímé, a to z 25 % na 19 % v roce 2013. Jak daň z příjmu právnických osob, tak daň z příjmu fyzických osob shodně přišly o 3 p.b. ze svého podílu v roce 2001. U daně z příjmu FO to bylo způsobeno zejména snižováním daňového zatížení (2006, 2008), daň z příjmu PO se stále pohybuje pod úrovní inkasa dosahovaného před krizí v roce 2009, přestože ani zde nelze podceňovat vliv snižování sazby daně, jež byl v době ekonomické konjunktury kompenzován zlepšující se hospodářskou situací podniků. Ze skupiny ostatních daňových příjmů zcela vypadlo clo, jehož výnos klesal ještě před vstupem do EU, po vstupu se propad dále prohloubil a od roku 2012 již není metodicky součástí daňových příjmů. Naopak pozitivně působil nárůst majetkových daní. Zatímco v roce 2001 se ostatní daňové příjmy podílely na celkovém inkasu z 3,7 %, v roce 2013 se jednalo o 1,9 %. Hodnoty podílů v jednotlivých letech lze nalézt v příloze č. 15. Příjmy státního rozpočtu z DPFO i DPPO při porovnání let 2001 a 2013 reálně v podstatě stagnovaly, nejvyšší dynamiku vykázaly spotřební daně, následované DPH. V příloze č. 40 je zachycen vývoj inkasa jednotlivých daní v rámci tříletých časových úseků.

5.3.2 Výdaje státního rozpočtu a jejich struktura

Celkové výdaje státního rozpočtu vzrostly mezi roky 1998 – 2013 po očištění o růst cenové hladiny o 62,2 %, což v porovnání s dynamikou výkonu celé ekonomiky (47,6 %) znamená navýšení významu centrálního rozpočtu v hospodářství. Tabulka č. 7 zachycuje reálné změny HDP a výdajů státního rozpočtu v rámci tříletých období.

Tabulka č. 7: Změny výdajů státního rozpočtu (reálně)

	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1998
HDP reálný	9,2%	11,0%	20,8%	0,9%	-0,1%	47,6%
Celkové výdaje	12,7%	15,3%	22,3%	3,3%	-1,2%	62,2%
<i>Běžné výdaje</i>	14,8%	14,6%	18,5%	2,5%	1,7%	62,6%
<i>Kapitálové výdaje</i>	-9,6%	24,7%	67,3%	9,9%	-23,4%	58,8%

Zdroj: vlastní výpočty, SZÚ, MFČR, ČSÚ

Na jedné straně je z tabulky patrná významná závislost těchto ukazatelů, jež je vcelku očekávatelná, na straně druhé trvale poněkud rychlejší dynamika výdajů státního rozpočtu. Pouze v posledním sledovaném období (2011 – 2013), kdy hospodářství stagnovalo (-0,1 %) a vláda realizovala úspornou politiku, se výdaje státního rozpočtu propadly o 1,2 %. Nepatrně rychlejší nárůst zaznamenaly běžné výdaje, které také tvořily rozhodující část celkových výdajů (příloha č. 13). Jejich vývoj se téměř nelišil od výdajů celkových. Kapitálové výdaje naopak prošly značně rozdílným vývojem, kdy po poklesu v letech 1999 – 2001, vzrostly ve druhém období bezmála o 25 % a v letech 2005 až 2007 akcelerovaly o dalších 67 %. Po období nedostatečného financování investic, jež prakticky trvalo od vzniku ČR, tak mohly být realizovány dlouho odkládané a plánované investice. Svoji roli sehrál také vstup do EU, kdy začaly proudit do státního rozpočtu prostředky z rozpočtu EU. V letech 2011 – 2013 však kapitálové výdaje v souvislosti se snahou snižovat schodky rozpočtu dramaticky poklesly téměř o 25 %. Podíl na celkových výdajích tak klesl z 11,3 % na 8,7 %. Z tohoto hlediska nejhudší období bylo období let 2002 až 2004, kdy se podíl kapitálových výdajů pohyboval okolo pouhých 7 %. Ukazuje se, že prostor pro úspory v rámci celého rozpočtu je malý a musí být realizován zčásti v kapitálových výdajích. Krácení v této oblasti má však za následek pokles výdajů na investice pod únosnou mez. Lze samozřejmě diskutovat, nakolik byly a jsou takové prostředky správně a efektivně využívány.

Běžné výdaje

Nejnákladnější položku běžných výdajů představovaly neinvestiční transfery obyvatelstvu. Výdaje v rámci této položky se v analyzovaném období zvýšily o 72,4 %, tedy o něco více než běžné výdaje. Citelně a více než dvojnásobně narostly požadavky na státní rozpočet v rámci položky neinvestičních transferů územním rozpočtům. Reforma veřejné správy související se vznikem krajů a přesun řady kompetencí v různých oblastech na územněsprávní celky si vyžádaly nutnost pokrýt výdaje s tím spojené transfery ze SR. Výrazně vzrostly také díky nárůstu objemu státního dluhu požadavky na dluhovou službu, a to téměř o 130 %. Naopak výdaje na provoz státu (platy, nákupy) byly v roce 2013 v porovnání s rokem 1998 reálně vyšší o pouhých 15 %. Od roku 2004 je součástí výdajů také položka odvodů do rozpočtu EU. Přesun řady příspěvkových organizací pod správu územních celků vedl ke snížení výdajů na neinvestiční transfery těmto organizacím. Stejně tak poklesly výdaje na transfery podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím. Podrobnější rozbor příčin

vývoje vybraných položek běžných výdajů obsahují následující podkapitoly. Změny jednotlivých položek běžných výdajů jsou zachyceny v příloze č. 32.

Tabulka č. 8: Vývoj struktury běžných výdajů státního rozpočtu

	1998	2001	2004	2007	2010	2013
Platy	12,3%	12,5%	10,1%	9,7%	9,5%	8,6%
Nákupy	7,3%	7,3%	8,4%	7,1%	6,8%	5,2%
NI transfery příspěvkovým organizacím	10,2%	7,4%	4,5%	4,8%	5,6%	5,8%
NI transfery obyvatelstvu	44,3%	44,5%	41,8%	41,7%	43,9%	47,0%
NI transfery podnikatelům a NO	9,6%	9,1%	7,0%	3,5%	4,2%	4,8%
NI transfery centrálním rozpočtům	4,8%	5,2%	5,9%	8,0%	8,7%	8,8%
NI transfery územním rozpočtům	4,8%	8,2%	13,9%	12,3%	12,9%	9,9%
NI transfery EU	0,0%	0,0%	2,0%	2,8%	3,3%	3,5%
Úroky	3,8%	3,0%	3,6%	3,5%	4,8%	5,4%
Ostatní běžné výdaje jinde nezařazené	2,9%	2,9%	2,8%	6,6%	0,4%	0,9%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Tabulka č. 8 zachycuje vývoj struktury běžných výdajů. Z něj je patrné, že podíl výdajů na transfery obyvatelstvu se stabilně udržoval mezi 40 – 50 % běžných výdajů, přičemž lze pozorovat po poklesu až k 41 % postupný nárůst na 47 % v roce 2013. Vzhledem k tomu, že jde téměř výhradně o výdaje mandatorní, jsou případné rychlé úpravy na výdajové straně rozpočtu do značné míry omezeny. Navíc hlavní složku transferů tvořily z 95 % sociální dávky, z nichž bezmála 80 % připadalo na důchody. U důchodů nelze, i přes provedené parametrické změny v důchodovém systému, očekávat v prostředí stárnutí populace prostor pro omezování výdajů, ba spíše naopak. Vedle toho již došlo v minulých letech k redukci ostatních sociálních dávek a další omezování by již mohlo ohrozit funkčnost systému, jehož hlavním cílem je ochrana příjemců před pádem na úplné sociální dno. Nelze opomenout ani skutečnost, že vývoj reálných hodnot důchodů zaostával po roce 1989 za vývojem reálných mezd.

Druhou nejvýznamnější položku představovaly v roce 2013 transfery územním rozpočtům s 9,9 % oproti 4,8 % v roce 1998. Tento nárůst souvisí především s již zmiňovanou reformou veřejné správy. Položka neinvestičních výdajů centrálním rozpočtům posílila ze 4,8 % na 8,8 %. Za tím stojí především navýšení transferů prostředků do státních fondů. Zejména se jedná o Státní zemědělský a intervenční fond a Státní fond dopravní infrastruktury. Z 39,4 mld. Kč určených pro státní fondy připadlo v roce 2013 na tyto fondy 32,4 mld., resp. 5,9 mld. Kč. Další významnou položkou běžných výdajů byly výdaje na platy. Jejich zastoupení vykazovalo spíše klesající trend, takže zatímco v roce 1998 se jednalo o 12,3 %, v roce 2013 o 8,6 %.

v závěru období již pouze o 8,6 %. Rovněž zde se projevil vliv reformy veřejné správy, kdy byly v roce 2003 přesunuty některé kompetence a pracovní místa na územní celky. Konečně škrty v rozpočtu ke konci sledovaného období, zejména pak plošné krácení o 10 % v roce 2011, tento vývoj podtrhly. Za poklesem podílu (z 10,2 % na 5,8 %) neinvestičních transferů příspěvkovým organizacím stál rozhodujícím způsobem přechod těchto organizací pod správu územních celků. Výdaje státu na nákupy zaznamenaly nerovnoměrný vývoj, po navýšení až na cca 9 % běžných výdajů, se zastoupení prostředků vynakládaných na nákupy postupně snižovalo na 5,2 % v roce 2013. Relativně méně utratil stát v roce 2013 v porovnání s rokem 1998 také na transferech podnikatelům a neziskovým organizacím, a to díky poklesu prostředků určených na transfery podnikatelům. Vzhledem k rostoucímu státnímu dluhu je nucen stát vydávat více za platby spojené s dluhovou službou. Ani snížení úrokových sazeb, zlepšení ratingu a lepší řízení státního dluhu nezabránilo změně podílu z 3,8 % až na 5,4 %. Poslední významnější položka, kterou představují transfery do rozpočtu EU, tvořila v roce 2013 již 3,5 % běžných výdajů. Jelikož výše podstatné část odvodů se vypočítává jako podíl HND a základu DPH, není překvapující, že v posledních letech rostou velmi pomalu a jejich zastoupení se udržuje přibližně na stejné úrovni.

Transfery obyvatelstvu

Jak již bylo zmíněno, drtivá většina výdajů (okolo 95 %) plynula na sociální dávky (příloha č. 16). Další výdaje stát vynakládal především na podporu stavebního spoření, příspěvky účastníkům systému penzijního připojištění a aktivní politiku zaměstnanosti. Rostoucí požadavky na financování podpory stavebního spoření vedly stát ke snížení její maximální roční výše u nově uzavřených smluv. Nejprve poklesla z původních 4 500 Kč na 3 000 Kč (2004) a od roku 2011 na 2 000 Kč. Důvodem byl především rychlý nárůst smluv s nárokem na podporu, neboť takto nastavený produkt umožňoval kombinaci bezpečného a poměrně výnosného způsobu spoření, a to i přesto, že prostředky byly v systému vázány na 6 let (do r. 2004 5 let), pokud nechtěl přijít střadatel o státní podporu. Na druhou stranu po skončení doby spoření nemusí být prostředky využity výhradně na výdaje spojené se zajištěním bydlení. Tím nelze říci, že v řadě případů nebyl naplněn zamýšlený účel, nicméně systém byl nastaven příliš velkoryse a produkt se stal alternativou jiných produktů na finančním trhu a velmi často nesplnil svůj účel. Především stát zaváhal po razantním poklesu úrokových sazeb ke konci 90. let, po němž dramaticky vzrostla atraktivita stavebního spoření. V každém

případě se podařilo postupně snížit roční objem podpory z 16 mld. Kč v roce 2005 na 5 mld. Kč v roce 2013.

Příspěvky účastníkům penzijního pojištění dosáhly v roce 2013 bezmála 7 mld. Jejich objem postupně každoročně rostl, poněkud k razantnějšímu nárůstu o 1 mld. došlo v roce 2013 v souvislosti se zvýšenou podporou v rámci důchodové reformy a zavedení II. pilíře důchodového systému. Před reformou se jednalo pouze o připojištění, jež bylo součástí III. pilíře. Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti měly značně rozkolísaný vývoj. Přesto se zvýšily z 0,9 mld. v roce 1998 na 4,3 mld. Kč v roce 2013. Přitom ještě v roce 2010 přesahovaly 6 mld. Kč, aby v rámci úsporných opatření klesly až na 2,6 mld. Jedná se o výdaje, proti nimž nelze mít příliš námitek. Otázkou je jejich efektivnost a úspěšnost umístění osob nezaměstnaných či ohrožených nezaměstnaností trvale na trh práce.

Sociální dávky

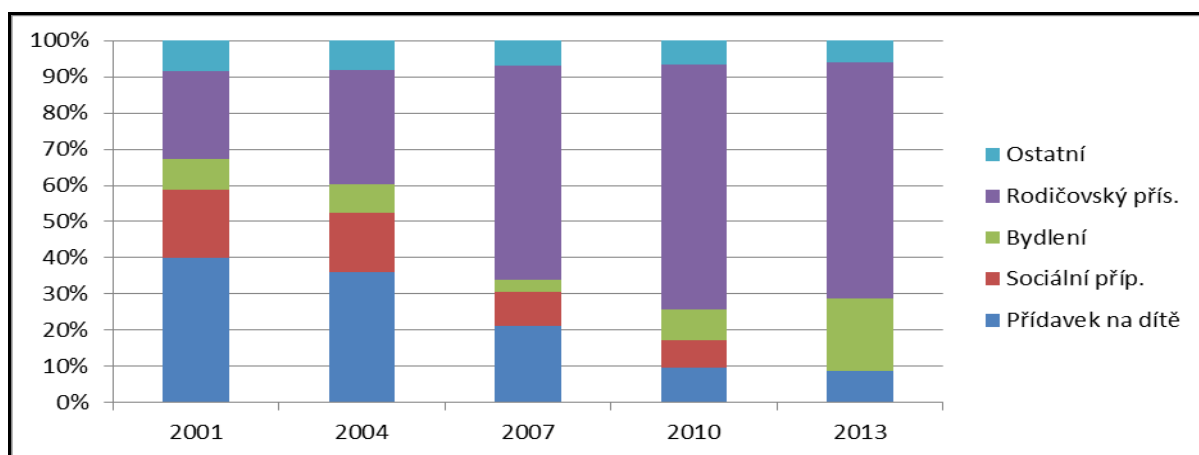
Nejnákladnější část výdajů na sociální dávky (okolo 75 %) představovaly po celé analyzované období dávky z důchodového pojištění (příloha č. 17 a 18). V porovnání s celkovými výdaji na sociální dávky vykazovaly poněkud rychlejší dynamiku. Nejvíce se na tom podílely starobní důchody, jež mezi roky 2001 až 2013 zaznamenaly nárůst o 80,0 % oproti 63,0 % u celkových nákladů na dávky důchodového pojištění. Za rozhodující faktory lze považovat rostoucí počet starobních důchodců a snahu dorovnat reálné příjmy penzistů, neboť ještě v roce 2002 se pohybovala jejich reálná hodnota pod úrovní roku 1989. Zatímco v roce 2001 pobíralo starobní důchod 1,86 mil. osob, o 12 let později se vyplácel již 2,36 mil. osobám (tj. + 26,9 %). Je však nutné upozornit, že bez legislativní změny, jež zavedla u osob s nárokem na invalidní důchod 3. stupně automatický přechod na starobní důchod při dosažení 65 let věku, by byl počet osob o 110 tis. nižší. Průměrný starobní důchod se ve stejném období zvýšil po očištění o změnu cenové hladiny úhrnným deflátorem HDP o 36,8 %. Hodnota vnímaná penzisty se však může pohybovat na nižší úrovni, jelikož index životních nákladů důchodců využívaný standardně ČSÚ dosáhl vyšších hodnot.

Záslouhou legislativních úprav platných od roku 2010 byly výdaje na invalidní důchody v roce 2013 v porovnání s rokem 2001 vyšší o pouhých 9,1 % (příloha č. 33). Přitom právě výdaje na invalidní důchody až do roku 2009 rostly stejně rychle jako výdaje na důchody starobní a nebezpečně tak začaly zatěžovat státní rozpočet. Záslouhu na to měl vedle valorizací především rychlý nárůst počtu osob pobírajících částečný invalidní důchod. Jedním z cílů zmíněných legislativních změn bylo zamezit v pokračování tohoto trendu a snížení nároků na státní

rozpočet. Rozšíření tehdy platných 2 stupňů invalidity o jeden stupeň zpřesnilo vyjádření míry poklesu schopnosti výdělečné činnosti. Příjemci, jemuž byl vyplácen částečný invalidní důchod a nově byl zařazen do 1. stupně se důchod snížil. Naopak při zařazení do 2. stupně dostával vyšší důchod, avšak ne v takové míře jako činilo snížení u 1. stupně. Z původních příjemců částečného invalidního důchodu přibližně 70 % náleželo nově do 1. stupně. Společně s již výše uvedenou změnou, jež spočívala v automatickém přechodu na starobní důchod při dosažení 65 let věku, došlo meziročně k úspoře 14 mld. Kč. Vedle toho se zpřísnily podmínky pro přiznání důchodu a tak je možné v posledních letech pozorovat při nízkých valorizacích mírně klesající objem prostředků na invalidní důchody. Výdaje na pozůstalostní důchody se díky mírnému snížení počtu příjemců dávek (4%) zvýšily pouze o 29,9 %.

Graf č. 9: Vývoj zastoupení jednotlivých dávek státní sociální podpory

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní zpracování

Objem ročně vyplácených dávek státní sociální podpory se od roku 2001 v reálném vyjádření téměř nezměnil (- 0,1 %). Výrazně se však změnila vnitřní struktura jednotlivých dávek (graf č. 9). V roce 2004 byl zrušen příspěvek na dopravu, jež byl nahrazen garantovaným žakovským jízdným. Zákonem č. 261/2007 Sb. byl od roku 2008 razantně omezen okruh příjemců pohřebného, snížena výše porodného a zredukován příspěvek na dítě a sociální příplatek. Změny se dotkly také systému příspěvku na rodičovskou dovolenou, avšak bez výraznějších dopadů na objem vyplácených dávek. Od roku 2011 se porodné vyplácí již pouze při narození prvorozeného dítěte. Sociální příplatek postupně nahradil zvýšený příspěvek na bydlení a od roku 2013 se neposkytuje.

Snaha snižovat či omezit výdaje byla patrná, i když nijak razantní, v období let 2001 až 2005. Výjimku představoval jenom příspěvek na rodičovskou dovolenou, jež byl valorizován od roku 2004 (+ 2 mld.). Vesměs se ale sociální politika vlády vyznačovala snahou motivovat občany k upřednostnění příjmů z výdělečné činnosti před sociálními dávkami. Za jeden z nástrojů k dosažení tohoto cíle mělo sloužit postupné navyšování minimální mzdy na úroveň, která zajistí jedinci vyšší příjmy, nežli by tomu bylo z dávek. Zároveň s tím byla v období od října 2001 do konce roku 2004 udržována stejná výše životního minima, z něhož se vychází při určení nároku u příjmově testovaných dávek. Nevýhodou této strategie je v podstatě přenesení nákladů (minimální mzda) na zaměstnavatele a možné negativní dopady na trh práce. Navíc k tomu, aby byl jedinec dostatečně motivován, musí být rozdíl mezi potenciálně obdržanou dávkou a příjmem z minimální mzdy dostatečně velký. Vzhledem k tomu, že nárok na příjmově testované dávky (přídavek na dítě, sociální příplatek a příspěvek na bydlení) vznikal pouze tehdy, když příjem rodiny nepřesáhl stanovenou hranici násobku životního minima, je logické, že při neměnné výši životního minima a rostoucím disponibilním příjmům se zužoval okruh příjemců a objem dávek klesal.

S blížícími volbami v roce 2006 však došlo k přijetí několika novel zákonů. Vždy k 1.1. v závorce uvedených let byla zvýšena hranice násobku ŽM pro přiznání přídavku na dítě (2006, 2007) a sociálního příplatku (2007). Zcela bezprecedentní zásah do systému představovala změna způsobu určení výše rodičovského příspěvku v závislosti na vývoji průměrné hrubé mzdy a s tím související dramatické zvýšení příspěvku. Výdaje státního rozpočtu na tuto dávku byly v roce 2007 meziročně o 15 mld. vyšší. Navíc je nutné si uvědomit, že v této době již několik let rostl počet narozených dětí a z toho plynoucí nárůst počtu příjemců dávky.

V ostrém kontrastu s politikou, jež byla popsána v předchozím odstavci, jsou změny, které přinesl zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Přídavek na dítě se nově vyplácel ve třech pevně stanovených částkách v závislosti na věku dítěte, přičemž snížením násobku hranice ŽM pro jeho přiznání se podstatně omezil okruh příjemců. K mírné korekci násobku ŽM došlo také u sociálního příplatku. Porodné bylo stanoveno jako pevná částka, nikoliv jako určitý násobek ŽM. Výrazně se zúžil okruh příjemců pohřebného. Změny se dotkly také příspěvku na rodičovskou dovolenou. Zrušením valorizačního schématu v závislosti na průměrné mzdě se sice nedosáhlo poklesu objemu vyplácených prostředků, nicméně se zamezilo dalšímu zvyšování. Zavedení různých variant a další úpravy neměly

zásadní fiskální dopad. Konečný dopad všech opatření vyústil v úsporu přibližně 7 mld. Kč (z toho přídavek na dítě cca 4 mld. Kč) v rozpočtu za rok 2008 v porovnání s rozpočtem za rok předchozí. Od roku 2011 začala platit úprava, jež omezila výplatu porodného pouze na první narozené dítě a navíc za podmínky, že rozhodný příjem rodiny nepřesáhne 2,4 násobek životního minima (úspora 1,5 mld.). Za postupným poklesem výdajů na rodičovský příspěvek v posledních letech stál obrat ve vývoji počtu narozených dětí.

Neinvestiční transfery podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím

Ještě v roce 2004 se transfery neziskovým organizacím podílely na celkových výdajích položky pouze z přibližně 10 %. V důsledku výrazného poklesu transferů podnikatelům však podíl o rok později dosáhl úrovně 22 % a na této úrovni nebo mírně vyšší se držel až do konce sledovaného období. Jedná se o platby obecně prospěšným organizacím, církvím, občanským sdružením a také o příspěvky politickým stranám a hnutím. Z celkového objemu prostředků určených pro neziskové organizace nejvíce plynulo občanským sdružením (40 – 45 %) a církvím (30 – 35 %).

Úroveň transferů podnikatelským subjektům byla v letech 2001 – 2004 značně ovlivněna výdaji souvisejícími s úhradou ztráty České konsolidační agentury (dříve Konsolidační banky). Za pouhé 4 roky se dohromady jednalo o 110 mld. Kč. Po vstupu do EU a začlenění ČR do Společné zemědělské politiky začal rozdělovat drtivou většinu dotací zemědělským subjektům mimorozpočtový Státní zemědělský a intervenční fond, což vedlo k meziročnímu poklesu výdajů v rámci této položky o 6 mld. Obě uvedené změny představovaly rozhodující příčinu snížení transferů podnikatelským subjektům o 26 mld. Kč v rozpočtu za rok 2005 v porovnání s rozpočtem za rok 2004.

Z hlediska jednotlivých kapitol státního rozpočtu, resp. oblasti směřování financí, se na výdajích tradičně největší měrou podílí Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo dopravy. Pokud jde o dotace v resortu průmyslu, došlo k postupnému snížení dotací na útlum hornické činnosti (6 mld. v roce 2001 oproti 1,5 mld. v roce 2013), naopak mírně posílily dotace na výzkum a vývoj. V absolutních hodnotách jde však o navýšení v řádu stovek milionů a po maximu v roce 2010 (3,2 mld. Kč) se v dalších letech se pohybovaly o 1 mld. níže. Rozhodující vliv však měly dotace na obnovitelné zdroje, jež se poprvé objevily v roce 2010. V letech 2012 a 2013 se navýšila také podpora exportu prostřednictvím transferů EGAP a České exportní bance. V resortu dopravy se vesměs jednalo o transfery určené na úhradu ztrát dopravce při provozování veřejné dopravy (příloha č. 11).

Transfery rozpočtům centrální úrovně

Do této kategorie spadají dvě značně rozdílné skupiny transferů. Platby do systému veřejného zdravotního pojištění lze svým způsobem považovat za sociální dávku. Do skupiny tzv. státních pojištěnců patří zejména důchodci, děti, studenti nebo nezaměstnaní, tedy vesměs osoby i jinak státem podporované. Celkový objem nákladů je dán především počtem státních pojištěnců a výší úhrady na jednu osobu. Z hlediska počtu pojištěnců se uplatňují podobné vlivy jako u důchodového systému ve spojitosti s demografickým vývojem.

Druhou skupinu představují transfery státním fondům. Dominantní roli zaujímal po celé sledované období Státní zemědělský a intervenční fond, který má v kompetenci rozdělování prostředků plynoucích z rozpočtu EU v rámci Společné zemědělské politiky a doplňkového financování z národních zdrojů. V roce 2013 bylo fondu ze státního rozpočtu převedeno na neinvestičních dotacích 32,4 mld. Kč. Před vstupem do EU dosahovaly transfery podstatně nižší úrovně. Zatímco v roce 2001 činily pouhé 4 mld. Kč, v roce 2007 již šlo o 27 mld. Kč.

Je však vhodné upozornit na souběžné snížení dotací o 6 mld. Kč v oblasti zemědělství v položce neinvestiční transfery podnikatelským subjektům a rovněž na skutečnost, že značná část navýšení by nemohla být realizována bez financování z rozpočtu EU.

Transfery příspěvkovým organizacím

Výrazné snížení celkovému objemu transferů příspěvkovým organizacím způsobila změna financování regionálního školství v souvislosti se vznikem krajských samospráv v roce 2001. Dříve byly dotace rozpočtovány jako výdaj kapitoly Ministerstva školství, podle nového uspořádání náležely pod položku neinvestiční transfery územním rozpočtům. V meziročním porovnání poklesly v roce 2001 transfery z kapitoly MŠMT o 31 mld. Kč (tj. o 68 %). Z důvodu zajištění hladkého průběhu reformy veřejné správy se však část transferů školským zařízením realizovala skrze kapitolu Okresní úřady (17 mld. Kč) a proto se celkové výdaje položky snížily dvoufázově (2001, 2002). Změna způsobu financování dopravní infrastruktury (zřízení SFDI) zapříčinila v témže roce další snížení výdajů položky, a to o 5 mld. Kč. Další zásadní změny již do roku 2013 neproběhly.

Navzdory výše uvedenému se kapitola MŠMT podílela z více než jedné poloviny na celkovém objemu transferů (55 - 60 %), přičemž rozhodující část dotací byla určena veřejným vysokým školám.

Transfery územním rozpočtům

Stejně jako u dalších položek také zde objem výdajů zcela zásadně ovlivnila reforma veřejné správy a financování územních celků. Změny však byly mnohem hlubší než například pouhá úprava financování školství. Výrazně krajům a obcím narostla agenda. Vztahů mezi státním rozpočtem a rozpočty územních celků se významně dotkly úpravy rozpočtového určení daní. V souhrnu se transfery územním rozpočtům mezi roky 2001 a 2004 více než zdvojnásobily. Při pohledu ještě o rok zpět se jednalo o posun z 30 mld. Kč v roce 2000 na 111 mld. Kč v roce 2004. Podíl na běžných výdajích vzrostl o 8,6 p.b. (13,9 % oproti 5,3 %). I přes určité snížení v roce 2005 se podíl až do roku 2011 pohyboval na úrovni převyšující 12 %.

Kapitálové výdaje

Objem kapitálových výdajů státního rozpočtu byl, kromě obecné politiky státu a možností rozpočtu s ohledem na aktuální ekonomickou situaci, ovlivněn především čerpáním prostředků z rozpočtu EU, zřízením státních účelových fondů, reformou veřejné správy a v neposlední řadě výraznými úsporami v souvislosti s řešením schodku v závěru analyzovaného období.

Založení Státního fondu dopravní infrastruktury v roce 2001 znamenalo již v prvním roce jeho existence snížení výdajů kapitoly Ministerstva dopravy o 14 mld. Kč. Příjmy fondu byly do roku 2005 zabezpečovány jednak z výnosů silniční daně, dálničních poplatků a podílu na dani z minerálních olejů a jednak financováním z privatizačních příjmů (nebylo součástí bilance státního rozpočtu). Na druhou stranu je zřejmé, že převod části daňových výnosů přímo do rozpočtu fondu, snížilo příjmovou stranu rozpočtu (17 mld. Kč v roce 2001). Od roku 2006 se na příjmech fondu začaly výrazněji podílet investiční dotace přímo z kapitoly Ministerstva dopravy, přičemž v roce 2010 se vyšplhaly na téměř 50 mld. Kč. Mimo jiné to souviselo s rostoucím objemem peněz čerpaných v rámci programů v oblasti dopravní infrastruktury, jež jsou kryty z prostředků EU a národními zdroji (kofinancování). Zároveň s tím se však podstatně snížil přísun dotací z privatizačních příjmů (2009) a od roku 2011 je téměř nebo zcela nulový.

Zvyšující se čerpání prostředků z rozpočtu EU včetně kofinancování z národních zdrojů se odrazilo zejména na vyšších kapitálových výdajích kapitoly Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstva školství (MŠMT), ale i Ministerstva pro místní rozvoj (MMR), Ministerstva životního prostředí (MŽP) či Ministerstva zemědělství (MZe). V kapitole MPO se v rozhodující míře jednalo o transfery podnikatelským subjektům z Operačního programu

podpora podnikání a inovací a podpora výzkumu a vývoje v průmyslu. Z kapitoly MŠMT získávaly prostředky především veřejné vysoké školy, v podstatně menším objemu pak tělovýchovné a zájmové skupiny nebo příspěvkové organizace ministerstva (ústavy). Přestože byl patrný trend navyšování kapitálových výdajů již od roku 2001 (zejména vysoké školství), k citelnému nárůstu došlo až v roce 2011 v rámci intenzivnějšího čerpání z operačních programů výzkum a vývoj pro inovace, případně rozvoj a obnova materiálně – technické základny. Z kapitoly MZe byly v roce 2013 transferovány 4,5 mld. Kč Státnímu zemědělskému a intervenční fondu a 3,3 mld. Kč podnikatelským subjektům. Významnější objemy se však objevovaly až od roku 2009, zpočátku především ve formě investiční dotace SZIF. Dramaticky byly čerpáním ovlivněny kapitálové transfery územním rozpočtům z kapitoly MMR. Zatímco ještě v roce 2007 se jednalo o pouhých 7 mld. Kč (3 mld. Kč v roce 2001), v roce 2010 dosáhly 28 mld. Kč. Navzdory poklesu k hodnotám okolo 16 mld. Kč však zůstaly na neporovnatelně vyšší úrovni. Tyto dotace sloužily především na podporu regionálního rozvoje, obnovy venkova či výstavbu obecních bytů. Podobně tomu bylo i u kapitoly MŽP, z níž územní rozpočty obdržely v roce 2006 pouhé 3 mld. Kč, avšak v roce 2013 již šlo o 10 mld. Kč. Dotace se uplatňovaly především v oblastech odpadních vod a vodovodní infrastruktury.

Celkově byly kapitálové výdaje v roce 2013 v porovnání s rokem 2001 reálně vyšší o 76,4 %. Trend zvyšování výdajů, který bylo možné zaznamenat od roku 2002 do roku 2009, byl vystřídán poměrně výrazným poklesem v letech 2010 - 2013. Relativně dobré plnění příjmů státního rozpočtu v době zrychlující ekonomiky umožňovalo vládě vydávat větší objem prostředků na kapitálové výdaje. Svým způsobem se jednalo po období podfinancování investic z 90. let o nutnost a některé plánované výdaje již nebylo možné delší dobu odkládat. Po vstupu do EU postupně navyšovaly objem výdajů také prostředky získávané v rámci jednotlivých programů. Rekordní hodnota výdajů z roku 2009 byla důsledkem snahy vlády podpořit ekonomiku nacházející se v hluboké recesi. Postupně se však prosadily snahy o snižování schodku státního rozpočtu. Vzhledem k tomu, že kapitálové výdaje tvořily okolo 10 % celkových výdajů a značná část běžných výdajů jsou výdaji mandatorními, není překvapivé, že podstatná část úspor se dotkla investičních výdajů. Z hlediska struktury výdajů bylo patrné snižování podílu investičních nákupů, jež se ještě více prohloubilo v důsledku úsporných opatření. Obdobné to bylo i u položky transferů příspěvkovým organizacím, částečně ovlivněné převodem těchto organizací pod správu ÚSC v rámci reformy veřejné

správy. Naopak zřetelný byl trend navyšování podílu transferů územním rozpočtů. V první řadě zde projevovala nezbytnost dofinancování některých investic například v oblasti regionálního školství, zdravotnictví či místní dopravní infrastruktury, jež nebylo možné zajistit z územních rozpočtů. Dále byl pak vývoj ovlivněn, jak již bylo uvedeno, převodem prostředků čerpaných z rozpočtu EU. Za růstem podílu transferů podnikatelských subjektům stálo rovněž čerpání z rozpočtů EU. Podstatná část úspor byla realizována snížením položky investičních nákupů a položky transferů centrálním rozpočtům (převody SFDI, příp. SZIF).

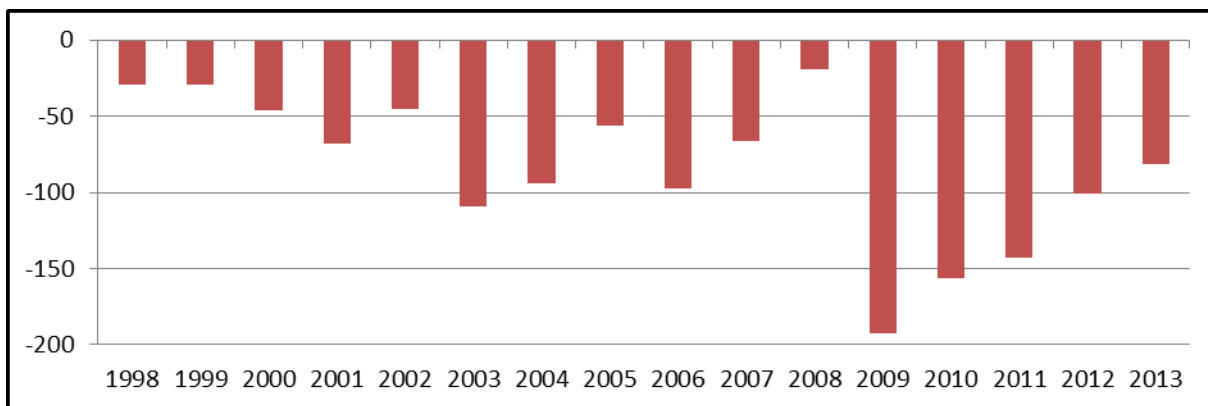
5.3.3 Bilance státního rozpočtu

Graf č. 10 zachycuje vývoj deficitu státního rozpočtu. Prohlubování schodku státního rozpočtu v letech 2000 – 2003 do značné míry ovlivnilo zhoršení bilance důchodového účtu a úhrady ztrát České konsolidační agentury. V důsledku nepříznivé situace na trhu práce se razantně zvýšil počet osob, které žádaly o předčasný důchod a tímto způsobem řešily problémy s uplatněním na trhu práce. Bez vlivu úhrad ztráty ČKA by deficit dosáhl v roce 2001 úrovně 40 mld. Kč. V roce 2002 sice proběhla úhrada ztráty ve výši 45 mld. Kč, nicméně zhruba ve stejném rozsahu byl tento výdaj kompenzován mimořádnými a neopakovatelnými příjmy (převod z FNM, deblokace ruského dluhu). Po vyloučení uvedených vlivů tak došlo k nárůstu schodku z úrovně okolo 30 mld. Kč (1998 a 1999) na přibližně 45 mld. Kč (2000 - 2002).

Výrazné zhoršení nastalo až v roce 2003, kdy schodek činil bezmála 110 mld. Kč (bez ČKA 91 mld. Kč). Výdaje související s odstraňováním následků povodní z roku 2002 a zejména navýšení transferů územním rozpočtům, resp. krajům, představovaly rozhodující faktory tohoto vývoje. Uskutečnění další fáze reformy veřejné správy sice vedlo k úsporám jiných výdajových položek, zdaleka však nedosáhly úrovně nárůstu transferů.

Neudržitelnost výše deficitu přiměla vládu k provedení některých opatření (omezení nemocenských dávek, stagnace či omezení některých výdajových položek). Schodek rozpočtu se podařilo snížit na 94 mld. Kč (bez ČKA 76 mld. Kč). Navzdory rostoucím běžným i kapitálovým výdajům se v roce 2005 zásluhou zrychlující dynamiky daňových příjmů a dalších faktorů snížil deficit rozpočtu na 56 mld. Kč. Na výdajové straně již neproběhla úhrada ztráty ČKA (realizováno mimo SR), na straně příjmů bylo snížení podílu SR na daňovém výnosu u některých daní na základě nového RUD vykompenzováno poklesem transferů územním rozpočtům a zkrácením podílu SFDI na výnosu z daně z minerálních olejů.

Graf č. 10: Vývoj schodku státního rozpočtu (mld. Kč)

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní zpracování

Vzhledem k vrcholící ekonomické konjunktúře pokračovalo rychlé tempo růstu daňových příjmů i v následujících letech. V roce 2006 však došlo v důsledku poklesu sazeb u daní z příjmu k citelnému zpomalení. Společně s uvolněnou výdajovou politikou před volbami v roce 2006 se schodek vyšplhal opět k hranici 100 mld. Kč. Především šlo o zvýšení plateb za státní pojištění v rámci systému veřejného zdravotního pojištění (+ 9 mld. Kč), transferu do SFDI (+ 7 mld. Kč), nákladů na dluhovou službu (+ 7 mld. Kč), ale i sociálních dávek a výdajů na nákupy. V roce 2007 se na deficitu pozitivně odrazila nižší dynamika výdajů, a to navzdory legislativním úpravám před volbami, které mimo jiné znamenaly výrazné navýšení rodičovského příspěvku (+ 15 mld. Kč). Je však nutné upozornit na skutečnost, že v průběhu let 2005 – 2007 podstatně vzrostl stav finančních prostředků v rezervních fondech (65 mld. Kč). Bez tohoto vlivu by průměrný schodek ve výši přibližně 70 mld. Kč dosahoval úrovně 50 mld. Kč. To nic nemění na faktu, že období vysoké dynamiky příjmů nebylo využito ke snížení schodku, ba spíše naopak docházelo k prohlubování strukturálního deficitu a zvyšování státního dluhu. Konečná bilance státního rozpočtu za rok 2008 byla ovlivněna několika protichůdnými okolnostmi. Nařízením vlády bylo převedeno okolo 50 mld. Kč z rezervních fondů organizačních složek do příjmů státního rozpočtu. Novelizace zákona o rozpočtových pravidlech navíc znemožnila organizačním složkám s výjimkou rezerv na financování programů EU převod nevyčerpaných prostředků do rezervních fondů. Za razantním poklesem schodku na úroveň 20 mld. Kč tak nestálo lepší hospodaření vlády, nýbrž výše uvedené opatření. Bez jeho vlivu by schodek dosáhl 70 mld. Kč a v podstatě byl tedy ještě vyšší než v předcházejících letech. Na příjmech se negativně odrazilo změny daňových zákonů (zejména DPFO). Nenaplněno zůstalo také inkaso daně z tabákových výrobků (vliv předzásobení v souvislosti se zvýšením sazeb). Na výdajové straně se sice projevil restriktce

v oblasti zejména sociálních dávek, zvýšily se však například výdaje spojené s obsluhou dluhu (10 mld. Kč).

Na dramatickém propadu hospodaření státního rozpočtu v roce 2009 se podílela jednak ekonomická krize, která byla rozhodujícím činitelem poklesu daňových příjmů o 90 mld. Kč a jednak expanzivní výdajová politika vlády, kterou vláda realizovala s cílem zmírnit dopady krize. Hospodářské problémy rovněž odhalily strukturální nedostatky v rozpočtu. Kladné cyklické saldo, které vytvářelo v předchozích letech dojem lepších výsledků bilance státního rozpočtu, se totiž během jednoho roku změnilo na saldo záporné. Na grafu č. 10 je od roku 2010 patrná systematická snaha o snižování schodku. Vzhledem k tomu, že se příjmy zotavovaly pomalu a teprve v roce 2013 se dostaly na předkrizovou úroveň, přistoupila vláda k úsporným opatřením. Výrazné škrty se dotkly především kapitálových výdajů, výdajů na nákupy a platy, invalidních důchodů a podpory stavebního spoření. V kombinaci se stagnací či mírným poklesem některých dalších výdajových položek se dařilo udržovat celkové výdaje slabě pod úrovní roku 2009.

5.4 Příjmy, výdaje a bilance hospodaření územních rozpočtů

Zcela zásadní vliv měla na hospodaření územních rozpočtů reforma veřejné správy realizovaná v letech 2001 – 2003. V první fázi se uskutečňoval převod organizací z majetku státu do vlastnictví nově vzniklých krajských samospráv včetně převodu zřizovatelských funkcí k příspěvkovým organizacím, především v oblasti školství, ale i kultury, dopravy, zdravotnictví a sociální péče. Celkově přešlo v průběhu roku 2001 na kraje 2641 organizací (z toho 2395 z Ministerstva školství) a k tomu příslušných 1282 pracovních míst, přičemž dalších 1385 míst bylo nově zřízeno za účelem zajištění dalších činností. Ke konci roku 2002 ukončily činnost okresní úřady, s čímž souvisel přechod 551 organizací na kraje (z toho 265 zařízení poskytující sociální péči) a některých dalších na obce a stát. Předmětem reformy bylo rovněž přenesení části agendy výkonu státní správy na krajské úřady a nově ustanovené obce s rozšířenou působností, s čímž souviselo zajištění odpovídajícího množství finančních prostředků pro kraje i obce. Klíčová byla především novela zákona o rozpočtovém určení daní, jež nově určovala podíl obcí a státu na celostátních daňových výnosech. Poněkud paradoxní však je, že v prvním roce její účinnosti (2001) přinesla pro územní rozpočty výpadek 10 mld. Kč při porovnání starého a nového určení daní. Další novelou byl stanoven podíl krajských samospráv a mírně korigován procentní podíl obcí u daně z příjmu FO, a to

s účinností od začátku roku 2002. V roce 2001 byly příjmy krajů zabezpečeny formou dotací ze státního rozpočtu. Faktem však zůstává, že zmíněná participace krajů na daňovém inkasu byla příliš malá a většinu příjmů tvořily transfery ze státního rozpočtu. V důsledku těchto změn výrazně posílilo zastoupení transferů ze státního rozpočtu na celkových příjmech územně samosprávných celků (z cca 25 % na více než 45 %).

Tabulka č. 9: Změny příjmů ÚSC (reálně)

	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1998
Příjmy celkem	10,8%	47,1%	16,1%	11,4%	-8,8%	92,4%
Daňové příjmy	-1,9%	34,4%	40,7%	-2,2%	8,1%	96,1%
Nedaňové příjmy	-14,8%	5,5%	1,6%	14,7%	-0,7%	4,0%
Kapitálové příjmy	-27,0%	0,4%	10,3%	3,9%	-45,5%	-54,2%
<i>Vlastní příjmy</i>	<i>-7,3%</i>	<i>26,0%</i>	<i>32,5%</i>	<i>0,1%</i>	<i>3,7%</i>	<i>60,8%</i>
Přijaté dotace	65,2%	82,5%	-2,9%	29,2%	-24,1%	187,3%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Mimořádná byla také dynamika růstu transferů za období let 1999 – 2001 a 2002 – 2004, kdy byl vykázán reálný nárůst o 65,2 %, resp. 82,5 %. Ve druhém období se navíc přidal vliv změn rozpočtového určení daní ve prospěch místních rozpočtů (reálné zvýšení daňových příjmů o 34,4 %), což vedlo ke zcela ojedinělému růstu celkových příjmů o 47,1 % za pouhé tři roky. Vzhledem k přetrvávající nedostatečnosti vlastních příjmů místních rozpočtů, především pak krajských, byla přijata další novela zákona o rozpočtového určení daní (účinnost od 1.1.2005). Tato úprava se sice dotkla výhradně krajských rozpočtů, přesto v období 2005 – 2007 dosáhla reálná změna daňových příjmů územních rozpočtů hodnoty + 40,7 %, u krajů cca + 250 %. Pro státní rozpočet to na jedné straně znamenalo snížení daňového inkasa, na straně druhé pokles transferů územním rozpočtům. Přijaté transfery územními rozpočty se v tomto období reálně snížily o 2,9 %, v případě krajů dokonce o 15 %. Byla tak završena reforma veřejné správy a s tím související změna rozpočtového určení daní. Podíl přijatých transferů z centrálních rozpočtů na celkových příjmech se ustálil okolo 40 % (před reformou okolo 25 %) a podíl daňových příjmů se vrátil na úroveň, jež byla dosahována před reformou a pohybovala se okolo 50 % (příloha č. 20). Vlastní příjmy, které zahrnují ještě nedaňové příjmy a kapitálové příjmy poklesly na 60 %, přičemž na konci 90. let představovaly 75 % celkových příjmů. V tomto případě se však jednalo u nedaňových příjmů o pokles především vlastních příjmů (převod organizačních složek na příspěvkové organizace,

zejména v oblasti školství) a u kapitálových příjmů obce vyčerpaly dřívějším prodejem akcií a podílů v některých společnostech tuto možnost. Z hlediska struktury daňových příjmů se jako nejvýznamnější změny jeví výrazné snížení podílu územních rozpočtů na výnosu daně z příjmu fyzických osob a nově ustanovení participace na výnosu daně z přidané hodnoty (příloha č. 21). Tato základní struktura z roku 2001 přetrvala až do konce sledovaného období s tím, že později byla přidána účast krajů, případně došlo ke změnám procentních podílů na jednotlivých výnosech. Ukázalo se, že vzhledem k snížení daňové zátěže u příjmů fyzických osob a propadu inkasa daně z příjmů právnických osob v souvislosti s krizí v roce 2009, bylo takové nastavení pro územní celky výhodné. Především snížená sazba daně z přidané hodnoty se od roku 2008 několikrát zvýšila a vliv krize na daňové inkaso nebyl zdaleka tak silný jako u DPPO.

Po roce 2007 již neměly novelizace zákona o rozpočtovém určení daní v porovnání s předešlými tak významný vliv. Pro trend vývoje příjmů byly rozhodující zejména dopad ekonomické situace na daňové výnosy a na možnosti centrálních rozpočtů poskytovat dostatečný objem dotací a čerpání prostředků EU v rámci operačních programů. Z tabulky č. 9 je patrné zpomalení vlastních příjmů, přičemž v období 2008 – 2010 zejména zásluhou reálného poklesu daňových příjmů o 2,2 %, v období 2011 – 2013 pak díky snížení nedaňových příjmů a kapitálových příjmů, u nichž se projevil výpadek příjmů z privatizace bytového fondu, jež intenzivně probíhala v letech předešlých. Reálnému poklesu celkových příjmů v průběhu let 2008 – 2010 tak zabránil pouze silný nárůst přijatých transferů. V rozhodující míře šlo o investiční transfery, jež souvisely s čerpáním prostředků z rozpočtu EU. V druhém období již k reálnému poklesu došlo (-8,8 %), a to i přes oživení daňových příjmů. Především se projevila obecná tendence snižování investic ve veřejném sektoru v souvislosti s řešením deficitu státního rozpočtu a omezováním výdajů. Další faktor, který se odrazil na objemu přijatých transferů, byla úprava v oblasti výplaty sociálních dávek, jež přenesla agendu z obcí s rozšířenou působností na úřady práce (25 mld. Kč). Vzhledem k tomu, že stát šetřil i na dalších neinvestičních transferech, poklesly transfery územním rozpočtům v období 2011 – 2013 reálně o 24,1 %.

Rovněž výdajovou stranu územních rozpočtů ovlivnila reforma veřejné správy. Zejména se jednalo o razantní zvýšení transferů příspěvkovým organizacím v průběhu let 2001 – 2003 (70 - 75 mld. Kč). Rozšíření agendy a zřízení aparátu krajských úřadů vedlo k nárůstu objemu

prostředků vynakládaných na platy a s tím související výdaje o 5 – 10 mld. Kč. Okolo 5 mld. Kč přinesly zvýšené výdaje na dopravní obslužnost a sociální dávky.

Tabulka č. 10: Změny výdajů ÚSC (reálně)

	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1998
Celkové výdaje	18,3%	43,0%	10,1%	14,6%	-13,2%	85,4%
Běžné výdaje	21,3%	51,9%	14,2%	11,9%	-8,9%	114,8%
Kapitálové výdaje	12,2%	23,7%	-1,0%	23,1%	-25,1%	26,6%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Tabulka č. 10 zachycuje reálné změny výdajů územních rozpočtů za jednotlivá období. Dopad reformy veřejné správy je patrný především v období 2002 – 2004, kdy celkové výdaje vzrostly o 43,0 %, přičemž běžné o 51,9 %. Podobně jako tomu bylo na příjmové straně, také na výdajové straně se odrazilo v letech 2008 – 2010 čerpání prostředků z EU a jejich následné použití jako kapitálové výdaje. Šlo o jediné období, kdy růst kapitálových výdajů předčil nárůst běžných výdajů. K výrazně pomalejší dynamice kapitálových výdajů přispěl také jejich reálný propad o 25 % za období 2011 – 2013 z důvodu poklesu investičních transferů z centrálních rozpočtů a nízké ochoty či finančnímu nedostatku prostředků územních celků k investování. Nutno podotknout, že reálný pokles potkal také běžné výdaje (-8,9 %). Podstatným způsobem však k tomu přispělo převedení agendy výplaty dávek v hmotné nouzi (25 mld. Kč) z obcí na úřady práce. Po očištění o tento vliv, by činil pokles běžných výdajů -1,3 %. Celkové výdaje tak byly v roce 2013 v porovnání s rokem 2010 o 13,2 % nižší.

Ke změnám došlo i ve struktuře výdajů (příloha č. 20 a 22). Přesun řady příspěvkových organizací pod správu územních celků a navýšení výdajů na dopravní obslužnost vedly k nárůstu podílu běžných výdajů na celkových z 67 % v roce 1998 na 75 % v roce 2013. V rámci běžných výdajů se v letech 2001 - 2003 (reforma veřejné správy) zvýšil podíl neinvestičních transferů příspěvkovým organizacím na 44 % (oproti dřívějším 16 %) a na této úrovni se udržoval i nadále. Za poklesem v letech 2005 – 2011 stálo pouze to, že část výdajů byla vykazována pod položkou neinvestiční transfery podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím. Dohromady se zastoupení položek nezměnilo. Výdaje na dopravní obslužnost posílily o cca 3,5 p.b. a v roce 2013 se na běžných výdajích podílely z více než 6 %. Za zmínku stojí ještě neinvestiční transfery obyvatelstvu, které dříve představovaly

7 – 8 % běžných výdajů, avšak po uskutečnění již zmiňované změny agendy výplaty sociálních dávek, je jejich zastoupení zanedbatelné.

Příloha č. 19 zachycuje mimo jiné vývoj bilance hospodaření rozpočtů ÚSC. V porovnání se státním rozpočtem je na první pohled patrné mnohem vyrovnanější hospodaření. V letech 2005 – 2008 je rovněž vidět pozitivní vliv ekonomické situace a prudký propad v krizovém roce 2009. Vznik krajských samospráv, reorganizace veřejné správy a postupné nastavování optimálního modelu financování územních celků se odrazilo na poněkud rozkolísaném a povětšinou záporném výsledku hospodaření v letech 2001 – 2007. Několikrát došlo v různé intenzitě ke změnám rozpočtového určení daní a objemu poskytovaných dotací ze SR. Je nutné si uvědomit, že nalézt správný mix, který jednak dostatečně pokryje potřeby samospráv a zároveň nepovede k přeřinancování a tím k nadměrnému zatížení státního rozpočtu, byl nelehký úkol. Vykázaný schodek ve výši 15 mld. Kč může svědčit o tom, že podmínky jsou vzhledem ke stávajícím možnostem veřejných rozpočtů nastaveny příliš velkoryse a v neprospěch státního rozpočtu. Otázkou samozřejmě zůstává, zda územní celky nehopodaří se svěřenými prostředky zodpovědněji a šetrněji než stát.

5.5 Státní fondy

Zřízením Státního fondu dopravní infrastruktury v roce 2001, do něhož byl každoročně od počátku jeho existence alokován největší objem finančních prostředků v rámci státních účelových fondů, nabyla tato složka veřejných financí na významu. Doposud nejvíce prostředků bylo soustředěno v roce 2009, kdy objem příjmů dosáhl 141 mld. Kč, z čehož na SFDI připadalo 83 mld. Kč a na Státní zemědělský a intervenční fond 40 mld. Kč (příloha č. 23). S příchodem úsporné politiky vlády však byly příjmy již v roce 2010 nižší a tento trend pokračoval až do konce sledovaného období, kdy objem prostředků dosáhl 94 mld. Kč. Škrty se dotkly především SFDI (46 mld. Kč), SZIF (2 mld. Kč) spíše okrajově. V cenách roku 2001 pak dosáhly příjmy 80,5 mld. Kč a byly tak reálně o 56,9 % vyšší. Celkový vývoj byl ovlivněn především výraznou orientací vlády na oblast dopravní infrastruktury, realizací Společné zemědělské politiky po vstupu do EU a postupným navyšováním transferů získávaných z rozpočtu EU na financování jednotlivých programů. Od roku 2003 se tak pohyboval podíl příjmů SFDI a SZIF na příjmech všech fondů okolo 90 % (75% v roce 2001), přičemž nebyly výjimkou ani roky, kdy přesáhl hranici 95 %.

Zdroje k financování aktivit SFDI prošly v průběhu analyzovaného období určitou změnou. Celkově přijal fond na dotacích z privatizačních příjmů vedených mimo bilanci státního rozpočtu 190 mld. Kč, z toho drtivá většina proběhla v rozmezí let 2001 až 2008 (174 mld. Kč). Průměrná dotace tak v tomto období činila téměř 25 mld. Kč ročně. Výpadek byl nahrazen transfery ze státního rozpočtu, které byly ze začátku nulové či v řádu miliard Kč (1 mld. v roce 2005), a které se zvýšily až na 48 mld. v roce 2010. Poté klesly na 23 mld. Kč v roce 2013. Zde stát využíval možnosti získání prostředků z rozpočtu EU v rámci operačního programu Doprava, bez nichž by pravděpodobně nebylo možné dosáhnout takových objemů. Významnou část příjmů fondu tvoří daňové příjmy (16,5 mld. Kč v roce 2013), a to i po snížení podílu na výnosech z daně z minerálních olejů z roku 2005, kdy poklesly o 6 mld. Kč. Poměrně rychle však byla tato ztráta kompenzována výnosy z mýtného (nedaňový příjem). Přestože v jednotlivých letech výdaje převýšily i poměrně výrazně příjmy a naopak, za celé období se téměř rovnají. Profinancováno bylo v letech 2001 – 2013 celkem 725 mld. Kč. Rozhodující činnost Státního zemědělského a intervenčního fondu spočívá v zajištění a rozdělení alokovaných finančních prostředků určených na SZP na území ČR. Hlavní příjem fondu představoval transfer ze státního rozpočtu, přičemž tomu tak bylo i před vstupem do EU. Zatímco v roce 2001 se jednalo pouze o 4,2 mld., v roce 2013 to bylo téměř 40 mld. Kč. Zásahu na navýšení mají především dotace z rozpočtu EU, neboť v posledních letech dosahoval jejich objem okolo 30 mld. Kč (17 mld. Kč v roce 2005). Při klesajících dotacích z národních zdrojů se podíl financování SZP z peněz EU vyšplhal již na více než 85 %.

5.6 Systém veřejného zdravotního pojištění

Struktura systému veřejného zdravotního pojištění nedoznala v průběhu sledovaného období z hlediska nastavení nikterak zásadních změn. Z pohledu poskytovatelů zdravotní péče zůstal systém po výdajové straně finančně poddimenzovaný, zatímco zdravotní pojišťovny požadovaly vyšší regulaci výdajů. Tyto tendence se objevovaly v různé intenzitě v závislosti na momentálních okolnostech. Přestože tato složka veřejných financí nevykazovala nikdy příliš vysoký schodek či dluh, riziko deficitu a prodlužování doby úhrad za zdravotní péči se vznášelo nad systémem s výjimkou let 2007 a 2008 prakticky po celou dobu. Nejvíce problémů s hospodařením měla Všeobecná zdravotní pojišťovna. Tato největší pojišťovna v ČR se z hlediska clientského portfolia vyznačovala vysokým podílem klientů s nákladnou zdravotní péčí. Růst objemu závazků po splatnosti a zpoždování plateb přiměl vládu vícekrát

k mimořádným opatřením. Především šlo o postoupení pohledávek pojišťoven na Českou konsolidační agenturu ve výši 3 mld. Kč v roce 2003 (z toho 0,9 mld. Kč uhrazeno v roce 2004) nebo obdobné postoupení v celkové sumě 4 mld. Kč v roce 2001. Další způsob stabilizace systému, který stát uplatnil, bylo navýšení platby pojistného státu za tzv. státní pojištěnce. Tyto pojištěnci totiž po celou dobu tvořily více než 50 % z celkového počtu pojištěných osob v ČR. Citelné navýšení platby v 1. čtvrtletí roku 2006 přineslo dodatečných 9 mld. Kč.

Tabulka č. 11: Změny příjmů a výdajů systému veřejného zdravotního pojištění (reálně)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996
Celkové příjmy	3,3%	9,7%	18,0%	23,7%	3,3%	3,6%	77,0%
z toho:							
<i>Sociální příspěvky (pojistné)</i>	2,4%	9,2%	15,2%	26,8%	3,6%	3,8%	75,9%
Celkové výdaje	-0,7%	10,8%	17,5%	12,0%	16,7%	-0,8%	67,8%
z toho:							
<i>Transfery poskytovatelům</i>	-0,2%	11,6%	17,6%	12,3%	16,0%	0,3%	71,2%
<i>Mzdy</i>	-4,2%	14,0%	11,5%	14,5%	19,5%	-10,4%	49,3%

Zdroj: ČNB, SZÚ, vlastní výpočty

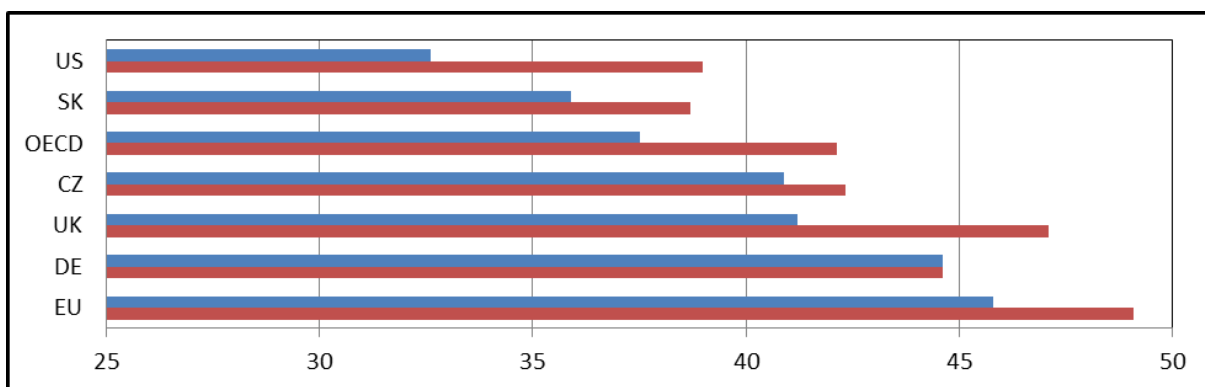
Pro dynamiku příjmů z pojistného je jako v případě pojistného na sociální zabezpečení (stejný vyměřovací základ) rozhodující vývoj objemu mezd. Na rozdíl od sociálního pojištění však hrají roli již zmíněné platby státu, které představují 20 – 25 % celkových příjmů systému. Je tak vidět poměrně významný nepoměr mezi „standardními“ a státními pojištěnci, kdy méně než polovina účastníků přináší 75 – 80 % příjmů. Obdobně jako u ostatních výnosů, které mají charakter spíše daně, se projevily důsledky ekonomických problémů na konci 90. let a v období po roce 2008. V jednotlivých časových úsecích však nikdy nedošlo k reálnému poklesu. Pokud jde o výdajovou stranu, zpravidla pojišťovny přistoupily k jejich omezení (1997 – 1998, 2011 – 2013). Netypické bylo v tomto ohledu období 2008 – 2010, kdy výdaje výrazně předběhly příjmy. Zásadou vývoje v období předcházejícím, kdy stát podstatně navýšil platbu za státní pojištěnce, mohly pojišťovny čerpat rezervy vytvořené z přebytků hospodaření. V kombinaci s vysokou dynamikou růstu mezd vzrostly příjmy pojišťoven za období 2005 – 2007 reálně o 24 %, pojistné dokonce o 27 %. Měsíční platba státu se v témže období zvedla po očištění o růst cenové hladiny o 38 %. V roce 2007 a v předkrizovém roce 2008 dosáhl přebytek hospodaření za pouhé dva roky 28 mld. Kč. Nutno podotknout, že

časová řada nebyla jako jediná v případě pojistného na zdravotní pojištění ovlivněna změnou sazeb. V souhrnu veřejné výdaje na zdravotnictví z titulu transferů zdravotních pojišťoven poskytovatelům zdravotní péče (67 %) vzrostly více než hrubý domácí produkt (46 %), v důsledku čehož posílily vzhledem k HDP. Podkladová data je možné nalézt v příloze č. 25.

5.7 Mezinárodní porovnání

Česká republika se v evropském kontextu (členské země EU) řadí spíše ke státům s nižší než průměrnou úrovní ukazatele poměru celkových příjmů a výdajů k hrubému domácímu produktu. V roce 2013 dosahovaly příjmy 40,9 % HDP, průměr za Evropskou unii činil 45,8 %. Nejinak tomu bylo u výdajů, kde podíl na HDP dosáhl 42,3 %, v EU pak 49,1 %.

Graf č. 11: Příjmy a výdaje veřejných rozpočtů v roce 2013 (% HDP)

Zdroj: Eurostat, OECD, vlastní zpracování

Uvedené hodnoty rovněž naznačují poměrně vysoký schodek veřejných financí v členských zemích Unie, což ukazuje, že problémy s deficitním hospodařením a vysokým zadlužením ještě nejsou zdaleka zažehnány. V případě, že by v brzké době došlo k výraznějšímu poklesu ekonomického výkonu, je velmi pravděpodobný propad bilance do hlubokého schodku. Navíc by takový stav veřejných financí neumožňoval či velmi ztížil provádění účinné fiskální politiky s cílem podpořit ekonomiku. V celosvětovém měřítku byla v roce 2013 pozice České republiky spíše průměrná. Ze skupiny zemí, jež byly vybrány k porovnání, byl význam veřejného sektoru nižší na Slovensku a Spojených státech. V USA jde o dlouhodobý stav, daný společensko – ekonomickým prostředím, na Slovensku došlo ke snížení v souvislosti s uskutečněnými reformami po roce 2001. V posledních letech je však patrný obrat a podíl příjmů a výdajů měl rostoucí trend. Naopak vyšší poměr k HDP vykazovalo tradičně

Německo. Na rozdíl od Velké Británie, kde bylo možné zaznamenat určité zvyšování podílu, se ukazatelé po celou dobu udržovaly v zásadě na stejné úrovni (příloha č. 26).

Tabulka č. 12: Daňové příjmy a sociální příspěvky v roce 2012 (% HDP)

	CZ	DE	SK	UK	US	EU
Daně a sociální příspěvky	35,0	39,4	28,5	36,8	24,3	39,9
Daně celkem	19,4	23,6	15,8	28,9	18,9	26,8
Daně - zboží a služby	11,8	10,7	9,2	11,9	4,4	11,3
<i>Daň z přidané hodnoty</i>	7,2	7,3	6,1	7,3	1,9*	7,1
<i>Daně spotřební</i>	4,0	2,6	3,0	3,0	1,0	2,7
Daně - příjmy	7,1	11,7	5,3	12,5	11,6	12,0
<i>Daně z příjmu FO</i>	3,8	8,9	2,6	9,7	9,0	9,5
<i>Daně z příjmu PO</i>	3,3	2,7	2,4	2,7	2,6	2,5
Sociální příspěvky	15,6	15,8	12,6	7,8	5,4	13,0

Zdroj: Eurostat, OECD

**daň z prodeje (sales tax)*

Často používané kritérium k porovnání míry zdanění představuje složená daňová kvóta. Vzhledem k tomu, že daňové příjmy tvoří obvykle rozhodující část celkových příjmů, nebude překvapivé, že výše uvedená charakteristika stavu a vývoje platí rovněž pro tento ukazatel. Za větší pozornost však stojí ukazatelé, kteří vzniknou po rozkladu složené kvóty na čistě daňové příjmy a sociální příspěvky. Z tabulky č. 12 je na první pohled zřejmý vysoký podíl sociálních příspěvků v České republice, Německu a na Slovensku. Tradiční a v mnoha ohledech podobné důchodové systémy jsou v těchto zemích postaveny na financování důchodových dávek z pojistného na sociální zabezpečení. Z daní jsou kryty případné schodky systému. Jejich konstrukce však znamená vysokou výdajovou položku a také vysoké zdanění mezd. Například německý penzijní systém však v porovnání s českým vykazuje mnohem nižší závislost penzistů na státním důchodu. V posledních 15 letech proběhly v uvedených státech v souvislosti s demografickým vývojem parametrické úpravy systémů, na Slovensku a v Německu však šly s reformním úsilím dále. Ve Velké Británii a především ve Spojených státech si penzisté zabezpečují příjmy do značné míry ze soukromých zdrojů (komerční pojištění apod.). Vývoj ukazatelů zachycuje příloha č. 27.

Rozhodující část daňových příjmů tvoří ve všech zemích dvě hlavní skupiny daní, a to daně z příjmů a daně uvalované na zboží a služby. V USA a ve Velké Británii představovalo v roce 2013 jejich inkaso přibližně 85 % celkového daňového výnosu, v ostatních státech se jednalo o 95 %. Relativně vyšší zastoupení zdanění zboží a služeb je charakteristické pro Slovensko a Českou republiku (60 – 65 %), naopak na velmi nízké úrovni se pohybuje ve Spojených

státech (25 %). Z hlediska struktury této skupiny připadá cca 25 – 30 % na daně spotřební a okolo 65 % na daň z přidané hodnoty. Ve Spojených státech není DPH součástí daňového systému, nicméně náleží do něj jiný druh daně – daň z prodeje (45 %). O něco méně než polovinu celkových daňových příjmů zaujímají příjmové daně v Německu a ve Velké Británii. V USA dosahuje jejich podíl 60 %, naopak v ČR a na Slovensku pouze asi 35 %. Zdanění příjmů fyzických osob představuje zhruba 50 % celkového výnosu daní z příjmů v ČR a na Slovensku, v ostatních zemích je to 80 %.

Z provedené analýzy tak vyplývá poměrně výrazná odlišnost struktury amerického daňového mixu. Typické je především nízké zatížení zboží a služeb. V porovnání s evropskými zeměmi se vyznačuje také významným podílem jiných typů daní v rámci skupiny daní ze zboží a služeb. Nejvíce se v tomto ohledu přibližuje Spojeným státům britský daňový systém. Kromě menší závislosti na výnosech z daní náležejících do dvou hlavních skupin, je nezbytné zdůraznit výrazně nižší úroveň sociálních příspěvků. Českému daňovému systému se nejvíce podobá slovenský systém. Jde však vzhledem k dřívější existenci společného státu, ekonomické provázanosti a obecné společensko-kulturní podobnosti o nepříliš překvapivou záležitost. Oba se státy se tak především liší mírou zdanění, resp. úrovní složené daňové kvóty. Německo má společné znaky jak s Velkou Británií (zdanění příjmů, resp. příjmů FO), tak s ČR a Slovenskem (sociální příspěvky). Podíly jednotlivých daní a skupin daní včetně jejich vývoje zachycuje příloha č. 28 a 29.

Tabulka č. 13 zachycuje relativní vyjádření objemu vybraných vládních výdajů (klasifikace COFOG) vzhledem k hrubému domácímu produktu. Silně podprůměrné jsou v porovnání s bohatšími státy i s průměrem EU sociální výdaje v České republice a na Slovensku. Vyšší úroveň výkonu ekonomiky umožňuje v Německu a ve Velké Británii vynakládat větší objem prostředků do sociální oblasti. Stejně tak proces stárnutí populace je v obou státech poněkud dále nežli v případě ČR a Slovenska, z čehož vyplývá početnější zastoupení osob v postproduktivním věku a rozsáhlejší výdaje na důchodové dávky. V případě Velké Británie je nižší podíl způsoben konstrukcí zdejšího systému, který méně spoléhá na státní penze. Poměrně vyrovnaná situace panuje u vládních výdajů na zdravotnictví a vzdělání, ačkoliv Slovensko je na tom poněkud hůře a Velká Británie naopak lépe. Z méně nákladných položek představují armádní výdaje 1 – 2 % HDP a výdaje k zajištění vnitřní bezpečnosti okolo 2 % HDP. Na těchto číslech je vidět, jak marginální roli v rámci celkového objemu výdajů zastávají v současnosti tradiční funkce státu (armáda, vnitřní pořádek). Výdaje související

s obsluhou dluhu závisí vedle dosažených podmínek na finančních trzích rovněž na jeho celkové výši, a proto není překvapivé, že státy s vyšší dluhovou kvótou jsou nuceny vynakládat vyšší náklady na dluhovou službu (Německo, Velká Británie).

Tabulka č. 13: Vládní výdaje v roce 2012 (klasifikace COFOG, % HDP)

	CZ	DE	SK	UK	EU
Zdravotnictví	7,8	7,0	6,2	8,0	7,3
Vzdělání	4,8	4,3	3,8	6,1	5,3
Sociální ochrana	13,8	19,4	12,1	18,0	19,9
<i>z toho: Důchody</i>	8,3	9,4	8,0	8,1	9,7
Armáda	0,9	1,1	1,0	2,4	1,5
Vnitřní bezpečnost	1,8	1,6	2,4	2,4	1,9
Dluhová služba	1,6	2,5	1,8	3,0	2,7

Zdroj: Eurostat

Často užívaným ukazatelem, který slouží k porovnání míry zadluženosti, je poměr veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu. Z tohoto hlediska patří Česká republika k zemím s poměrně nízkým zadlužením. Příčinou však nebylo dobré hospodaření, nýbrž nízká počáteční úroveň. V roce 1996 dosahoval dluh pouhých 12 % HDP. V porovnání se Slovenskem, které mělo podstatně horší počáteční podmínky (31 % HDP), se rozdíl v úrovni zadlužení podstatně snížil a v roce 2013 byl dluh pouze o 9 p.b. nižší. Přitom ještě v 2. pol. 90. let se dluh v důsledku politiky a kroků tehdejší slovenské vlády dostal až k 50 % HDP, tj. o 32 p.b. více než v ČR (2000). Zásluhou pozdějších reforem a silného ekonomického růstu se poměr dluhu k HDP podstatně snížil a v roce 2008 byl dokonce nepatrně nižší než v ČR. Přestože nebylo nutné v České republice i na Slovensku realizovat masivní podporu finančního trhu, tak jako v některých zemích, došlo i tak v důsledku ekonomické krize k poměrně prudkému zvýšení podílu dluhu na HDP.

Nutno podotknout, že relativně nízké zadlužení obou zemí nemusí být zárukou udržitelnosti veřejných financí a porovnání s několikanásobně ekonomicky silnějšími státy může být zavádějící. Podmínky velkých ekonomik jsou neporovnatelně příznivější, nežli v případě malých ekonomik. Příkladem může být například vnímání investorů, kdy Spojené státy (dluh přes 100 % HDP) nebo Německo dosahují na finančních trzích lepších podmínek, pokud jde o požadovaný výnos jejich dluhopisů. Přesto rozhodně nelze říci, že vysoké zadlužení není pro tyto země rizikové, případně, že pro malé státy musí nutně vyšší úroveň dluhu znamenat problémy. Je však důležité mít na paměti, jak dokázala nedávná hospodářská krize, že obrat ve vývoji může nastat velmi rychle a dopad na veřejné finance může být poměrně dramatický.

5.8 Podpora soukromého sektoru

Investiční pobídky

Po dobu existence agentury Czechinvest (vznik 1998) bylo do konce 1. poloviny roku 2014 udělena investiční pobídka 911 projektům s úhrnnou hodnotou investice 735 mld. Kč a příslibem vzniku 166 tis. pracovních míst. Nejvíce pracovních míst mělo vzniknout v Ústeckém kraji (26 tis.), Středočeském (23 tis.) a Moravskoslezském (21 tis.). Nejvyšší úhrnná hodnota investic byla dosažena v kraji Středočeském (124 mld. Kč), Ústeckém (116 mld. Kč) a Moravskoslezském (110 mld. Kč). Celková suma příslibu veřejné podpory činila 221 mld. Kč. Ve skutečnosti však bylo na slevách na dani z příjmu právnických osob, hmotné podpoře za účelem vytvoření pracovního místa a dalších pobídkách čerpáno doposud 35 mld. Kč. Příčiny nevyčerpání lze hledat zejména v nesplnění podmínek pro uplatnění pobídky či neúplné uskutečnění daného projektu.

Atraktivitu investičních pobídek pro potenciální investory zcela jistě poznamenalo nařízení EU o snížení maximální veřejné podpory z 50 % uznatelných nákladů na 40 % (2007). Rovněž v souvislosti s ekonomickou krizí a poklesem investiční aktivity tak v letech 2008 – 2012 poklesla roční průměrná výše investic na 28 mld. Kč. Přitom v období 2001 – 2007 činila tato hodnota 55 mld. Kč. Po novelizaci zákona o investičních pobídkách, které mimo jiné posunulo hranici možnosti uplatnění daňových prázdin z 5 na 10 let, vzrostl průměr na 81 mld. Kč/rok. Nutno podotknout, že rozhodování investorů ovlivňuje blížící se snížení maximální míry veřejné podpory.

Podpora exportu

Česká exportní banka v roce 2013 poskytla na základě nových smluv vývozní úvěry v objemu 8,5 mld. Kč. Společně se staršími smlouvami bylo čerpáno 20 mld. Kč. Ukazatel stavu jistin úvěrů činil 82 mld. Kč, přičemž celková bilanční suma dosáhla 95 mld. Kč. Exportní garanční a pojišťovací společnost uzavřela v roce 2013 nové pojistné smlouvy s celkovým krytím 63 mld. Kč. Její angažovanost tak již přesáhla hranici 230 mld. Kč.

Exportní strategie vlády a nepříznivá hospodářská situace vedly v posledních letech k prohloubení významu obou institucí v rámci podpory exportu. Za tímto účelem došlo od roku 2007 z prostředků státního rozpočtu k posílení vlastního kapitálu společností dohromady o 10 mld. Kč. Razantní nárůst obchodní aktivity je patrný při porovnání hodnot z roku 2013 a z roku 2007, kdy suma úvěrů a poskytnutých záruk ČEB dosahovala 56 mld. Kč a celková

hodnota pojistných krytí EGAP pouze 89 mld. Kč. Je však nutné si uvědomit, že stát poskytuje každé z institucí záruku, která v případě EGAPu činí 280 mld. Kč a v případě ČEBu 130 mld. Kč. Vzhledem k rizikovému charakteru jejich portfolií by tak mohly případné realizace záruk představovat významnou fiskální zátěž pro státní rozpočet. Ostatně již v průběhu roku 2013 čerpala Česká exportní banka v souvislosti s tvorbou opravných položek k ohroženým pohledávkám (2,6 mld. Kč) nárok na dotaci v částce 1,2 mld. Kč.

Operační program Podnikání a inovace

Výdaje kapitoly Ministerstva průmyslu a obchodu související s operačními programy dosáhly v roce 2013 celkového objemu 14,9 mld. Kč, z čehož na spolufinancování ze státního rozpočtu připadlo 2,2 mld. Kč. Za programové období 2007 – 2013 bylo z celkové alokace operačního programu Podnikání a inovace ve výši 100,4 mld. Kč ke konci roku 2013 proplaceno na účty příjemců 54,8 mld. Kč (z toho 8,5 mld. Kč prostředky SR). Skupina malých a středních podnikatelů přijala 9 mld. Kč.

Společná zemědělská politika

Za určitý druh podpory soukromého sektoru lze považovat rovněž dotace z titulu Společné zemědělské politiky. V roce 2013 bylo vyplaceno dohromady 36,7 mld. Kč, z čehož 3,9 mld. Kč plynulo ze státního rozpočtu. Objem přímých plateb dosáhl 23,6 mld. Kč (0,5 mld. Kč SR), v rámci programu rozvoje venkova se jednalo o 12,6 mld. Kč (3,3 mld. Kč SR), zbytek ve výši 0,5 mld. Kč se týkal společné organizace trhu. Za celé programovací období 2007 – 2013 se podařilo získat z rozpočtu EU 147 mld. Kč, což spolu s 21 mld. Kč ze státního rozpočtu znamenalo podporu v objemu 168 mld. Kč (příloha č. 24). V sektoru zemědělství je možné od roku 2000 uplatňovat vratky na dani z minerálních olejů z tzv. zelené nafty. V roce 2013 bylo žadatelům, kteří splnili podmínky, vráceno 1,7 mld. Kč.

Subjekty soukromého sektoru získávaly finanční prostředky na projekty nejen v rámci operačního programu Podnikání a inovace, ale i v rámci dalších (např. Lidské zdroje a zaměstnanost). Celková dosud proplacená částka činila ke konci roku 2013 v rámci programového období 2007 – 2013 90 mld. Kč (včetně OP Podnikání a inovace). Nutno podotknout, že tato částka ještě není konečná. Z ostatních podpor stojí za zmínku také činnost Českomoravské záruční a rozvojové banky, která se mimo jiné zaměřuje na poskytování úvěrů a záruk pro malé a střední podnikatele.

5.9 Perspektivy veřejných financí

Tabulka č. 14 ilustruje výsledky intervalového odhadu (95% interval spolehlivost) vývoje příjmů a výdajů vládního sektoru (ESA95) a příjmů a výdajů státního rozpočtu (hotovostní princip) na období 2014 – 2016.

Tabulka č. 14: Predikce vývoje příjmů a výdajů vládního sektoru a SR v letech 2014 - 2016

	2014	2015	2016
Příjmy veřejných financí – dolní hodnota intervalu	1 500,5	1 515,1	1 523,1
Příjmy veřejných financí – bodový odhad	1 646,1	1 674,5	1 700,0
Příjmy veřejných financí – horní hodnota intervalu	1 791,7	1 833,9	1 876,6
Výdaje veřejných financí - dolní hodnota intervalu	1 601,9	1 609,7	1 610,1
Výdaje veřejných financí - bodový odhad	1 754,2	1 776,6	1 795,1
Výdaje veřejných financí - horní hodnota intervalu	1 906,6	1 943,4	1 980,0
Schodek veřejných financí – bodový odhad	-108,1	-102,1	-95,1
Příjmy státního rozpočtu - dolní hodnota intervalu	956,3	949,6	935,2
Příjmy státního rozpočtu - bodový odhad	1 099,3	1 109,5	1 116,3
Příjmy státního rozpočtu - horní hodnota intervalu	1 242,3	1 269,3	1 297,4
Výdaje státního rozpočtu - dolní hodnota intervalu	1 106,4	1 102,8	1 091,8
Výdaje státního rozpočtu - bodový odhad	1 213,9	1 223,0	1 228,0
Výdaje státního rozpočtu - horní hodnota intervalu	1 321,5	1 343,3	1 364,2
Schodek státního rozpočtu - bodový odhad	-114,6	-113,5	-111,7

Zdroj: vlastní výpočty

Ukazatel schodku byl dopočítán z hodnot bodového odhadu. Jako nejvhodnější byla zvolena kvadratická trendová funkce. Dosahované hodnoty indexu determinace a MAPE svědčí o velmi dobrém zachycení trendu. Podle indexu determinace lze dovodit, že model vysvětluje z 98 % kolísání časové řady, pouze u příjmů státního rozpočtu je to 94 % (příloha č. 35). Ukazuje se, že k dosažení vyrovnané bilance hospodaření vládního sektoru ve střednědobém horizontu (tři roky) budou nezbytné vnější zásahy, jak na příjmové, tak výdajové straně.

Očekávaný vývoj rozhodujících makroekonomických veličin je čerpán z makroekonomické predikce Ministerstva financí a zachycen v příloze č. 38. Hlavním cílem je přiblížit se nulovému schodku státního rozpočtu v roce 2016. Jak vyplývá z analýz, tak právě bilance státního rozpočtu nejvíce přispívá k nevyrovnanému hospodaření veřejných financí. Za výchozí podmínku je stanoveno, že opatření na příjmové straně nepovedou ke zvýšení složené daňové kvóty o více než 1 p.b. Je totiž nutné počítat s tím, že růst objemu vybraných daní za účelem snížení schodku povede ke zpomalení dynamiky HDP (např. simulace fiskálních šoků v modelu HUBERT Ministerstva financí).

První problémovou oblast, která nabízí možnost posílení příjmů, představuje nerovnoměrná úroveň zdanění osob samostatně výdělečně činných v porovnání s osobami v zaměstnaneckém poměru. Na toto téma se vede diskuse na politické scéně i ve společnosti poměrně dlouhou dobu. Po zrušení minimálního základu daně z příjmu od roku 2008 se rozdíl navíc dále prohloubil. Například průměrný odvod na sociální pojištění OSVČ je trvale 3,5x nižší než platba, kterou odvede zaměstnanec a jeho zaměstnavatel dohromady. Nízké odvody a zjevně výhodnější podmínky individuálních podnikatelů již nelze v takovém rozsahu obhájit argumenty, jež poukazují na vyšší ochranu zaměstnanců, vyšší individuální odpovědnost OSVČ apod. Přesto není záměrem ohrozit drobné živnostníky, a proto návrh spočívá pouze v postupném navyšování procentního podílu ze zisku při určení vyměřovacího základu sociálního pojištění na 60 % v roce 2014 a v letech 2015 a 2016 pak na 65 %, resp. 70 %, včetně tomu odpovídajícího zvýšení minimálního základu.

Navzdory možnému vlivu na motivaci poplatníků s vyššími příjmy, se další návrh dotýká daně z příjmu fyzických osob, a to směrem k zdůraznění principu platební schopnosti a obnovení progresivního zdanění. Stávající solidární daň u ročních příjmů nad 1,2 mil. Kč by tak zůstala trvalým opatřením (dle legislativy platí do konce r. 2015) s tím, že by došlo ke zvýšení sazby nebo posunu hranice k nižší úrovni příjmů (např. 0,6 mil. Kč), popřípadě kombinací obou způsobů tak, aby bylo dosaženo posílení příjmů o cca 5 mld. Kč. Zřejmě ale bude nutné nakonec zavést klasickou klouzavě progresivní stupnici o 3 sazbách a rozložit zatížení mezi více poplatníků.

U daní nepřímých byl v předcházejících letech prostor do značné míry vyčerpán. Dolní sazba daně z přidané hodnoty je v současnosti třikrát vyšší, než tomu bylo v roce 2007, a i vzhledem k opatřením, která budou definována na výdajové straně (nízké valorizace důchodů), nelze další zvyšování připustit. Klesající spotřeba PHM, poměrně vysoké ceny PHM, vývoj inkasa v posledních letech a možné dopady na odvětví dopravy představují argumenty proti růstu sazeb výnosově nejsilnější spotřební daně – z minerálních olejů. V tomto ohledu stojí za pozornost spíše nižší sazby alternativních paliv, jimiž jsou substituovány tradiční pohonné hmoty. Zvýšení by se naopak mělo dotknout daně z tabáku, a to zejména cigaret. V roce 2014 by se mělo jednat o nárůst v průměru 0,2 Kč/cigareta, o rok později 0,1 Kč/cigareta.

Tabulka č. 15: Vývoj příjmů, výdajů a schodku SR po zohlednění návrhů (v mld. Kč)

	Příjem SR	Výdaje SR	Důchodové dávky	Kapitálové výdaje	Ostatní výdaje	Schodek	Vliv opatření	Konečný schodek
2014	1131,2	1198,0	392,4	107,3	698,3	-66,8	21,5	-45,3
2015	1174,2	1223,3	402,2	112,3	708,8	-49,1	30,5	-18,6
2016	1217,6	1249,0	412,2	117,3	719,4	-31,4	33,0	1,6

Zdroj: vlastní výpočty

Na výdajové straně by nemělo jít o plošné škrty, nýbrž spíše o regulaci výdajů. Odhadovaný vývoj ekonomiky počítá s meziročním růstem nominálního HDP slabě pod 4 % a při jisté míře zjednodušení lze očekávat, že při ponechání stávajícího stavu legislativy, se budou příjmy vyvíjet podobně. Maximální meziroční nárůst výdajů je tak stanoven na 1,5 %. V rámci jednotlivých položek sice může docházet i k vyššímu růstu, avšak musí být nahrazen úsporami u jiné položky. Jedinou výjimku představují důchody, kde je limit určen na 2,5 % a kapitálové výdaje, které jsou posíleny každý rok vždy o 5 mld. Kč. Výdaje na důchody by tak měly stoupnout v průběhu let 2014 – 2016 o 7,7 % při predikovaném růstu počtu starobních důchodců o 1,7 %, u ostatních typů důchodů by měl počet příjemců stagnovat.

Poslední oblastí je otázka financování územních celků. Vývoj naznačuje, že je systém nastaven v neprospěch státního rozpočtu. Opatření je možné realizovat jednak omezením transferů územním rozpočtům a jednak zvýšením podílu státního rozpočtu na výnosech daní. Pozice státního rozpočtu by se měla zlepšit o 10 mld. Kč v roce 2014, v následujících letech o 15 mld. Kč. Jako dílčí kompenzace budou zvýšeny sazby daně z nemovitosti o 20 % (+ 2 mld. Kč). Navíc je nutné podotknout, že úpravou koeficientů mohou obce výnos z daně dále navýšit. Výše uvedená úprava daně z příjmu FO by měla přinést do územních rozpočtů okolo 1 mld. Kč. Vzhledem k dosaženému přebytku hospodaření územních rozpočtů (15 mld. Kč) v roce 2013, lze očekávat, že konečná bilance by měla zůstat kladná nebo vyrovnaná. Přesto je v prvním roce opatření mírnější tak, aby bylo možné jej v závěru roku vyhodnotit. Dluh místní vlády činí 110 mld. Kč, přičemž stav bankovních účtů územních celků se pohybuje okolo úrovně 100 mld. Kč a ani v tomto ohledu tak není situace riziková.

Opatření jsou sestavena záměrně konzervativně. Primárním cílem je přiblížení se vyrovnanému hospodaření veřejných rozpočtů, nikoliv provedení rozsáhlých změn, jejichž výsledné dopady na ekonomiku a veřejné finance lze vždy jen odhadovat. Po častých novelizacích daňových zákonů, které probíhaly minimálně od roku 2008, je možné se

domnívat, že ekonomické subjekty uvítají stabilitu prostředí. Většina úprav obvykle přináší administrativní náklady a při jejich nadměrné frekvenci a bez jasné koncepce budoucího vývoje subjekty znejišťují. Návrh tedy předpokládá uchování stavu účinné legislativy z roku 2013 a prodloužení období, kdy nejsou aplikovány příjmové stropy na zdravotní pojištění, minimálně do začátku roku 2017. Především je nutné poukázat na změny daně z příjmu, které by měly začít platit od začátku roku 2015, a jejichž účinnost by bylo vhodné minimálně odložit. Konečný efekt v daňové oblasti poněkud, i když nijak výrazně, naruší trend posilování nepřímých daní ve prospěch přímého zatížení, jež je velmi často spojováno s distorzemi. Například v analýze V. Izáka (2011) však měly poněkud vyšší negativní účinek na ekonomický výkon naopak daně nepřímé. Opatření navíc nejsou nijak hluboká, tudíž by nemělo docházet k výraznějším záporným vlivům na ekonomiku. Rovněž by měly být posíleny produktivní výdaje státního rozpočtu (investice), a to vždy o 5 mld. Kč ročně.

Poslední část této kapitoly se bude věnovat veřejným financím spíše z dlouhodobého hlediska. Z pojistně-matematické zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí o důchodovém pojištění vyplývá, že po uskutečnění parametrických změn v systému (věk odchodu, úprava invalidních důchodů) vypadá situace z hlediska dlouhodobé udržitelnosti mnohem příznivěji, než tomu bylo v dřívějších projekcích. Aktualizovaná projekce důchodové komise při MPSV, která zohledňuje příznivý vliv dopadů změn nastavení invalidních důchodů na počet příjemců dávky, předpokládá postupné snižování schodku, přičemž vyrovnané bilance by měl systém dosáhnout přibližně v roce 2025 a do mírného deficitu (max. 0,5 % HDP) by se měl dostat až okolo roku 2050, bez výraznějších známek jeho prohlubování. Citlivostní analýzy komise navíc ukazují, že nijak drastické úpravy poskytují prostor pro další zlepšení bilance. Například zvýšení sazby pojistného o 2 p.b. vylepšuje saldo systému trvale o 0,6 p.b. HDP. Na druhou stranu je nutné upozornit, že stávající nastavení povede k postupnému zhoršování náhradového poměru důchodu v relaci k průměrné hrubé mzdě (ze 41 % na 36 %) a k zvýšení podílu starobních důchodců ohrožených chudobou z nynějších 6 % na 20 %. Za rizikový lze v projekci považovat předpoklad udržení stabilizovaného počtu invalidních důchodců. S prodlužujícím věkem odchodu do starobní penze totiž panuje nejistota v otázce poklesu pracovní schopnosti ve vysokém věku, a to i přes prodlužující se průměrný věk dožití a vysokou úroveň zdravotní péče. Fiskální riziko rovněž představuje vývoj výdajů na zdravotnictví a na další služby pro seniory zajišťované státem. V roce 2060 by měl jejich počet dosáhnout 2,8 mil. osob.

Navzdory uvedeným nejistotám lze však konstatovat, že stávající situace poskytuje politické reprezentaci dostatek času k dalším zpřesňujícím analýzám a k nalezení širokého konsenzu v otázce dalších změn parametrů systému nebo zavedení II. pilíře. Zkušenosti ze zahraničí (Slovensko, Polsko) a koneckonců i z České republiky naznačují, že bez společenské shody existuje poměrně vysoká pravděpodobnost budoucích zásahů nebo úplného zrušení reformy. Každý typ důchodového systému přináší rizika, bez ohledu na to, zda se jedná o státní průběžné financovaný či systém, který nechává odpovědnost za zabezpečení ve stáří především na každém jedinci. Polský příklad ukazuje, že ani určitá kombinace nemusí být bez problémů. V nedávné době byl totiž v Polsku přijat zákon, podle něhož by mělo dojít k převodu poloviny prostředků alokovaných v penzijních fondech zpět do státního systému, a to za účelem snížení jeho deficitu a eliminace z toho plynoucích negativních dopadů na veřejné finance.

V obecné rovině by měla být nalezena shoda, jaký model veřejného sektoru bude uplatňován v České republice. Musí být jasně deklarováno, které služby a v jakém rozsahu budou zajišťovány a poskytovány prostřednictvím veřejného sektoru. V návaznosti na to pak musí být zajištěny dostatečné zdroje. Nelze zabezpečovat rozsáhlý sociální stát při nízké úrovni zdanění (alespoň ne ve středoevropském prostoru). Jak naznačuje příklad severských zemí, ani vysoké daně nemusí znamenat ekonomickou stagnaci. Nicméně je nutné poznamenat, že podmínky daných zemí jsou poněkud odlišné v porovnání s malou otevřenou ekonomikou uprostřed Evropy a otázkou zůstává, zda fungující model v jiném státě, bude aplikovatelný v podmínkách České republiky. Může být zvolena i cesta méně rozsáhlé úlohy státu, pak ale občané musí akceptovat, že při určitých příjmech lze vynakládat pouze určité výdaje.

V dlouhodobějším horizontu je tak nezbytné určit směr, kterým se Česká republika vydá. V rámci daňového systému by bylo vhodné zvážit vyšší daňovou rozmanitost (např. v porovnání se zahraničím nízké zastoupení majetkových daní). Rozsáhlejší daňový systém však skýtá riziko vyšších administrativních nákladů. V každém případě by mělo dojít k odstranění nerovnoměrné úrovně zdanění u příjmů fyzických osob a také experimentu v podobě superhrubé mzdy. Zároveň musí být zredukován počet daňových odpočtů a slev a zjednodušen zákon o dani z příjmu. Prostor pro zlepšení představují rovněž daňové nedoplatky (150 mld. Kč v roce 2013) či přímo daňové úniky v oblasti spotřebních daní a DPH. Především stát by měl také důsledně zvažovat poskytování státních záruk, které každoročně zatěžují státní rozpočet (např. SŽDC). Poměrně varovným signálem byla situace

okolo institucí podporujících export, zejména ČEB. Ačkoliv nejsou zahrnovány do klasických záruk a je nepravděpodobná jejich rozsáhlá realizace, aktuální rámec ve výši 410 mld. Kč (ČEB, EGAP) nepředstavuje nic pozitivního. Nelze nezmínit ani stabilitu právního prostředí a vymahatelnost práva. Poměrně často byly přijímány ad hoc novely, které se v konečném důsledku ukázaly jako příliš svazující (např. veřejné zakázky). Není možné souhlasit ani s tvrzeními, jež naznačují možnost vysokých úspor v oblasti veřejných soutěží v poměrně krátké době. Zřejmě neexistuje pochybnost, že v řadě případů byl postup velmi vzdálen transparentnímu průběhu a zakázky byly mnohdy předražené, přesto nelze při jejich současném objemu dosáhnout úspor, které by vyřešily deficit veřejných financí.

6. Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat vývoj hospodaření veřejných rozpočtů v období let 1996 – 2013 včetně zhodnocení struktury příjmů a výdajů a identifikovat rozhodující faktory, které vývoj ovlivnily.

V průběhu sledovaného období se musel veřejný sektor vyrovnat s několika zásadními úkoly. Jeden z nich nepochybně představovala transformace ekonomiky. Za okamžik ukončení celého procesu lze s jistou mírou tolerance považovat zánik České konsolidační agentury na konci roku 2007. Přestože většina nákladů transformace byla hrazena z privatizačních příjmů, některé z nich byly zbytečné a příliš vysoké. Rozhodující část operací byla zachycena mimo rozpočtovou soustavu a zejména v 90. letech 20. stol. také značně netransparentně. Vznikal tak skrytý dluh, k jehož úhradě docházelo až později. Podle odhadů Ministerstva financí nakonec převážily výnosy nad náklady, nicméně si lze bezpochyby představit účelnější použití privatizačních příjmů, než tomu bylo ve skutečnosti. Ostatně nemalá část těchto příjmů byla transferována do Státního fondu dopravní infrastruktury za účelem financování jedné z vládních priorit, jíž byly investice do dopravní infrastruktury.

V letech 2001 – 2003 probíhala reforma veřejná správa, která zásadním způsobem ovlivnila organizační, kompetenční, majetkové a rozpočtové uspořádání jednak mezi státem a územními celky a jednak mezi územními celky samotnými. Na kraje, ale i obce přešlo značné množství zřizovatelských funkcí organizací v oblastech školství, zdravotnictví a sociální péče. Příjmy ÚSC byly posíleny úpravami rozpočtového určení daní a navýšením transferů ze státního rozpočtu. Od roku 2001 participují místní rozpočty nově na dani z přidané hodnoty, naopak podíl na výnosu daně z příjmu FO byl snížen ve prospěch státního rozpočtu. Na struktuře příjmů územních celků se tyto změny odrazily navýšením zastoupení přijatých dotací v rámci běžných příjmů a díky tomu také poklesem podílu vlastních příjmů na celkových příjmech. U daňových příjmů se razantně snížil podíl daně z příjmu FO, zatímco daň z přidané hodnoty tvořila v roce 2013 již více než 40 % daňových příjmů. Na výdajové straně výrazně posílilo zastoupení transferů příspěvků organizacím v důsledku již zmíněného převodu zřizovatelských funkcí.

Po zřízení Státního fondu dopravní infrastruktury v roce 2001 významně vzrostl objem alokace prostředků ve státních účelových fondech. Společně se Státním zemědělským a intervenčním fondem, jež se stal po vstupu do EU akreditovanou institucí pro administraci

dotací v rámci Společné zemědělské politiky, spravovaly tyto dva fondy v roce 2013 více než 95 % celkové alokace (94 mld. Kč) prostředků ve fondech. Součástí příjmů SFDI se již na začátku staly zcela nebo zčásti některé daňové příjmy, jež dříve náležely do státního rozpočtu. Pro státní rozpočet znamenaly úpravy podílu na celostátních výnosech daní výpadek a zpomalení dynamiky daňových příjmů. Pokud by v roce 2013 platil legislativní stav z roku 2000, byly by daňové příjmy přibližně o 75 mld. Kč vyšší, z čehož 60 mld. Kč připadá na ÚSC. Zvýšil se podíl daně z příjmu FO na celkových daňových příjmech, zatímco podíl DPH a spotřebních daní klesl. V dalších letech byl však tento pokles eliminován zvyšováním úrovně zdanění u nepřímých daní. Od roku 2005 byl navíc snížen podíl SFDI na inkasu daně z minerálních olejů. V souvislosti s čerpáním prostředků z fondů EU citelně vzrostlo zastoupení nedaňových příjmů (5 % oproti 15 %) na celkových příjmech.

Další rozhodující činitele, které zásadním způsobem ovlivnily vývoj, představují hospodářský vývoj a vliv legislativních změn. Vzhledem k tomu, že úroveň podílu příjmů a výdajů vládního sektoru na HDP se v průběhu sledovaného období příliš neměnily, je vcelku očekávatelný poměrně těsný vztah dynamiky příjmů a výdajů v porovnání s vývojem hrubého domácího produktu. Výraznější rozdíl bylo možné zaznamenat v rámci daňových příjmů. Rychlejší dynamika nepřímých daní v porovnání s přímými daněmi (od roku 2008), vedla k podstatně vyššímu nárůstu inkasa nepřímých daní (58 %) oproti daním přímým (34 %) za celé období. Na tomto trendu se odrazila zejména výrazná preference vlády směrem k nepřímým daním a rovněž s ostatními daňovými příjmy neporovnatelný pokles výnosu daně z příjmu PO v souvislosti s ekonomickou krizí v roce 2009. Ke snižování sazeb a zužování základu daní z příjmu však docházelo i před rokem 2008. Nicméně v důsledku zlepšující se kondice podniků, slušnému tempu mezd, efektivnějšímu výběru daní a zpřísnění legislativy dosahovala dynamika přímých daní vyšších hodnot, než tomu bylo u nepřímých daní. Příjmy z titulu sociálního a zdravotního pojištění se vyvíjely v souladu s vývojem rozhodujících makroekonomických ukazatelů. Negativně působilo pouze snížení sazeb u sociálního pojištění v roce 2009 a zavedení maximálních vyměřovacích základů od roku 2008. Sazba zdravotního pojištění se nezměnila. Kapitálové příjmy představovaly až do doby vstupu do EU marginální položku, díky čerpání dotací z rozpočtu EU se jejich objem poněkud zvýšil. Z hlediska struktury příjmů vládního sektoru se významněji změnil pouze podíl přímých daní (- 2,4 p.b.) na běžných příjmech.

Rychlejší tempo růstu celkových výdajů v letech 1997 – 2003 v porovnání s příjmy vedlo k prohlubování deficitu veřejných rozpočtů. V letech 1997 – 1998 za tím stály především kapitálové výdaje. Nejednalo se však ani tak o zvýšenou investiční aktivitu, nýbrž o zohlednění transformačních nákladů, jež jsou v metodice ESA95 zpravidla vykazovány jako kapitálový transfer. Od roku 1999 se na vývoji odrazila zejména uvolněnější výdajová politika centrální vlády. V dalších letech se podařilo zásluhou úsporných opatření deficit snížit a stabilizovat, nicméně ani zdaleka nebylo využito vrcholící ekonomické konjunktury k další konsolidaci. Dynamika výdajů již sice nepřevyšovala rychle rostoucí příjmy, avšak zvýšilo se i tempo růstu výdajů. Dopady poměrně výrazného propadu ekonomického výkonu v roce 2009 na příjmy v kombinaci s expanzivní fiskální politikou vyústily v prudké zhoršení bilance veřejných rozpočtů. Neudržitelnost veřejných financí přiměla především centrální vládu k úsporným opatřením a postupně se podařilo schodek snížit až na -1,5 % HDP v roce 2013. Úspory se dotkly výdajů na mzdy a nákupy, avšak především výdajů na investice.

Vzhledem k trvale deficitnímu hospodaření veřejných rozpočtů nemůže být překvapením zvýšení veřejného dluhu. Rozhodující podíl na tom měl vývoj státního dluhu, který byl v roce 2013 v porovnání s rokem 1996 více než sedmkrát vyšší a jeho průměrné tempo růstu v nominálním vyjádření (14,0 %) výrazně předčilo tempo růstu nominálního hrubého domácího produktu (4,8 %). Rychleji než HDP rostl také dluh místní vlády (8,6 %). Celkově však bylo hospodaření ÚSC podstatně vyrovnanější a podíl dluhu místní vlády na veřejném dluhu poklesl.

Dílčím cílem práce bylo rovněž provedení mezinárodního porovnání. Česká republika patří v rámci organizace OECD k zemím s průměrnou úrovní podílu veřejných příjmů a výdajů na HDP a podprůměrnou úrovní v rámci členských zemí EU. České veřejné jsou charakteristické vysokým podílem příjmů ze sociálních příspěvků, jehož hodnota dokonce překračuje průměr EU. Naproti tomu jednoduchá daňová kvóta (daně bez sociálních příspěvků) je na relativně nízké úrovni, a to především zásluhou velmi nízkých osobních daní. Korporátní daně a daně ze zboží a služeb se pohybují přibližně na úrovni průměru EU. V relaci s HDP je vynakládán menší objem prostředků na sociální ochranu, což se týká v menším měřítku i výdajů na penze. V oblasti zdravotnictví a vzdělávání dosahuje podíl veřejných výdajů na HDP přibližně průměru v EU. Česká republika náleží do skupiny států s nižší hodnotou ukazatele dluhové kvóty. Je však nutné upozornit na vysoké tempo růstu za posledních 20 let, nízké nebo žádné

náklady na stabilizaci finančního sektoru v průběhu nedávné krize a v neposlední řadě na možnosti malé otevřené ekonomiky v porovnání s velkými ekonomikami.

Nezbytnou součástí práce představoval odhad budoucího vývoje a návrh opatření ke snížení deficitu veřejných financí. Vzhledem k tomu, že deficit hospodaření vládního sektoru je způsoben zejména zápornou bilancí státního rozpočtu, budou opatření zaměřena právě na státní rozpočet. Na základě makroekonomické predikce byl stanoven očekávaný vývoj příjmů státního rozpočtu. Na výdajové straně by měla být realizována úsporná politika, která stanovuje omezující podmínky pro nárůst výdajů. Návrh dále počítá s navýšením příjmů z pojistného na sociální zabezpečení OSVČ, výnosu z daně příjmu fyzických osob a inkasa daně z tabákových výrobků. Poslední úprava se týká vztahu státního rozpočtu a rozpočtů ÚSC ve prospěch státního rozpočtu. Lze se totiž domnívat, že stávající systém financování až příliš zvýhodňuje samosprávné celky na úkor státního rozpočtu. Kombinace těchto opatření by měla vést k zlepšování deficitu SR a jeho vyrovnané bilanci v roce 2016.

Na trendu deficitního hospodaření státního rozpočtu se projevila rovněž určitá míra nekonceptnosti většiny vlád v otázce rozsahu veřejného sektoru a klíčových problémů. Nelze totiž snižovat příjmy z daní a k tomu odpovídajícím způsobem neomezit rozsah služeb a objem výdajů, jak velmi často činily středopravicové vlády. Zároveň není možné realizovat štedrou sociální politiku a zvyšovat výdaje bez dostatečného zajištění příjmů, jako tomu naopak bylo u středolevicových vlád. Rovněž je důležité, aby byla stanovena jasná koncepce v oblasti důchodového systému a zdravotnictví, která však bude založena na širokém konsensu a nebude měněna s příchodem poněkud ideologicky jinak zaměřené vlády. Na druhou stranu se podařilo bez větších problémů uskutečnit reformu veřejné správy, přestože může panovat rozdílnost názorů na vzniknuvší model a i přes posílení vlastních příjmů a dílčí uvolnění pravomocí územních celků rozhodně není typickou ukázkou fiskální decentralizace. Daňová ale i další legislativa nadále zůstává téměř výhradně v kompetenci centrální moci. Byl také úspěšně završen proces vstupu do EU. Díky tomu získala Česká republika více prostředků z rozpočtu z EU, než do rozpočtu odvedla. Samozřejmě lze diskutovat o efektivnosti některých dotačních titulů, které vzhledem k nutnosti kofinancování z národních zdrojů přinášejí spíše náklad bez reálného efektu, zcela jistě však existuje řada potřebných projektů, které by nebylo možné uskutečnit bez těchto dotací.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- [1] ČERVENKA M. *Soustava veřejných rozpočtů*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 205 s. ISBN 978-80-87212-11-0
- [2] HAMERNÍKOVÁ B., MAAYTOVÁ A. a kol. *Veřejné finance*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0
- [3] HINDLS R. a kol. *Statistika pro ekonomy*. 8. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 415 s. ISBN 978-80-86946-43-67
- [4] HOLMAN R. *Makroekonomie*. 2. vyd. Praha: Beck, 2010. 424 s. ISBN 978-80-7179-861-3
- [5] KÖNIG P. a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie*. 2. vyd. Praha: Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9
- [6] KREBS V. a kol. *Sociální politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4
- [7] KUBÁTOVÁ K. *Daňová teorie a politika*. 5. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 275 s. ISBN 978-80-7357-574-8
- [8] MUSGRAVE R.A., MUSGRAVE P.B. *Veřejné finance v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1994. 581 s. ISBN 80-85603-76-4
- [9] OCHRANA F., PAVEL J., VÍTEK L. a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 261 s. ISBN 978-80-247-3228-2
- [10] OCHRANA F. *Veřejné výdajové programy, veřejné projekty a zakázky*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 219 s. ISBN 978-80-7357-644-8
- [11] PAVELKA T. *Mikroekonomie*. 2.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2010. 290 s. ISBN 978-80-86730-52-3
- [12] PEKOVÁ J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 642 s. ISBN 978-80-7357-698-1
- [13] PEKOVÁ J. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 587 s. ISBN 978-80-7357-614-1
- [14] RADVAN M. *Místní daně*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 243 s. ISBN 978-80-7357-932-6

- [15] SAMUELSON P.A., NORDHAUS D.W. *Ekonomie*. 18. vyd. Praha: Svoboda, 2007. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3
- [16] STIGLITZ E.J. *Ekonomie veřejného sektoru*. 1. vyd. Praha: Grada, 1997. 661 s. ISBN 80-7169-454-1
- [17] TETŘEVOVÁ L. *Veřejná ekonomie*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2008. 185 s. ISBN 978-80-86946-79-5

Právní předpisy

- [18] Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy
- [19] Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích
- [20] Zákon č. 551/1991 Sb. o Všeobecné zdravotní pojišťovně
- [21] Zákon č. 280/1992 Sb. o resortních, oborových, a dalších zdravotních pojišťovnách
- [22] Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí
- [23] Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
- [24] Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení
- [25] Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění
- [26] Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- [27] Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu
- [28] Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- [29] Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění
- [30] Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- [31] Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
- [31] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí
- [33] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
- [34] Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích
- [35] Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- [36] Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech
- [37] Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní
- [38] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
- [39] Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

- [40] Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě
- [41] Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních
- [42] Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
- [43] Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- [44] Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích
- [45] Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- [46] Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi
- [47] Zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách
- [48] Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění
- [49] Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů
- [50] Zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením
- [51] Zákonné opatření Senátu PČR č. 340/2013 Sb.

Ostatní zdroje

- [52] Analýza transformačních nákladů v letech 1991 – 2005 [online]. Ministerstvo financí. 2006. [cit. 2014-08-24]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Analyza_2005_transformacnich-nakladu-v-letech-1991-2005.pdf
- [53] Aplikace Monitor [online]. Ministerstvo financí ČR [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2014>.
- [54] ARISweb – Přehledy plnění veřejných rozpočtů [online]. Ministerstvo financí ČR. [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://wwwinfo.mfcr.cz/psp>.
- [55] Citlivostní analýza – valorizace důchodů [online]. Odborná komise pro důchodovou reformu. 2014. [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MPSV-Popis-citlivosti-na-v%C3%BD%C5%A1i-valorizace-d%C5%AFchod%C5%AF-31.-%C4%8Dervence-2014.pdf>.
- [56] Citlivostní analýza – důchodový věk [online]. Odborná komise pro důchodovou reformu. 2014. [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MPSV-Popis-citlivosti-na-tempo-zvysování-důchodového-věku-31.-července-2014.pdf>

- [57] Citlivostní analýza – pojistná sazba [online]. Odborná komise pro důchodovou reformu. 2014. [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MPSV-Popis-citlivosti-na-v%C3%BD%C5%A1i-p%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvkov%C3%A9-sazby-31.-%C4%8Dervence-2014.pdf>.
- [58] Databáze ročních národních účtů [online]. Český statistický úřad [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>.
- [59] Důchodová statistika [online]. Česká správa sociálního zabezpečení. [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/duchodova-statistika/>
- [60] Evropský systém účtů ESA 1995 [online]. Eurostat [cit. 2014-08-30]. Dostupné z: http://apl.czso.cz/nufile/ESA95_cz.pdf.
- [61] Government finance statistics [online]. Eurostat [cit. 2014-08-25]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/database.
- [62] IZÁK V. *Vliv vládních výdajů a daní na ekonomický růst (empirická analýza)*. Politická ekonomie. 2011. v. 59, č. 2, s. 147-163. ISSN 0032-3233.
- [63] Makroekonomická predikce – červenec 2014 [online]. Ministerstvo financí. 2014. [cit. 2014-08-27]. ISSN 1804-7971. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Makro-ekonomicka-predikce_2014-Q3_Makroekonomicka-predikce-komplet-ke-stazeni.pdf.
- [64] OECD statistics database [online]. OECD [cit. 2014-08-25]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=REV>.
- [65] Přehled makroekonomických údajů ČR [online]. Český statistický úřad [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/HLMAKRO.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/HLMAKRO.xls).
- [66] Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění 2012 [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2012. [cit. 2014-08-29]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13783/PMZ-2012.pdf>.
- [67] Přehled udělených investičních pobídek [online]. Czechinvest. [cit. 2014-09-01] Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/3-udulene-investicni-pobidky-investment-incentives-granted-web-k-7-7-2014-4249-cz.xls>.

- [68] Scénář vývoje důchodového systému – základní varianta [online]. Odborná komise pro důchodovou reformu. 2014. [cit. 2014-08-23]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2014/07/MPSV-Sc%C3%A9n%C3%A1%C5%99-v%C3%BDvoje-d%C5%AFchodov%C3%A9ho-syst%C3%A9mu-beze-zm%C4%9Bny-st%C3%A1vaj%C3%ADc%C3%AD-legislativy.pdf>
- [69] Státní závěrečné účty 1996 - 2013
- [70] Statistiky výběru daní [online]. Ministerstvo financí. [cit. 2014-08-03]. Dostupné z: <http://www.financnisprava.cz/cs/dane-a-pojistne/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>.
- [71] ŠTORK Z., ZÁVACKÁ J., VÁVRA M. *HUBERT: a DSGE model of the Czech economy* [online]. Ministry of Finance of Czech republic, Working paper 2/2009. 2009. [cit. 2014-08-27]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Odborne-vyzkumy_2009-07_HUBERT-DSGE-model-Ceske-republiky.pdf.
- [72] ŠTORK Z., ZÁVACKÁ J. *Macroeconomic implications of fiscal policy measures in DSGE* [online]. Ministry of Finance of Czech republic, Working paper 1/2010. 2010. [cit. 2014-08-27]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Odborne-vyzkumy_2010-11_Makroekonomicke-dopady-fiskalnich-opatreni-v-DSGE-modelu.pdf
- [73] Veřejná databáze Českého statistického úřadu [online]. Český statistický úřad. [cit. 2014-08-05]. Dostupné z: http://vdb.czso.cz/vdbvo/tabparam.jsp?voa=tabulka&cislotab=PRA1040CU&&kapitola_id=3.
- [74] Vládní finanční statistika [online]. Česká národní banka. [cit. 2014-08-02]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/vladni_fin_stat/.
- [75] Výroční zprávy Czechinvestu [online]. Czechinvest. [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/vyrocnizpravy>.
- [76] Výroční zprávy České exportní banky [online]. Česká exportní banka. [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: <http://www.ceb.cz/kdo-jsme/povinne-zverejnovani-informace/vyrocnizpravy/>.
- [77] Výroční zprávy Českomoravské záruční a rozvojové banky [online]. Českomoravská záruční a rozvojová banka. [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: <http://www.cmzrb.cz/obance/vyrocnizpravy>.

- [78] Výroční zprávy Exportní garanční a pojišťovací společnosti [online]. Exportní garanční a pojišťovací společnost. [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: <http://www.egap.cz/o-spolecnosti/vyrocnizpravy/index.php>.
- [79] Závěrečná zpráva PES [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2010. [cit. 2014-08-31]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/8896/2010_06_03_Zaverecna_zprava_final_cistopis.pdf.

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Změny příjmů veřejných rozpočtů (str. 42)
- Tabulka č. 2: Změny výdajů veřejných rozpočtů (str. 44)
- Tabulka č. 3: Změny dluhu veřejných rozpočtů (str. 47)
- Tabulka č. 4: Změny celostátního inkasa spotřebních daní (str. 59)
- Tabulka č. 5: Změny příjmů státního rozpočtu (str. 65)
- Tabulka č. 6: Dopad změn určení daní na vývoj daňových příjmů (str. 66)
- Tabulka č. 7: Změny výdajů státního rozpočtu (str. 68)
- Tabulka č. 8: Vývoj struktury běžných výdajů státního rozpočtu (str. 70)
- Tabulka č. 9: Změny příjmů ÚSC (str. 82)
- Tabulka č. 10: Změny výdajů ÚSC (str. 84)
- Tabulka č. 11: Změny příjmů a výdajů systému veřejného zdravotního pojištění (str. 87)
- Tabulka č. 12: Daňové příjmy a sociální příspěvky v roce 2012 (str. 89)
- Tabulka č. 13: Vládní výdaje v roce 2012 (str. 91)
- Tabulka č. 14: Predikce vývoje příjmů a výdajů vládního sektoru a SR (str. 94)
- Tabulka č. 15: Vývoj příjmů, výdajů a schodku SR po zohlednění návrhů (str. 96)

Seznam grafů

- Graf č. 1: Vývoj deficitu subsektorů veřejných rozpočtů (str. 45)
- Graf č. 2: Vývoj dluhu veřejných rozpočtů (str. 48)
- Graf č. 3: Meziroční změny celostátního inkasa DPFO (str. 50)
- Graf č. 4: Meziroční změny inkasa DPPO (str. 54)
- Graf č. 5: Meziroční změny celostátního inkasa DPH (str. 57)
- Graf č. 6: Vývoj zastoupení jednotlivých druhů spotřebních daní na celkovém inkasu (str. 58)
- Graf č. 7: Meziroční změny inkasa sociálního pojištění a mezd (str. 62)
- Graf č. 8: Vývoj struktury daňových příjmů státního rozpočtu (str. 67)
- Graf č. 9: Vývoj zastoupení jednotlivých dávek státní sociální podpory (str. 73)
- Graf č. 10: Vývoj schodku státního rozpočtu (str. 80)
- Graf č. 11: Příjmy a výdaje veřejných rozpočtů v roce 2013 (str. 88)

Seznam zkratek

ČEB	Česká exportní banka
ČKA	Česká konsolidační agentura
ČNB	Česká národní banka
ČMRZB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČSÚ	Český statistický úřad
DPFO	daň z příjmu fyzických osob
DPH	daň z přidané hodnoty
DPPO	daň z příjmu právnických osob
EGAP	Exportní garanční a pojišťovací společnost
FNM	Fond národního majetku
HDP	hrubý domácí produkt
MD	Ministerstvo dopravy
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MZe	Ministerstvo zemědělství
RUD	rozpočtové určení daní
SFDI	Státní fond dopravní infrastruktury
SpD	spotřební daně
SR	státní rozpočet
SZ	sociální zabezpečení
SZP	společná zemědělská politika
SZIF	Státní zemědělský a intervenční fond
SZÚ	Státní závěrečný účet
ÚSC	územně samosprávný celek
ŽM	životní minimum

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Podkladová data – příjmy, výdaje, schodek a dluh veřejných rozpočtů
- Příloha č. 2: Vývoj struktury celkových příjmů a výdajů veřejných rozpočtů
- Příloha č. 3: Vývoj struktury běžných příjmů veřejných rozpočtů
- Příloha č. 4: Vývoj struktury běžných výdajů veřejných rozpočtů
- Příloha č. 5: Podkladová data – celostátní inkaso daní v letech 1996 – 2013
- Příloha č. 6: Vývoj struktury celostátního inkasa DPFO
- Příloha č. 7: Vývoj podílu jednotlivých složek sociálního pojištění na celkovém výnosu
- Příloha č. 8: Vývoj podílu jednotlivých spotřebních daní na celkovém inkasu
- Příloha č. 9: Podkladová data – příjmy, výdaje a schodek státního rozpočtu v letech
- Příloha č. 10: Podkladová data – vývoj položek běžných výdajů státního rozpočtu podrobně
- Příloha č. 11: Podkladová data – vývoj výdajů kapitol státního rozpočtu na transfery podn.
- Příloha č. 12: Podkladová data – vývoj výdajů státního rozpočtu na státní sociální podporu
- Příloha č. 13: Vývoj struktury celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu
- Příloha č. 14: Vývoj struktury nedaňových a ostatních příjmů státního rozpočtu
- Příloha č. 15: Vývoj struktury daňových příjmů státního rozpočtu
- Příloha č. 16: Vývoj struktury výdajů státního rozpočtu na transfery obyvatelstvu
- Příloha č. 17: Vývoj struktury výdajů státního rozpočtu na sociální dávky
- Příloha č. 18: Vývoj struktury výdajů státního rozpočtu na vybrané položky sociálních dávek
- Příloha č. 19: Podkladová data – příjmy, výdaje a schodek ÚSC v letech 1998 - 2013
- Příloha č. 20: Vývoj struktury celkových příjmů a výdajů rozpočtů ÚSC
- Příloha č. 21: Vývoj struktury daňových příjmů ÚSC
- Příloha č. 22: Vývoj struktury běžných výdajů rozpočtů ÚSC
- Příloha č. 23: Podkladová data – příjmy a výdaje státních fondů v letech 2001 - 2013
- Příloha č. 24: Podkladová data – Společná zemědělská politika po vstupu do EU
- Příloha č. 25: Podkladová data – příjmy, výdaje fondů sociálního zabezpečení
- Příloha č. 26: Podkladová data mezinárodní porovnání – příjmy a výdaje veřejných rozpočtů
- Příloha č. 27: Podkladová data pro mezinárodní porovnání – složená daňová kvóta
- Příloha č. 28: Podkladová data pro mezinárodní porovnání – výnosy z daní ze zboží a služeb
- Příloha č. 29: Podkladová data pro mezinárodní porovnání – výnosy z daní z příjmu
- Příloha č. 30: Změny celostátních daňových příjmů
- Příloha č. 31: Změny celostátních daňových příjmů
- Příloha č. 32: Změny položek běžných výdajů státního rozpočtu
- Příloha č. 33: Změny výdajů státního rozpočtu na důchodové dávky
- Příloha č. 34: Dopady změn určení daní na daňové příjmy SR
- Příloha č. 35: Parametry trendové funkce
- Příloha č. 36: Změny konečné spotřeby a objemu mezd
- Příloha č. 37: Vývoj a změny makroekonomických ukazatelů
- Příloha č. 38: Makroekonomická predikce 2014 - 2016
- Příloha č. 39: Dopady navrhovaných opatření na SR 2014 - 2016
- Příloha č. 40: Změny daňových příjmů SR

Přílohy

Příloha č. 1: Podkladová data – příjmy, výdaje, schodek a dluh veřejných rozpočtů (v mld. Kč, ESA95)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové příjmy	678,9	734,3	786,1	830,3	863,0	938,1	1003,0	1164,2	1184,8	1239,0	1327,8	1476,4	1498,6	1462,1	1481,1	1528,4	1550,6	1588,4
Celkové běžné příjmy	675,6	733,0	784,0	828,3	859,4	931,4	999,3	1072,5	1174,3	1227,9	1307,1	1447,9	1468,2	1408,8	1425,1	1474,8	1508,9	1550,1
<i>z toho:</i>																		
<i>Přímé daně</i>	140,2	159,8	165,1	175,5	179,8	203,3	224,1	247,0	267,5	275,9	296,2	330,2	307,6	271,7	262,5	275,0	275,8	283,4
<i>Nepřímé daně</i>	202,9	208,1	217,7	238,9	246,0	256,8	265,7	284,8	325,9	343,0	353,1	395,2	406,5	414,8	422,5	444,6	468,4	483,2
<i>Sociální příspěvky</i>	257,5	284,7	306,6	321,7	342,3	366,9	398,0	421,4	452,8	482,1	524,8	576,7	599,2	559,7	577,8	592,3	600,0	606,4
Celkové kapitálové příjmy	3,3	1,3	2,1	2,0	3,6	6,7	3,7	91,7	10,5	11,1	20,7	28,5	30,4	53,3	56,0	53,7	41,7	38,2
Celkové výdaje	734,1	802,5	885,6	907,4	945,3	1074,9	1170,7	1344,0	1267,7	1340,1	1407,0	1503,1	1583,5	1679,6	1658,2	1650,4	1711,7	1644,7
Celkové běžné výdaje	594,5	653,3	699,9	762,0	806,7	871,5	950,2	1036,3	1061,1	1119,0	1188,1	1284,8	1343,6	1440,3	1445,3	1456,3	1466,1	1493,4
<i>z toho:</i>																		
<i>Sociální transfery</i>	288,4	322,0	354,0	382,5	408,4	438,8	477,8	498,4	522,6	545,3	581,5	643,5	675,4	728,3	740,2	754,6	766,9	778,0
<i>Úroky</i>	20,4	20,4	22,9	20,5	18,1	23,8	29,5	28,1	31,6	34,0	35,3	39,8	39,4	47,4	51,1	52,5	56,0	53,9
<i>Mzdy</i>	126,7	133,9	135,0	151,4	154,7	172,9	191,6	214,2	222,1	237,9	252,4	268,6	279,6	292,9	285,6	279,7	286,0	293,4
<i>Mezispotřeba</i>	96,2	113,7	115,1	132,6	144,2	153,2	173,5	195,8	193,0	205,5	211,4	218,7	227,9	238,3	234,8	223,8	210,6	215,6
Celkové kapitálové výdaje	139,6	149,2	185,7	145,4	138,6	203,5	220,6	307,7	206,6	221,1	218,9	218,3	239,9	239,2	212,9	194,1	245,6	151,3
<i>z toho:</i>																		
<i>Vládní investice</i>	76,8	77,4	83,9	67,8	79,2	73,9	78,6	181,9	123,3	132,4	150,4	152,8	176,1	191,8	160,4	137,4	123,0	108,1
Deficit (+/-)	-55,2	-68,2	-99,5	-77,1	-82,3	-136,8	-167,7	-179,8	-82,9	-101,1	-79,2	-26,7	-85,0	-217,4	-177,1	-121,9	-161,1	-56,4
<i>z toho:</i>																		
<i>Ústřední vládní instit.</i>	-91,0	-54,6	-105,2	-78,5	-76,9	-123,4	-150,1	-161,4	-76,2	-99,6	-81,6	-55,6	-89,9	-184,8	-152,6	-103,2	-153,7	-72,6
<i>Místní vládní instit.</i>	40,2	-12,5	6,8	0,9	-9,3	-10,7	-11,4	-13,8	-4,0	-1,2	-9,4	12,9	-5,1	-21,9	-15,8	-11,8	-0,6	15,4
<i>Fondy soc. zabezpečení</i>	-4,4	-1,2	-1,1	0,5	3,9	-2,7	-6,2	-4,6	-2,7	-0,2	11,8	16,1	10,0	-10,7	-8,7	-6,9	-6,8	0,8
Vládní dluh	210,1	237,2	298,5	340,1	403,9	584,9	694,9	768,2	847,8	885,4	948,1	1023,4	1104,3	1299,3	1454,4	1583,3	1775,1	1788,2
<i>z toho:</i>																		
<i>Státní dluh</i>	180,9	202,8	261,2	304,7	367,7	544,1	644,8	709,8	775,9	806,5	861,7	935,4	1013,3	1200,3	1358,0	1483,1	1667,5	1676,2
<i>Místní dluh</i>	27,3	32,0	36,0	34,4	35,6	40,4	49,8	58,3	71,7	78,6	86,2	88,0	91,0	99,1	96,6	100,0	107,5	110,3
<i>Fondy soc. zabezpečení</i>	1,9	2,4	1,3	1,1	0,7	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	-0,2	-0,2	0,2	0,0	1,7

Zdroj: ČNB, ČSÚ

Příloha č. 2: Vývoj struktury celkových příjmů a výdajů veřejných rozpočtů

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové příjmy	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Celkové běžné příjmy	99,5%	99,8%	99,7%	99,8%	99,6%	99,3%	99,6%	92,1%	99,1%	99,1%	98,4%	98,1%	98,0%	96,4%	96,2%	96,5%	97,3%	97,6%
Celkové kapitálové příjmy	0,5%	0,2%	0,3%	0,2%	0,4%	0,7%	0,4%	7,9%	0,9%	0,9%	1,6%	1,9%	2,0%	3,6%	3,8%	3,5%	2,7%	2,4%
Celkové výdaje	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Celkové běžné výdaje	81,0%	81,4%	79,0%	84,0%	85,3%	81,1%	81,2%	77,1%	83,7%	83,5%	84,4%	85,5%	84,8%	85,8%	87,2%	88,2%	85,7%	90,8%
Celkové kapitálové výdaje	19,0%	18,6%	21,0%	16,0%	14,7%	18,9%	18,8%	22,9%	16,3%	16,5%	15,6%	14,5%	15,2%	14,2%	12,8%	11,8%	14,3%	9,2%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 3: Vývoj struktury běžných příjmů veřejných rozpočtů

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové běžné příjmy	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																		
Přímé daně	20,7%	21,8%	21,1%	21,2%	20,9%	21,8%	22,4%	23,0%	22,8%	22,5%	22,7%	22,8%	21,0%	19,3%	18,4%	18,6%	18,3%	18,3%
Nepřímé daně	30,0%	28,4%	27,8%	28,8%	28,6%	27,6%	26,6%	26,6%	27,8%	27,9%	27,0%	27,3%	27,7%	29,4%	29,6%	30,1%	31,0%	31,2%
Sociální příspěvky	38,1%	38,8%	39,1%	38,8%	39,8%	39,4%	39,8%	39,3%	38,6%	39,3%	40,1%	39,8%	40,8%	39,7%	40,5%	40,2%	39,8%	39,1%
Daně celkem	50,8%	50,2%	48,8%	50,0%	49,6%	49,4%	49,0%	49,6%	50,5%	50,4%	49,7%	50,1%	48,6%	48,7%	48,1%	48,8%	49,3%	49,5%
Daně a soc. přisp.celkem	88,9%	89,0%	87,9%	88,9%	89,4%	88,8%	88,8%	88,9%	89,1%	89,7%	89,8%	89,9%	89,4%	88,5%	88,6%	89,0%	89,1%	88,6%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 4: Vývoj struktury běžných výdajů veřejných rozpočtů

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové běžné výdaje	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																		
Sociální transfery	48,5%	49,3%	50,6%	50,2%	50,6%	50,4%	50,3%	48,1%	49,3%	48,7%	48,9%	50,1%	50,3%	50,6%	51,2%	51,8%	52,3%	52,1%
Úroky	3,4%	3,1%	3,3%	2,7%	2,2%	2,7%	3,1%	2,7%	3,0%	3,0%	3,0%	3,1%	2,9%	3,3%	3,5%	3,6%	3,8%	3,6%
Mzdy	21,3%	20,5%	19,3%	19,9%	19,2%	19,8%	20,2%	20,7%	20,9%	21,3%	21,2%	20,9%	20,8%	20,3%	19,8%	19,2%	19,5%	19,6%
Mezispotřeba	16,2%	17,4%	16,4%	17,4%	17,9%	17,6%	18,3%	18,9%	18,2%	18,4%	17,8%	17,0%	17,0%	16,5%	16,2%	15,4%	14,4%	14,4%
Celkové kapitálové výdaje	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																		
Vládní investice	55,0%	51,9%	45,2%	46,6%	57,2%	36,3%	35,6%	59,1%	59,7%	59,9%	68,7%	70,0%	73,4%	80,2%	75,4%	70,8%	50,1%	71,5%

Zdroj: ČNB, ČSÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 5: Podkladová data – celostátní inkaso daní v letech 1996 - 2013 (v mld. Kč)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Daň z příjmu FO	81,5	88,0	94,6	95,3	98,2	104,6	115,2	124,0	133,2	143,7	136,9	152,0	143,3	126,7	130,0	133,4	136,3	141,6
<i>z toho:</i>																		
<i>DPFO záv. činnost</i>	54,1	60,6	65,0	66,9	72,7	78,5	86,6	94,7	102,6	110,7	111,6	126,4	115,2	111,0	111,8	119,4	119,8	126,1
<i>DPFO příznání</i>	15,8	15,9	16,5	17,1	16,5	18,8	21,9	22,1	24,0	26,6	17,9	17,0	17,7	5,6	8,0	2,9	3,3	2,7
<i>DPFO ostatní</i>	11,5	11,5	13,1	11,3	8,9	7,2	6,7	7,2	6,6	6,4	7,4	8,6	10,4	10,1	10,2	11,1	13,2	12,8
Daň z příjmu PO	59,0	52,0	63,9	64,1	65,3	86,7	100,8	110,4	112,0	142,3	135,4	162,8	182,5	119,6	123,9	118,1	128,0	120,7
Daně majetkové (bez siln.)	3,9	5,0	6,3	6,8	6,0	6,4	7,9	8,8	10,4	8,1	8,5	10,6	10,4	8,1	7,7	11,7	11,1	9,1
<i>z toho:</i>																		
<i>Daň z převodu nemov.</i>	3,5	4,5	5,7	6,3	5,4	5,8	7,2	8,0	9,5	7,5	7,8	9,8	10,0	7,8	7,5	7,4	7,7	8,9
<i>Daň darovací a dědická</i>	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9	0,6	0,7	0,8	0,5	0,2	0,2	4,4	3,4	0,2
Silniční daň	4,3	4,6	4,4	5,2	5,6	5,3	5,5	5,7	5,5	5,2	5,4	5,9	6,0	4,8	5,1	5,2	5,2	5,3
DPH	109,3	117,6	119,4	138,3	145,9	151,9	155,2	164,9	184,3	208,4	217,8	236,4	255,2	253,6	269,5	275,4	278,2	308,5
Daně spotřební	61,2	64,2	67,8	73,1	70,9	76,3	79,5	84,2	96,0	110,5	119,6	138,9	133,0	131,1	138,3	146,6	146,8	143,4
<i>z toho:</i>																		
<i>Daň z minerálních olejů</i>	38,9	39,4	42,9	47,0	46,3	52,9	54,0	57,1	65,2	75,5	76,6	80,9	82,1	79,4	81,4	81,0	78,9	76,6
<i>Daň z tabáku a tab. výr.</i>	12,8	14,4	14,2	15,6	14,9	13,2	15,8	17,7	21,5	25,4	32,2	47,0	37,5	37,7	42,5	45,0	47,0	46,8
<i>Daň z lihu</i>	5,6	6,5	6,4	6,4	5,8	6,4	5,9	5,5	5,3	5,8	6,8	7,1	7,1	7,0	6,5	6,8	6,5	6,4
<i>Daň z piva</i>	3,2	3,3	3,7	3,6	3,4	3,5	3,5	3,6	3,6	3,5	3,5	3,7	3,6	3,4	4,3	4,5	4,7	4,5
<i>Ekologické daně</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,5	3,2	3,2	3,2	3,1	3,1
<i>Odvod FVE</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,9	6,4	5,8
Clo	19,7	14,9	13,6	12,1	13,6	10,0	9,8	10,2	4,9	1,2	1,2	1,4	2,2	1,4	1,7	1,7	-	-
Daň z nemovitostí	4,0	3,9	4,1	4,3	4,5	4,5	4,6	4,8	4,9	5,0	5,0	5,1	5,2	6,4	8,7	8,6	9,5	9,8
Odvod z loterií	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5,9	8,1
Pojistné na sociální zab.	174,3	191,0	203,9	210,9	222,2	242,3	258,5	272,4	293,3	311,2	333,7	367,2	385,5	347,9	355,8	366,8	371,5	372,2
<i>z toho:</i>																		
<i>Důchodové pojištění</i>	133,9	146,4	156,3	161,8	170,5	186,0	198,4	209,6	243,2	258,3	276,9	304,9	319,9	310,2	317,9	328,0	332,1	332,6
<i>Nemocenské pojištění</i>	21,0	23,4	24,7	25,5	26,9	29,3	31,4	33,0	35,6	37,6	40,5	43,3	46,7	23,3	24,1	24,6	24,8	24,9
<i>Politika zaměstnanosti</i>	19,4	21,3	22,9	23,6	24,8	27,0	28,7	29,7	14,5	15,3	16,3	18,9	18,9	14,4	13,9	14,2	14,6	14,7

Zdroj: SZÚ, MFČR

Příloha č. 6: Vývoj struktury celostátního inkasa DPFO

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
DPFO celkem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																		
DPFO záv. činnost	66,4%	68,9%	68,7%	70,2%	74,1%	75,1%	75,2%	76,4%	77,0%	77,0%	81,5%	83,2%	80,4%	87,6%	86,0%	89,5%	87,9%	89,1%
DPFO příznání	19,4%	18,0%	17,5%	17,9%	16,9%	18,0%	19,0%	17,9%	18,0%	18,5%	13,0%	11,2%	12,4%	4,4%	6,1%	2,2%	2,4%	1,9%
DPFO ostatní	14,2%	13,1%	13,8%	11,9%	9,1%	6,9%	5,8%	5,8%	4,9%	4,5%	5,4%	5,6%	7,2%	8,0%	7,8%	8,3%	9,7%	9,1%

Zdroj: vlastní výpočty, SZÚ, MFČR

Příloha č. 7: Vývoj podílu jednotlivých složek sociálního pojištění na celkovém výnosu

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Pojistné celkem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																		
Důchodové pojištění	76,8%	76,6%	76,7%	76,7%	76,7%	76,7%	76,8%	76,9%	82,9%	83,0%	83,0%	83,1%	83,0%	89,2%	89,3%	89,4%	89,4%	89,4%
Nemocenské pojištění	12,0%	12,2%	12,1%	12,1%	12,1%	12,1%	12,2%	12,1%	12,1%	12,1%	12,1%	11,8%	12,1%	6,7%	6,8%	6,7%	6,7%	6,7%
Pojištění v nezaměstnanosti	11,1%	11,1%	11,2%	11,2%	11,2%	11,2%	11,1%	10,9%	4,9%	4,9%	4,9%	5,1%	4,9%	4,1%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 8: Vývoj podílu jednotlivých spotřebních daní na celkovém inkasu

	1996	1998	2001	2004	2007	2010	2013
Spotřební daň	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:							
Min. oleje	63,6%	63,3%	69,3%	67,9%	58,2%	58,9%	53,4%
Tabák	21,0%	20,9%	17,3%	22,4%	33,8%	30,7%	32,6%
Lih	9,2%	9,4%	8,4%	5,5%	5,1%	4,7%	4,4%
Pivo	5,3%	5,5%	4,6%	3,7%	2,6%	3,1%	3,1%
Ostatní	0,9%	0,9%	0,4%	0,4%	0,2%	2,6%	6,5%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 9: Podkladová data – příjmy, výdaje a schodek státního rozpočtu (v mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové příjmy	537,4	567,3	586,2	626,2	705,0	699,7	769,2	866,5	923,1	1025,9	1063,9	974,6	1000,4	1012,8	1051,4	1091,9
Daňové příjmy	509,6	540,1	559,5	598,9	628,0	668,3	718,0	771,6	802,9	900,7	929,9	833,0	863,5	889,9	911,8	921,9
<i>z toho:</i>																
DPPO	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	52,3	68,9	76,9	84,3	85,5	100,3	95,5	114,8	127,2	83,3	86,3	82,3	89,2	81,5
DPFO	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	34,7	78,6	82,1	88,6	95,2	94,8	91,6	102,1	95,0	85,7	87,5	90,6	92,6	94,5
DPH	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	145,9	121,2	118,1	125,6	140,4	146,8	153,5	166,6	177,8	176,7	187,8	191,9	199,7	220,0
Spotřební daně	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	70,9	65,8	68,9	72,9	82,8	103,6	112,6	131,6	125,5	123,8	130,9	139,2	139,6	136,5
Pojistné na soc. zab.	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	222,2	242,3	258,5	272,4	293,3	311,2	333,7	367,2	385,5	347,9	355,8	366,8	371,5	372,2
Majetkové daně	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	6,0	6,4	7,9	8,8	10,4	8,1	8,5	10,6	10,4	8,1	7,7	11,7	11,1	9,1
Clo	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	13,6	10,0	9,8	10,2	4,9	1,2	1,2	1,4	2,2	1,4	1,7	1,7	0,0	0,0
Správní poplatky	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	4,8	5,0	5,1	3,5	3,4	3,7	4,0	4,1	4,1	2,5	2,5	2,4	2,6	1,2
Ostatní	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	1,8	0,6	0,8	2,2	2,0	1,9	2,4	2,3	2,2	3,6	3,4	3,2	5,5	7,0
Silniční daň	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	5,6	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Dálniční poplatky	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	1,7	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Nedaňové a ost. příjmy	27,8	27,1	26,7	27,3	77,0	31,4	51,2	94,9	120,2	125,2	134,0	141,6	136,9	122,9	139,6	170,0
<i>z toho:</i>																
Nedaňové příjmy	19,0	16,0	14,9	26,0	47,9	23,3	31,5	26,1	25,5	23,3	27,2	29,2	30,1	26,0	32,5	35,5
Přijaté transfery	8,6	10,8	11,4	0,8	27,6	7,5	18,8	67,8	92,3	100,7	105,7	109,8	103,8	94,2	103,9	128,0
Kapitálové příjmy	0,2	0,3	0,4	0,5	1,4	0,5	1,0	1,0	2,3	1,2	1,2	2,4	2,7	2,3	2,7	5,9
Celkové výdaje	566,7	596,9	632,3	694,0	750,7	808,7	862,9	922,8	1020,6	1091,9	1083,9	1167,0	1156,8	1155,6	1152,4	1173,1
Běžné výdaje	516,2	537,9	571,4	644,4	701,0	751,8	796,2	843,8	915,3	976,4	978,9	1033,8	1026,6	1036,7	1038,8	1070,8
<i>z toho:</i>																
Platy	63,4	70,3	70,3	80,7	87,1	78,8	80,4	86,4	89,4	95,1	97,4	100,2	97,7	89,6	90,5	92,4
Nákupy	37,6	36,7	39,2	46,9	53,8	74,8	66,8	73,3	82,1	68,9	74,8	72,1	69,9	67,7	55,8	56,2
NI transfery p.o.	52,5	64,5	64,4	47,5	38,3	33,9	36,2	40,1	46,2	46,7	53,7	58,0	57,2	57,2	57,8	62,0
NI transfery obyv.	228,7	245,9	266,3	286,7	309,1	322,2	332,6	346,6	376,0	407,4	421,6	450,0	450,4	462,3	494,0	503,1
NI transfery podnik. a nezis. org.	49,3	33,6	37,6	58,5	75,5	58,5	55,9	30,6	31,6	33,9	38,5	41,9	42,7	47,2	50,7	51,5
NI transfery centrálním rozp.	24,8	30,4	33,1	33,4	33,6	39,7	46,7	55,7	80,8	78,3	91,9	92,2	89,8	82,4	85,0	94,3
NI transfery územním rozp.	24,9	27,6	30,3	52,8	68,4	111,2	111,0	102,5	110,6	120,4	119,3	129,4	132,4	132,3	105,2	106,5
NI transfery EU	x	x	x	x	x	x	16,1	26,3	26,3	27,4	30,3	31,4	33,4	36,3	34,8	37,2
Úroky	19,8	17,5	19,9	19,3	21,4	22,7	28,5	26,2	33,7	34,2	44,8	53,1	48,8	55,7	57,1	58,0
Kapitálové výdaje	50,5	59,0	60,9	49,6	49,7	56,9	66,7	79,0	105,3	115,5	105,0	133,2	130,2	118,9	113,6	102,3
Deficit (+/-)	-29,3	-29,6	-46,1	-67,7	-45,7	-109,1	-93,7	-56,4	-97,3	-66,4	-19,4	-192,2	-156,4	-142,8	-101,0	-81,2

Zdroj: SZÚ, MFČR

Příloha č. 10: Podkladová data – vývoj položek běžných výdajů státního rozpočtu podrobně (mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
NI transfery centrálním rozp.	24,8	30,4	33,1	33,4	33,6	39,7	46,7	55,7	80,8	78,3	91,9	92,2	89,8	82,4	85,0	94,3
z toho:																
NI transfery zdravotním poj.	23,4	27,4	27,5	29,0	30,6	32,5	33,4	33,7	43,0	47,5	47,3	48,7	52,7	52,7	52,8	53,7
NI transfery státním fondům	1,4	3,0	5,6	4,2	2,9	6,7	13,2	21,9	29,2	30,6	34,6	30,9	36,9	29,5	31,8	39,4
NI transfery podnik. a nezis. org.	49,3	33,6	37,6	58,5	75,5	58,5	55,9	30,6	31,6	33,9	38,5	41,9	42,7	47,2	50,7	51,5
z toho:																
NI transfery podnikatelům	44,9	29,2	32,8	53,4	69,2	52,0	49,2	23,3	22,1	23,7	26,1	28,5	29,1	33,3	35,6	35,0
NI transfery neziskovým org.	4,4	4,4	4,7	5,2	5,9	5,9	6,1	6,6	8,2	8,0	10,1	9,7	10,3	10,5	11,6	12,8
NI transfery obyv.	228,7	245,9	266,3	286,7	309,1	322,2	332,6	346,6	376,0	407,4	421,6	450,0	450,4	462,3	494,0	503,1
z toho:																
Sociální dávky	221,1	238,0	255,1	273,3	293,3	305,0	313,3	326,0	354,4	386,4	400,5	429,3	430,9	444,1	481,0	489,7
z toho:																
<i>Důchody</i>	166,1	177,9	186,0	200,1	213,6	225,8	230,9	247,4	272,9	289,6	312,5	339,8	346,2	368,1	382,0	382,8
<i>Státní sociální podpora</i>	29,6	31,3	31,9	31,9	33,7	32,3	32,8	33,0	34,1	48,6	42,0	41,2	40,9	36,1	35,6	37,4
<i>Podpora</i>	3,4	5,7	5,7	5,2	6,2	6,9	7,0	7,0	7,3	7,0	7,1	15,1	13,4	10,3	8,8	9,7
<i>Ostatní dávky</i>	21,9	23,1	31,8	34,7	38,2	40,0	42,6	38,5	40,1	40,9	39,3	33,3	30,5	29,6	27,1	27,9
Ostatní transfery	7,3	8,7	10,6	12,5	14,4	16,7	19,0	20,1	20,1	19,7	19,5	18,8	17,4	16,5	11,2	11,8
z toho:																
<i>Stavební spoření</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	9,3	10,8	13,0	15,4	16,1	15,8	15,0	14,2	13,3	11,7	10,7	5,3	5,0
<i>Penzijní příp.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>	2,6	2,8	2,9	3,1	3,6	4,0	4,5	5,0	5,3	5,5	5,6	5,7	6,7

Zdroj: SZÚ, MFČR

Příloha č. 11: Podkladová data – vývoj výdajů jednotlivých kapitol státního rozpočtu na transfery podnikatelským subjektům (mld. Kč)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
NI transfery podnikatelským subj.	53,4	69,2	52,0	49,2	23,3	22,1	23,7	26,1	28,5	29,1	33,3	35,6	35,0
z toho:													
<i>MPSV</i>	1,9	-	-	1,6	2,6	2,8	3,4	-	3,3	4,3	-	2,9	3,3
<i>MPO</i>	6,5	5,7	6,9	7,1	7,2	7,2	8,8	-	10,5	8,2	-	19,0	17,6
<i>MD</i>	1,6	2,4	9,6	6,4	3,8	3,5	4,3	-	6,0	6,3	-	4,6	4,6
<i>MZe</i>	11,2	7,5	8,7	8,5	2,4	1,9	1,7	-	2,9	2,7	-	2,3	2,1
<i>Operace státních fin. aktiv</i>	27,6	45,5	18,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Všeobecná pokladní správa</i>	2,9	6,0	6,4	24,4	5,9	5,2	3,9	-	4,3	4,6	-	3,9	4,4
NI transfery podn. subj. bez ČKA	25,8	23,7	33,4	31,0	23,3	22,1	23,7	26,1	28,5	29,1	33,3	35,6	35,0

Zdroj: SZÚ, MFČR

Příloha č. 12: Podkladová data – vývoj výdajů státního rozpočtu na státní sociální podporu (mld. Kč)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Státní sociální podpora	31,9	33,7	32,3	32,8	33,0	34,1	48,6	42,0	41,2	40,9	36,1	35,6	37,4
<i>z toho:</i>													
<i>Přídavek na dítě</i>	12,8	13,4	12,5	11,8	11,2	11,1	10,3	6,3	4,8	3,9	3,5	3,3	3,3
<i>Sociální příspěvek</i>	6,0	6,3	5,8	5,3	4,8	4,4	4,6	3,2	3,0	3,1	0,8	0,1	0,0
<i>Příspěvek na bydlení</i>	2,7	3,0	2,8	2,6	2,5	2,3	1,6	1,6	2,3	3,5	4,6	5,7	7,4
<i>Doprava</i>	1,2	1,3	1,3	0,9	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Rodičovský příspěvek</i>	7,7	8,0	8,0	10,4	12,6	13,5	28,7	28,3	28,6	27,8	25,7	25,0	24,4
<i>Porodné</i>	0,6	0,8	0,8	0,8	0,9	1,6	2,1	1,6	1,6	1,6	0,3	0,1	0,1
<i>Pohřebné</i>	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
<i>Příspěvek na péči</i>	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,8	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	2,1
Ostatní dávky	34,7	38,2	40,0	42,6	38,5	40,1	40,9	39,3	33,3	30,5	29,6	27,1	27,9
<i>z toho:</i>													
<i>Nemocenská</i>	29,7	32,7	34,4	29,7	31,8	33,0	34,9	32,1	26,2	23,0	21,7	19,6	20,4
<i>Výsluhy</i>	3,3	3,8	3,9	4,6	5,0	5,1	6,0	7,2	7,1	7,5	7,9	7,5	7,5

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 13: Vývoj struktury celkových příjmů a výdajů státního rozpočtu

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové příjmy	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Daňové příjmy	94,8%	95,2%	95,4%	95,6%	89,1%	95,5%	93,3%	89,1%	87,0%	87,8%	87,4%	85,5%	86,3%	87,9%	86,7%	84,4%
Nedaňové a ost. příjmy	5,2%	4,8%	4,6%	4,4%	10,9%	4,5%	6,7%	11,0%	13,0%	12,2%	12,6%	14,5%	13,7%	12,1%	13,3%	15,6%
Celkové výdaje	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Běžné výdaje	91,1%	90,1%	90,4%	92,9%	93,4%	93,0%	92,3%	91,4%	89,7%	89,4%	90,3%	88,6%	88,7%	89,7%	90,1%	91,3%
Kapitálové výdaje	8,9%	9,9%	9,6%	7,1%	6,6%	7,0%	7,7%	8,6%	10,3%	10,6%	9,7%	11,4%	11,3%	10,3%	9,9%	8,7%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 14: Vývoj struktury nedaňových a ostatních příjmů státního rozpočtu

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nedaňové a ost. příjmy	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
<i>z toho:</i>																
Nedaňové příjmy	68,3%	59,0%	55,9%	95,2%	62,2%	72,5%	61,5%	27,5%	21,2%	18,6%	20,3%	20,6%	22,0%	21,1%	23,3%	20,9%
Přijaté transfery	30,9%	39,9%	42,7%	3,0%	35,8%	23,4%	36,7%	71,4%	76,8%	80,4%	78,9%	77,5%	75,8%	76,7%	74,4%	75,3%
Kapitálové příjmy	0,7%	1,1%	1,4%	1,9%	1,9%	1,6%	1,9%	1,0%	1,9%	1,0%	0,9%	1,7%	2,0%	1,9%	1,9%	3,5%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 15: Vývoj struktury daňových příjmů státního rozpočtu

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Daňové příjmy	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:														
DPPO	9,3%	11,5%	12,2%	12,6%	11,9%	13,0%	11,9%	12,7%	13,7%	10,0%	10,0%	9,2%	9,8%	8,8%
DPFO	6,2%	13,1%	13,1%	13,3%	13,3%	12,3%	11,4%	11,3%	10,2%	10,3%	10,1%	10,2%	10,2%	10,2%
DPH	26,1%	20,2%	18,8%	18,8%	19,6%	19,0%	19,1%	18,5%	19,1%	21,2%	21,8%	21,6%	21,9%	23,9%
Spotřební daně	12,7%	11,0%	11,0%	10,9%	11,5%	13,4%	14,0%	14,6%	13,5%	14,9%	15,2%	15,6%	15,3%	14,8%
Pojistné na soc. zab.	39,7%	40,5%	41,2%	40,8%	40,9%	40,3%	41,6%	40,8%	41,5%	41,8%	41,2%	41,2%	40,7%	40,4%
Majetkové daně	1,1%	1,1%	1,3%	1,3%	1,4%	1,1%	1,1%	1,2%	1,1%	1,0%	0,9%	1,3%	1,2%	1,0%
Clo	2,4%	1,7%	1,6%	1,5%	0,7%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,0%	0,0%
Správní poplatky	0,9%	0,8%	0,8%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,1%
Ostatní	0,3%	0,1%	0,1%	0,3%	0,3%	0,2%	0,3%	0,3%	0,2%	0,4%	0,4%	0,4%	0,6%	0,8%
Silniční daň	1,0%	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Dálniční poplatky	0,3%	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 16: Vývoj struktury výdajů státního rozpočtu na transfery obyvatelstvu

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Transfery obyvatelstvu	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																
Sociální dávky	96,7%	96,8%	95,8%	95,3%	94,9%	94,7%	94,2%	94,1%	94,3%	94,8%	95,0%	95,4%	95,7%	96,1%	97,4%	97,3%
Ostatní	3,2%	3,5%	4,0%	4,4%	4,7%	5,2%	5,7%	5,8%	5,3%	4,8%	4,6%	4,2%	3,9%	3,6%	2,3%	2,3%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 17: Vývoj struktury výdajů státního rozpočtu na sociální dávky

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sociální dávky	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																
Důchody	75,1%	74,7%	72,9%	73,2%	72,8%	74,0%	73,7%	75,9%	77,0%	74,9%	78,0%	79,2%	80,3%	82,9%	79,4%	78,2%
Státní sociální podpora	13,4%	13,2%	12,5%	11,7%	11,5%	10,6%	10,5%	10,1%	9,6%	12,6%	10,5%	9,6%	9,5%	8,1%	7,4%	7,6%
Podpora v nez.	1,5%	2,4%	2,2%	1,9%	2,1%	2,3%	2,2%	2,1%	2,1%	1,8%	1,8%	3,5%	3,1%	2,3%	1,8%	2,0%
Ostatní dávky	9,9%	9,7%	12,5%	12,7%	13,0%	13,1%	13,6%	11,8%	11,3%	10,6%	9,8%	7,8%	7,1%	6,7%	5,6%	5,7%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 18: Vývoj struktury výdajů státního rozpočtu na vybrané položky sociálních dávek

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Důchody	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:													
Důchody starobní	73,4%	72,5%	72,6%	73,1%	72,6%	73,2%	73,1%	73,5%	73,8%	78,6%	79,5%	80,5%	81,0%
Důchody invalidní	17,5%	17,9%	17,9%	18,1%	18,3%	18,1%	18,3%	18,2%	18,1%	13,7%	13,0%	12,1%	11,7%
Státní sociální podpora	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:													
Přídavek na dítě	40,1%	39,8%	38,7%	36,0%	33,9%	32,6%	21,2%	15,0%	11,7%	9,5%	9,7%	9,3%	8,8%
Sociální příplatek	18,8%	18,7%	18,0%	16,2%	14,5%	12,9%	9,5%	7,6%	7,3%	7,6%	2,2%	0,3%	0,0%
Příspěvek na bydlení	8,5%	8,9%	8,7%	7,9%	7,6%	6,7%	3,3%	3,8%	5,6%	8,6%	12,7%	16,0%	19,8%
Doprava	3,8%	3,9%	4,0%	2,7%	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Rodičovský příspěvek	24,1%	23,7%	24,8%	31,7%	38,2%	39,6%	59,1%	67,4%	69,4%	68,0%	71,2%	70,2%	65,2%
Porodné	1,9%	2,4%	2,5%	2,4%	2,7%	4,7%	4,3%	3,8%	3,9%	4,2%	0,8%	0,3%	0,3%
Pohřebné	1,6%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,5%	1,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Příspěvek na péči	1,3%	1,2%	1,2%	1,2%	1,5%	1,8%	1,6%	1,9%	2,2%	2,4%	3,0%	3,4%	5,6%
Ostatní dávky	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:													
Nemocenská	85,6%	85,6%	86,0%	69,7%	82,6%	82,3%	85,3%	81,7%	78,7%	75,4%	73,3%	72,3%	73,1%
Výsluhy	9,5%	9,9%	9,8%	10,8%	13,0%	12,7%	14,7%	18,3%	21,3%	24,6%	26,7%	27,7%	26,9%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 19: Podkladová data – příjmy, výdaje a schodek ÚSC v letech 1998 - 2013 (v mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy celkem	161,8	194,8	190,3	194,9	239,7	301,9	309,1	334,6	359,5	371,5	396,9	396,6	424,5	404,1	378,8	397,3
Daňové příjmy	83,3	87,0	95,8	88,8	109,7	118,9	128,7	168,5	172,9	187,4	204,2	180,3	188,0	187,2	191,0	208,5
<i>z toho:</i>																
<i>Daň z příjmů fyzických osob</i>	58,6	60,1	63,5	25,8	32,3	34,4	38,1	47,7	45,2	49,3	48,4	41,7	43,6	43,1	44,6	47,9
<i>Daně z příjmů právnických osob</i>	16,2	18,8	23,5	23,2	28,8	31,6	34,3	44,5	46,3	51,7	60,4	43,8	43,3	41,0	44,5	47,5
<i>DPH</i>	x	x	x	29,8	36,0	38,7	41,4	60,1	64,6	68,4	77,0	76,0	80,7	82,5	78,2	87,4
<i>Popl. a daně z vyb. činností a sl.</i>	4,4	3,9	4,4	5,4	8,0	9,3	10,0	11,3	11,9	13,1	13,4	12,5	11,8	12,0	14,1	16,0
<i>Daně z nemovitostí</i>	4,1	4,2	4,4	4,6	4,6	4,8	4,9	5,0	5,0	5,0	5,1	6,3	8,7	8,6	9,6	9,7
Nedaňové příjmy	24,7	25,6	26,0	22,9	24,3	24,0	26,0	25,1	25,9	27,3	29,5	30,4	32,2	33,3	33,5	32,8
Kapitálové příjmy	13,3	36,9	16,6	10,6	11,6	12,3	11,5	13,8	16,4	13,1	16,3	14,4	13,9	9,3	9,5	7,8
Vlastní příjmy	121,4	149,5	138,4	122,3	145,6	155,1	166,2	207,5	215,2	227,9	250,0	225,2	234,1	229,8	234,0	249,1
Přijaté dotace	40,4	45,3	51,9	72,6	94,0	146,7	142,9	127,2	144,3	143,6	146,9	171,5	190,4	174,3	144,9	148,2
<i>z toho:</i>																
<i>Běžné přijaté dotace</i>	28,7	31,5	36,8	58,2	75,9	121,1	117,3	110,2	118,8	121,1	128,5	140,3	145,5	141,1	114,3	118,2
<i>Kapitálové přijaté dotace</i>	11,7	13,8	15,1	14,4	18,1	25,6	25,6	17,0	25,5	22,6	18,4	31,2	44,9	33,1	30,6	30,0
Celkové výdaje	160,3	176,4	192,7	206,2	243,9	304,8	317,8	326,9	363,4	362,1	381,8	422,6	425,9	406,8	377,3	379,4
Běžné výdaje	106,9	119,5	129,8	141,0	173,1	226,2	231,0	246,1	266,7	273,1	288,4	305,7	313,5	309,1	285,6	293,1
<i>z toho :</i>																
<i>Platy</i>	18,3	20,7	21,6	18,7	21,2	27,1	28,0	28,8	31,3	33,7	36,1	37,7	39,6	38,6	38,2	39,8
<i>Nákupy</i>	39,9	42,4	43,5	39,8	45,7	46,1	46,2	47,3	54,1	54,8	60,7	64,6	67,3	63,8	62,1	63,0
<i>Úroky</i>	2,3	2,3	1,7	1,9	2,1	1,9	2,1	2,3	2,4	2,8	3,4	3,2	2,5	2,4	2,5	2,5
<i>Dopravní obslužnost</i>	2,8	3,2	3,4	1,6	1,7	5,6	6,2	9,4	9,6	10,4	11,2	15,1	16,8	16,9	17,8	18,2
<i>NI transfery podn. a nez. org.</i>	10,8	11,8	12,8	15,1	16,3	20,4	20,0	59,6	64,4	64,9	67,0	71,6	70,4	68,6	27,6	28,6
<i>NI transfery p.o.</i>	17,5	19,1	20,3	45,0	64,4	99,4	102,4	73,3	78,6	74,0	75,8	78,7	81,2	84,7	127,8	127,4
<i>NI transfery obyvatelstvu</i>	7,2	9,6	11,7	10,4	12,3	15,5	15,3	14,8	15,3	22,4	24,3	25,6	26,6	26,0	1,0	1,1
Kapitálové výdaje	53,4	56,8	62,9	65,1	70,8	78,7	86,8	80,8	96,7	89,0	93,5	116,9	112,4	97,7	91,7	86,3
<i>z toho :</i>																
<i>Investiční nákupy</i>	42,7	45,6	51,3	55,0	59,3	61,6	69,6	65,2	79,3	69,6	75,5	97,4	93,7	81,1	72,5	68,6
<i>Inv. transfery podn. a nez. org.</i>	4,8	3,6	4,1	6,0	5,4	7,7	7,5	6,7	8,5	10,2	8,7	9,8	7,0	7,5	11,3	10,4
<i>Inv. transfery p.o.</i>	4,2	5,0	5,9	2,8	4,6	7,7	6,9	7,0	6,6	6,4	6,6	6,9	7,9	5,9	6,0	5,8
Deficit (+/-)	1,5	18,5	-2,5	-11,2	-4,3	-2,9	-8,9	7,8	-3,9	9,4	15,0	-25,9	-1,2	-2,7	1,5	17,9

Zdroj: SZÚ, MFČR

Příloha č. 20: Vývoj struktury celkových příjmů a výdajů rozpočtů ÚSC

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příjmy celkem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Daňové příjmy	51,5%	44,7%	50,4%	45,6%	45,8%	39,4%	41,6%	50,4%	48,1%	50,5%	51,5%	45,5%	44,3%	46,3%	50,4%	52,5%
Nedaňové příjmy	15,3%	13,1%	13,7%	11,7%	10,1%	7,9%	8,4%	7,5%	7,2%	7,4%	7,4%	7,7%	7,6%	8,2%	8,8%	8,2%
Kapitálové příjmy	8,2%	19,0%	8,7%	5,4%	4,9%	4,1%	3,7%	4,1%	4,6%	3,5%	4,1%	3,6%	3,3%	2,3%	2,5%	2,0%
Vlastní příjmy	75,0%	76,7%	72,7%	62,7%	60,8%	51,4%	53,8%	62,0%	59,9%	61,3%	63,0%	56,8%	55,2%	56,9%	61,8%	62,7%
Přijaté dotace	25,0%	23,3%	27,3%	37,3%	39,2%	48,6%	46,2%	38,0%	40,1%	38,7%	37,0%	43,2%	44,8%	43,1%	38,2%	37,3%
Celkové výdaje	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Běžné výdaje	66,7%	67,8%	67,4%	68,4%	71,0%	74,2%	72,7%	75,3%	73,4%	75,4%	75,5%	72,3%	73,6%	76,0%	75,7%	75,3%
Kapitálové výdaje	33,3%	32,2%	32,6%	31,6%	29,0%	25,8%	27,3%	24,7%	26,6%	24,6%	24,5%	27,7%	26,4%	24,0%	24,3%	24,7%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 21: Vývoj struktury daňových příjmů ÚSC

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Daňové příjmy	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Daň z příjmů fyzických osob	70,3%	69,0%	66,3%	29,1%	29,4%	28,9%	29,6%	28,3%	26,1%	26,3%	23,7%	23,1%	23,2%	23,0%	23,3%	23,0%
Daně z příjmů právnických osob	19,5%	21,6%	24,5%	26,1%	26,3%	26,6%	26,6%	26,4%	26,8%	27,6%	29,6%	24,3%	23,0%	21,9%	23,3%	22,8%
DPH	x	x	x	33,5%	32,9%	32,6%	32,2%	35,6%	37,4%	36,5%	37,7%	42,1%	42,9%	44,1%	41,0%	41,9%
Popl. a daně z vyb. činností a sl.	5,3%	4,5%	4,6%	6,1%	7,3%	7,8%	7,8%	6,7%	6,9%	7,0%	6,5%	6,9%	6,3%	6,4%	7,4%	7,7%
Daně z nemovitostí	4,9%	4,9%	4,6%	5,1%	4,2%	4,1%	3,8%	2,9%	2,9%	2,6%	2,5%	3,5%	4,6%	4,6%	5,0%	4,7%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 22: Vývoj struktury běžných výdajů rozpočtů ÚSC

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Běžné výdaje	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
z toho:																
Platy	17,1%	17,3%	16,6%	13,3%	12,2%	12,0%	12,1%	11,7%	11,8%	12,3%	12,5%	12,3%	12,6%	12,5%	13,4%	13,6%
Nákupy	37,3%	35,5%	33,5%	28,2%	26,4%	20,4%	20,0%	19,2%	20,3%	20,1%	21,0%	21,1%	21,4%	20,7%	21,7%	21,5%
Úroky	2,2%	1,9%	1,3%	1,4%	1,2%	0,8%	0,9%	1,0%	0,9%	1,0%	1,2%	1,0%	0,8%	0,8%	0,9%	0,9%
Dopravní obslužnost	2,6%	2,7%	2,6%	1,1%	1,0%	2,5%	2,7%	3,8%	3,6%	3,8%	3,9%	5,0%	5,3%	5,5%	6,2%	6,2%
NI transfery podn. a nez. org.	10,1%	9,9%	9,9%	10,7%	9,4%	9,0%	8,7%	24,2%	24,1%	23,8%	23,2%	23,4%	22,4%	22,2%	9,7%	9,8%
NI transfery p.o.	16,4%	16,0%	15,6%	31,9%	37,2%	44,0%	44,3%	29,8%	29,5%	27,1%	26,3%	25,7%	25,9%	27,4%	44,7%	43,5%
NI transfery obyvatelstvu	6,7%	8,1%	9,0%	7,4%	7,1%	6,9%	6,6%	6,0%	5,7%	8,2%	8,4%	8,4%	8,5%	8,4%	0,4%	0,4%

Zdroj: SZÚ, MFČR, vlastní výpočty

Příloha č. 23: Podkladová data – příjmy a výdaje státních fondů v letech 2001 - 2013 (mld. Kč)

	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Státní fondy celkem												
Příjmy	51,3	65,0	58,5	83,6	88,1	95,5	134,8	140,9	128,8	103,5	99,8	94,4
Daňové a nedaňové př.	22,4	26,8	25,5	22,7	29,9	32,5	38,8	101,7	36,0	33,4	32,8	31,8
Dotace	28,9	38,2	33,0	60,9	58,3	62,5	96,0	39,0	92,6	70,0	67,0	62,6
<i>z toho:</i>												
<i>SR</i>		6,7	15,0	23,6	35,9	41,3	62,0	38,9	84,9	69,2	67,0	62,5
Výdaje	40,2	58,1	71,1	82,0	91,7	106,2	123,8	134,2	122,7	111,3	100,8	91,6
Státní fond dopravní infrastruktury												
Příjmy SFDI	33,7	48,6	42,4	52,4	53,1	61,1	97,9	82,7	80,6	63,4	57,8	51,9
<i>z toho:</i>												
Daňové příjmy	17,5	19,2	21,2	15,2	15,7	15,7	16,3	14,9	15,2	15,6	16,3	16,5
Nedaňové příjmy	0,2	1,6	0,4	1,3	6,9	10,0	16,1	18,2	10,1	12,0	12,6	12,0
Dotace	16,0	27,8	20,8	35,9	30,5	34,8	60,5	49,6	54,4	35,8	28,9	23,4
<i>z toho:</i>												
<i>Dotace ze stát. rozp.</i>	0,0	0,0	2,8	1,1	8,1	13,6	31,7	42,1	47,6	35,0	28,9	23,4
<i>Převody z priv. fondu</i>	16,0	27,8	18,0	34,8	22,4	21,2	33,8	7,5	7,7	0,8	0,0	0,0
Výdaje SFDI	33,7	41,3	52,1	48,5	55,9	69,9	88,0	88,3	78,0	62,3	52,0	54,2
Státní zemědělský a intervenční fond												
Příjmy SZIF	4,9	9,0	12,5	25,2	31,5	29,7	31,8	40,4	37,7	37,7	35,4	38,8
<i>z toho:</i>												
Dotace SR	4,2	6,7	12,2	22,5	27,8	27,5	29,6	38,9	37,1	37,3	37,3	38,3
Výdaje SZIF	4,1	8,1	10,8	26,0	29,2	30,0	30,5	41,7	38,2	36,5	37,7	33,4

Zdroj: SZÚ

Příloha č. 24: Podkladová data – Společná zemědělská politika po vstupu do EU (mld. Kč)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Společná zemědělská politika	27,4	31,7	28,9	28,9	40,4	37,5	35,5	35,6	32,6
Národní zdroje	10,1	16,0	11,8	9,4	15,0	8,5	7,0	4,4	4,2
Transfery EU	17,3	15,8	17,1	19,5	25,3	29,0	28,5	31,2	28,4

Zdroj: SZÚ

Příloha č. 25: Podkladová data – příjmy, výdaje fondů sociálního zabezpečení (v mld. Kč)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkové příjmy	85,8	95,1	104,8	112,5	119,3	125,0	136,3	146,2	159,0	169,6	184,9	203,5	210,8	211,1	215,7	220,8	224,5	229,3
<i>z toho:</i>																		
<i>Sociální příspěvky</i>	<i>85,5</i>	<i>93,9</i>	<i>103,5</i>	<i>111,2</i>	<i>117,6</i>	<i>122,9</i>	<i>135,1</i>	<i>144,2</i>	<i>152,6</i>	<i>163,4</i>	<i>182,1</i>	<i>200,3</i>	<i>206,8</i>	<i>207,6</i>	<i>213,0</i>	<i>217,6</i>	<i>222,0</i>	<i>226,9</i>
Celkové výdaje	90,2	96,2	106,0	111,9	115,5	127,7	142,5	150,8	161,7	169,8	173,1	187,4	200,8	221,8	224,4	227,7	231,3	228,5
<i>z toho:</i>																		
<i>Transfery</i>	<i>86,2</i>	<i>92,4</i>	<i>101,8</i>	<i>107,7</i>	<i>111,6</i>	<i>123,4</i>	<i>137,6</i>	<i>145,7</i>	<i>156,4</i>	<i>164,1</i>	<i>167,9</i>	<i>181,8</i>	<i>194,1</i>	<i>213,8</i>	<i>216,3</i>	<i>220,5</i>	<i>224,4</i>	<i>222,6</i>
<i>Mzdy</i>	<i>1,6</i>	<i>1,8</i>	<i>1,8</i>	<i>2,0</i>	<i>2,1</i>	<i>2,3</i>	<i>2,5</i>	<i>2,7</i>	<i>2,7</i>	<i>2,9</i>	<i>3,0</i>	<i>3,2</i>	<i>3,6</i>	<i>4,0</i>	<i>4,0</i>	<i>3,9</i>	<i>3,7</i>	<i>3,6</i>

Zdroj: ČNB

Příloha č. 26: Podkladová data mezinárodní porovnání – příjmy a výdaje veřejných rozpočtů (% HDP)

	1996	2000	2004	2008	2012	2013
Příjmy vládního sektoru						
Česká Republika	38.5	38.0	40.4	38.9	40.3	40.9
Německo	45.7	46.2	43.3	44.0	44.8	44.7
Slovensko	43.8	39.9	35.3	32.8	33.7	35.9
Spojené království	37.3	39.9	39.1	42.1	42.0	41.4
Spojené státy	33,6	34,6	31,0	32,0	30,9	32,6
EU	45.4	45.2	43.8	44.6	45.4	45.8
OECD	38,0	38,5	35,8	37,3	36,8	37,5
Výdaje vládního sektoru						
Česká Republika	41.7	41.6	43.3	41.1	44.5	42.3
Německo	49.1	45.1	47.1	44.1	44.7	44.7
Slovensko	53.7	52.1	37.7	34.9	38.2	38.7
Spojené království	41.5	36.4	42.7	47.1	48.1	47.1
Spojené státy	36,6	33,8	36,5	39,2	40,1	39,0
EU	49.7	44.7	46.7	47.0	49.4	49.1
OECD	41,5	38,5	39,4	40,9	42,7	42,1

Zdroj: Eurostat, OECD

Příloha č. 27: Podkladová data pro mezinárodní porovnání – složená daňová kvóta (% HDP)

	1996	2000	2004	2008	2012
Složená daňová kvóta					
Česká Republika	34.1	33.9	35.9	34.5	35.0
Německo	40.5	41.6	38.6	39.2	39.4
Slovensko	39.5	34.1	31.7	29.2	28.5
Spojené království	34.4	36.8	35.7	38.1	36.8
Spojené státy (OECD)	27,1	28,4	24,7	25,4	24,3
EU	40.3	40.7	39.1	39.6	40.0
Daňová kvóta					
Česká Republika	19.5	18.8	20.5	18.9	19.4
Německo	22.7	24.2	21.6	23.7	23.6
Slovensko	23.5	19.9	18.4	17.3	15.8
Spojené království	27.9	30.2	28.3	30.4	28.9
Spojené státy (OECD)	20,6	21,8	18,3	19,1	18,9
EU	26.0	27.7	26.2	26.8	26.8
Sociální příspěvky					
Česká Republika	14.6	15.1	15.4	15.6	15.6
Německo	17.9	17.5	17.0	15.5	15.8
Slovensko	15.9	14.1	13.2	11.9	12.6
Spojené království	6.4	6.7	7.5	7.8	7.8
Spojené státy (OECD)	6,6	6,6	6,5	6,3	5,4
EU	14.2	12.9	12.8	12.7	13.0

Zdroj: Eurostat, OECD

Příloha č. 28: Podkladová data pro mezinárodní porovnání – výnosy z daní ze zboží a služeb (% HDP)

	1996	2000	2004	2008	2012
Daně ze zboží a služeb					
Česká Republika	10.8	10.3	10.9	10.5	11.8
Německo	10.0	10.6	10.2	10.6	10.7
Slovensko	12.6	11.8	11.6	10.1	9.2
Spojené království	11.5	12.0	11.5	10.6	11.9
Spojené státy (OECD)	4,7	4,6	4,5	4,4	4,4
EU	11.3	11.6	11.4	11.0	11.3
Daň z přidané hodnoty					
Česká Republika	6.1	6.2	7.0	6.8	7.2
Německo	6.5	6.8	6.3	7.1	7.3
Slovensko	7.6	7.0	7.8	6.9	6.1
Spojené království	6.5	6.5	6.7	6.3	7.3
Spojené státy (OECD, daň z prodeje)	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9
EU	6.7	7.0	6.8	6.9	7.1
Spotřební daně					
Česká Republika	3,4	3,1	3,5	3,5	4,0
Německo	2,7	2,9	3,1	2,9	2,6
Slovensko	3,4	3,0	3,2	2,9	3,0
Spojené království	3,8	3,8	3,3	2,9	3,0
Spojené státy (OECD)	1,2	1,1	1,0	0,9	1,0
EU	3,1	3,2	3,1	2,9	2,7

Zdroj: Eurostat, OECD

Příloha č. 29: Podkladová data pro mezinárodní porovnání – Výnosy z daní z příjmu (% HDP)

	1996	2000	2004	2008	2012
Daně z příjmu					
Česká Republika	7.8	7.7	9.0	7.9	7.1
Německo	11.3	12.5	10.3	11.9	11.7
Slovensko	9.1	7.0	5.7	6.2	5.3
Spojené království	12.5	14.2	12.7	14.2	12.5
Spojené státy (OECD)	12,9	14,3	10,8	11,6	11,6
EU	11.8	13.0	11.6	12.5	12.0
Daně z příjmu fyzických osob					
Česká Republika	4.6	4.4	4.7	3.7	3.8
Německo	9,1	9,5	8,0	9,0	8,9
Slovensko	4.0	3.4	2.7	2.7	2.6
Spojené království	9.4	10.7	9.9	10.6	9.7
Spojené státy (OECD)	10,1	11,9	8,4	9,7	9,0
EU	9.1	9.9	9.0	9.4	9.5
Daň z příjmu právnických osob					
Česká Republika	3.2	3.3	4.4	4.2	3.3
Německo	2,4	2,9	2,2	2,7	2,7
Slovensko	4.3	2.6	2.6	3.1	2.4
Spojené království	3.0	3.3	2.7	3.4	2.7
Spojené státy (OECD)	2.8	2.5	2.4	1.9	2.6
EU	2,6	3,1	2,7	3,0	2,5

Zdroj: Eurostat, OECD

Příloha č. 30: Změny celostátních daňových příjmů (reálně, r/r)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Daň z příjmu PO	-18,3%	12,0%	-2,0%	0,5%	26,9%	13,1%	8,6%	-2,4%	27,3%	-5,3%	16,4%	10,0%	-35,9%	5,2%	-3,8%	6,7%	-7,4%
DPFO celkem	0,1%	-1,9%	-1,7%	1,6%	1,8%	7,3%	6,6%	3,4%	8,1%	-5,2%	7,5%	-7,5%	-13,6%	4,3%	3,5%	0,6%	2,0%
<i>DPFO záv. činnost</i>	3,9%	-2,1%	0,3%	7,3%	3,2%	7,4%	8,3%	4,3%	8,2%	0,4%	9,6%	-10,6%	-5,8%	2,4%	7,7%	-1,2%	3,4%
<i>DPFO příznání</i>	-7,1%	-5,0%	0,9%	-4,6%	8,6%	13,5%	0,2%	4,4%	10,9%	-33,2%	-7,8%	2,4%	-69,4%	45,9%	-62,9%	9,2%	-19,3%
<i>DPFO ostatní</i>	-7,7%	3,7%	-15,3%	-22,7%	-22,1%	-10,0%	6,1%	-11,8%	-2,2%	15,2%	11,8%	18,7%	-4,6%	2,2%	9,5%	17,9%	-4,9%
DPH	-0,3%	-7,4%	13,0%	4,1%	-0,5%	-0,5%	5,3%	7,5%	13,4%	4,0%	5,1%	5,9%	-2,9%	8,0%	3,1%	-0,6%	8,8%
Daně majetkové (bez siln.)	19,0%	15,1%	6,5%	-13,7%	2,8%	19,2%	10,6%	13,8%	-21,7%	4,5%	20,2%	-3,4%	-24,3%	-3,2%	54,0%	-6,8%	-19,7%
Daň z převodu nem.	20,0%	15,4%	7,8%	-14,5%	2,5%	19,7%	10,9%	13,4%	-20,6%	3,4%	21,5%	-0,1%	-23,3%	-3,0%	-0,3%	2,4%	14,0%
Daň z nemovitostí	-8,6%	-4,1%	0,7%	3,2%	-3,0%	-1,7%	4,8%	-1,7%	1,1%	0,1%	-1,1%	-0,5%	19,7%	39,8%	-1,2%	9,6%	1,3%
Daně spotřební	-2,8%	-3,6%	5,2%	-4,4%	2,9%	1,4%	5,0%	9,6%	15,5%	7,6%	12,5%	-6,0%	-3,7%	7,2%	7,0%	-1,4%	-4,1%
Pojistné celkem	1,5%	-2,6%	0,9%	3,9%	4,3%	3,9%	4,4%	3,5%	6,4%	6,7%	6,5%	3,0%	-11,8%	3,9%	4,0%	-0,3%	-1,7%
<i>Důchodové pojištění</i>	1,3%	-2,5%	1,0%	3,9%	4,3%	3,9%	4,7%	11,6%	6,5%	6,7%	6,6%	3,0%	-5,2%	4,1%	4,1%	-0,3%	-1,7%
<i>Nemocenské pojištění</i>	3,2%	-3,8%	0,7%	4,3%	4,1%	4,3%	4,2%	3,7%	5,8%	7,3%	3,5%	5,7%	-51,2%	5,1%	3,2%	-0,8%	-1,6%
<i>Pojištění v nezaměstnanosti</i>	1,6%	-1,7%	0,5%	3,6%	4,3%	3,2%	2,8%	-53,3%	6,3%	6,1%	11,8%	-1,8%	-25,4%	-2,3%	3,2%	1,1%	-0,9%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 31: Změny celostátních daňových příjmů (reálně, index)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996
DPFO	0,982	1,017	1,182	1,102	0,834	1,062	1,152
<i>Závislá činnost</i>	1,016	1,111	1,212	1,190	0,862	1,099	1,545
<i>Příznání</i>	0,882	1,046	1,186	0,683	0,458	0,327	0,112
<i>Kapit. výnosy</i>	0,957	0,510	0,842	1,260	1,157	1,227	0,736
DPPO	0,915	1,249	1,198	1,404	0,742	0,950	1,356
Pojistné na soc. zab.	0,989	1,093	1,123	1,209	0,945	1,020	1,415
<i>Důchodové poj.</i>	0,987	1,094	1,213	1,211	1,016	1,020	1,646
<i>Nemocenské poj.</i>	0,993	1,094	1,127	1,175	0,542	1,007	0,786
<i>Politika zaměstn.</i>	0,998	1,086	0,496	1,262	0,716	1,034	0,502
DPH	0,923	1,171	1,126	1,239	1,111	1,115	1,870

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 32: Změny položek běžných výdajů státního rozpočtu (reálně)

	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1998
Běžné výdaje	14,8%	14,6%	18,5%	2,5%	1,7%	62,6%
Platy	17,1%	-7,6%	14,3%	0,1%	-7,8%	14,2%
Nákupy	14,8%	32,1%	-0,3%	-1,1%	-21,6%	17,1%
NI transfery příspěvkovým organizacím	-16,8%	-29,3%	24,6%	19,4%	5,6%	-7,4%
NI transfery obyvatelstvu	15,3%	7,6%	18,3%	7,8%	8,9%	72,4%
Sociální dávky	13,7%	6,3%	19,2%	8,7%	10,8%	73,6%
<i>Důchody</i>	<i>10,8%</i>	<i>7,0%</i>	<i>21,2%</i>	<i>16,5%</i>	<i>7,8%</i>	<i>80,6%</i>
<i>Státní sociální podpora</i>	<i>-0,9%</i>	<i>-4,6%</i>	<i>43,2%</i>	<i>-18,0%</i>	<i>-10,9%</i>	<i>-1,0%</i>
<i>Podpora</i>	<i>40,7%</i>	<i>24,9%</i>	<i>-3,4%</i>	<i>86,6%</i>	<i>-29,4%</i>	<i>123,6%</i>
<i>Ostatní dávky</i>	<i>45,8%</i>	<i>13,9%</i>	<i>-7,2%</i>	<i>-27,3%</i>	<i>-10,8%</i>	<i>-0,2%</i>
Ostatní	57,5%	41,0%	0,2%	-13,9%	-33,9%	26,7%
NI transfery podnikatelům a NO	9,2%	-11,4%	-41,4%	22,8%	17,6%	-18,1%
NI transfery centrálním rozpočtům	23,9%	29,7%	62,0%	11,8%	2,4%	198,0%
NI transfery VZP	14,0%	6,8%	37,4%	8,1%	-0,7%	79,8%
NI transfery územním rozpočtům	95,1%	95,0%	4,8%	7,2%	-21,6%	235,2%
NI transfery EU	x	x	64,4%	18,8%	8,6%	x
Úroky	-10,3%	37,0%	15,9%	39,1%	15,8%	129,6%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 33: Změny výdajů státního rozpočtu na důchodové dávky

	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/2001
Důchody	7,0%	21,2%	16,5%	7,8%	63,1%
Důchody starobní	6,7%	21,1%	25,3%	11,1%	80,1%
Důchody invalidní	10,5%	22,8%	-12,6%	-8,1%	9,1%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 34: Dopady změn určení daní na daňové příjmy SR (mld. Kč)

	1999 - 2001	2002 - 2004	2005 - 2007	2008 - 2010	2011 - 2013	1999 - 2013
Celkem	-7,2	-14,7	-20,6	-3,2	2,3	-74,9
ÚSC celkem	10,3	-14,7	-29,4	-3,2	2,3	-60,1
DPH	-30,7	-6,5	-13,4	-2,2	5,0	-88,5
DPPO	-0,5	-3,5	-9,5	-1,0	-2,7	-15,1
DFO	41,5	-4,7	-6,5	-	-	43,5
SFDI celkem	-17,5	0,0	8,8	0,0	0,0	-14,8
Silniční daň	-5,3	-	-	-	-	-5,3
Dálniční poplatek	-1,7	-	-	-	-	-2,5
Spotřební daň	-10,5	-	8,8	-	-	-7,0

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 35: Parametry trendové funkce

	Příjmy vládního sektoru	Výdaje vládního sektoru	Příjmy SR	Výdaje SR
Rovnice kvadratické funkce	$y' = -1,51x^2 + 87,21x + 533,5$	$y' = -1,95x^2 + 98,30x + 589,3$	$y' = -1,66x^2 + 68,21x + 419,2$	$y' = -2,05x^2 + 80,97x + 431,1$
Index determinace	0,98	0,98	0,94	0,98
MAPE	3,6%	3,5%	4,6%	3,5%

Zdroj: vlastní výpočty

Příloha č. 36: Změny konečné spotřeby a objemu mezd (index)

	1998/1996	2001/1998	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/1996
Konečná spotřeba	1,004	1,070	1,117	1,090	1,044	0,981	1,338
Objem mezd	0,963	1,086	1,108	1,192	1,051	1,011	1,468

Zdroj: MFČR, ČSÚ, vlastní výpočty

Příloha č. 37: Vývoj a změny makroekonomických ukazatelů

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
HDP (b.c., mld. Kč)	1761,6	1884,9	2061,6	2149,0	2269,7	2448,6	2567,5	2688,1	2929,2	3116,1	3352,6	3662,6	3848,4	3759,0	3790,9	3823,4	3845,9	3883,0
Konečná spotř. (b.c., mld.)	1257,7	1396,0	1483,5	1570,0	1639,0	1759,1	1874,1	1993,3	2109,4	2205,1	2323,2	2473,6	2642,6	2711,0	2724,1	2727,7	2733,0	2801,0
Zaměstnanci (tis. osob)	4339	4203	4129	3974	3936	3944	3906	3894	3878	3915	3952	4015	4039	3827	3792	3784	3787	3768
Prům. mzda (Kč)	9778	10825	11705	12546	13322	14478	15550	16457	17565	18283	19447	20927	22653	23425	23903	24466	25078	25124
Deflátor HDP (r/r)		1,079	1,096	1,025	1,014	1,046	1,027	1,009	1,040	0,997	1,005	1,033	1,019	1,023	0,984	0,991	1,016	1,019
HDP (r/r, reálně)		0,991	0,998	1,017	1,042	1,031	1,021	1,038	1,048	1,067	1,071	1,058	1,031	0,955	1,025	1,018	0,990	0,991
Konečná spotř. (r/r, reálně)		1,021	0,983	1,028	1,007	1,034	1,045	1,055	1,013	1,027	1,029	1,031	1,023	1,013	1,007	0,996	0,979	1,006
Reálné mzdy (r/r)		1,026	0,986	1,046	1,047	1,038	1,047	1,049	1,026	1,045	1,058	1,041	1,062	1,011	1,037	1,033	1,009	0,983
Zaměstnanost (r/r)		0,969	0,982	0,962	0,990	1,002	0,990	0,997	0,996	1,010	1,009	1,016	1,006	0,948	0,991	0,998	1,001	0,995
Objem mezd (r/r, nom.)		1,075	1,062	1,032	1,052	1,089	1,064	1,055	1,063	1,051	1,074	1,093	1,089	0,980	1,011	1,021	1,018	0,999
Objem mezd (r/r, reálně)		0,994	0,969	1,006	1,037	1,041	1,037	1,046	1,022	1,054	1,068	1,058	1,068	0,958	1,027	1,031	1,002	0,979

Zdroj: ČSÚ, MFČR

Příloha č. 38: Makroekonomická predikce 2014 - 2016

	HDP (mld. Kč, b.c.)	HDP (r/r, nom.)	Objem mezd (r/r, nom.)	Inflace	Starobní důchodci (r/r)
2014	4 062	3,6%	2,8%	0,6%	0,0%
2015	4 216	3,8%	3,8%	1,7%	0,7%
2016	4 372	3,7%	4,1%	2,0%	1,0%

Zdroj: MFČR

Příloha č. 39: Dopady navrhovaných opatření na SR 2014 – 2016 (mld. Kč)

	Sociální pojištění	DPFO	Daň z tabák. výr.	SR/ÚSC	Dopad změn celkem
2014	4,0	4,5	3,0	10,0	21,5
2015	6,0	5,0	4,5	15,0	30,5
2016	8,0	5,5	4,5	15,0	33,0

Zdroj: vlastní

Příloha č. 40: Změny daňových příjmů SR (reálně)

	2004/2001	2007/2004	2010/2007	2013/2010	2013/2001
Daňové příjmy	11,2%	21,2%	-6,6%	4,1%	31,2%
<i>DPPO</i>	15,1%	29,7%	-26,7%	-8,0%	0,9%
<i>DPFO</i>	12,4%	3,6%	-16,5%	5,3%	2,5%
<i>DPH</i>	7,5%	14,7%	9,9%	14,1%	54,8%
<i>Spotřební daně</i>	16,7%	53,6%	-3,1%	1,6%	76,8%
<i>Pojistné na soc. zab.</i>	12,3%	20,9%	-5,5%	2,0%	31,0%

Zdroj: SZÚ, vlastní výpočty